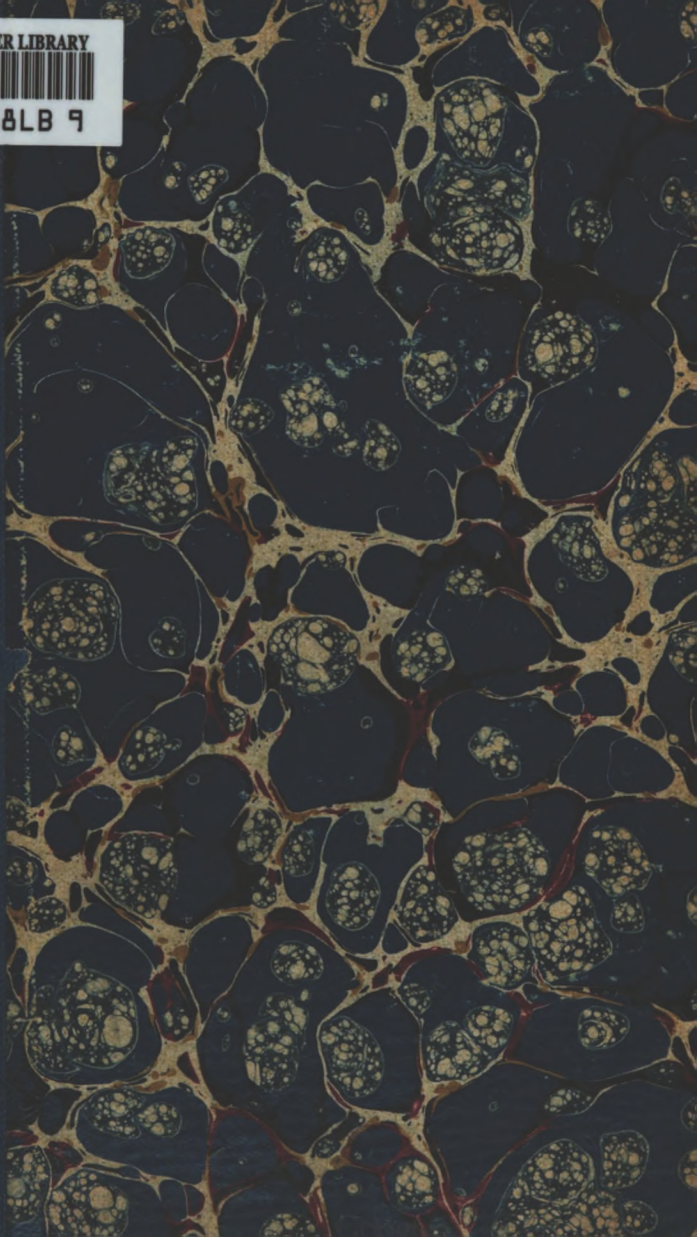

WIDENER LIBRARY

HX 58LB 9

2225.60

Harvard College Library

BEQUEST OF
GEORGINA LOWELL PUTNAM
OF BOSTON

Received, July 1, 1914.

MAGYAR

OLVASÓKÖNYV

A TÓT IFJUSÁG SZÁMÁRA.

(Uhorska ňtanka pre slovenskii mládež)

SZERKESZTÉ

SZEBERÉNYI LAJOS.

**PESTEN,
HECKENAST GUSZTÁV SAJÁTJA.
1848.**

HAZÁM TANITÓINAK.

HAZÁM TANITÓINAK.

E l ő s z ó.

Nem ok nélkül ajánlom nektek szerény munkámat, hazám tanítói! A Ti vállaitokon nagy teher nyugszik; — egy nemzet jövője tőletek függ, azt áldássá vagy átokká tenni. Nagy munkátokon akartam kissé segíteni e könyv által; mert méltó panasztok, hogy elegendő kézi könyveink még nincsenek.

Szükségességét nem kell bizonyítgatnom, miután a mindennapi tapasztalás érthetően bizonyítja,

hogy hiánya többé nem nélkülözhető. Vajjon megfelel-e a kitűzött célnak? Az már más kérdés, melynek megfejtését nem annyira bírálók okoskodásától, mint az időtől és tapasztalástól kell várnunk. Annyi bizonyos, hogy egy részét kéziratban magánytanításnál nagy sikerrel használtam.

Némelly észrevételeket azonban szükségesnek tartottam iránta részint eligazodásúl, részint igazolásúl előre bocsátani.

1. Ügyekeztem benne a hasznosat kellemessel összekötni, hogy az ifju keblek annál inkább édesgettessenek honi nyelvünk tanulásához. Ha ezt valaki hibámúl róvná föl, annak azt felelem, hogy ez épen céлом volt.

2. A szótárcában minden e könyvben előjövő szavak fölatalálhatók. Hogy pedig a gyermek azoknak összetételére figyelmeztessék, a szöveg alatt az összetételeket könnyebbség okáért följegyeztem. Mert ha minden összetett szót beakartam volna igtatni a kis szótárba, tetemesen növekednie, következöleg a könyv árának is emelkednie kellett volna.

3. Helyesírásom a legegyszerűbb, következőleg minden fölösleges, péld. c után a z, a hiányjel sat. elmarad. Igen sajnálom, hogy ez egyszerűséget a többi összetett betűknél is nem használhatom, miután nyomdáink még külön jegyekkel nincsenek ellátva. Ne vegyétek rossz néven, hogy ezt gyermekeknek szánt könyvben teszem. Itt kell kezdenünk az orvoslást, bennök az előítélet még nem vált szokássá. Kezdenünk pedig valaha csak kell, ha célt érni ohajtunk.

4. Némelly jelesb íróink, p. o. Fáy, Horváth Mihály munkáiból átvett cikkekben az írást azok kedvéért, kiknek a könyv szánva van, változtatnom kellett, miért tőlök ezennel bocsánatot kérek.

5. A tót írók mostani vitái közt nehéz magát az embernek elhatározni, a régi cseh, vagy pedig most használatni kezdett magyarországi tót nyelven írjon-e. Én ez utóbbinak adva elsőséget, ennek helyesírását követtem, hogy azonban a „csehismus“ pártolóinak is elégét tegyek, az összeütközést úgy

szándékoztam kiegyenlíteni, hogy a szótárban, hol a tót dialectus a csehtől nem csupán egy két betűben különbözik, ennek kitételét is följegyeztem.

Isten veletek!

I. Mondatok.

1. **A** jó atya.
A kemény fa.
A kerek asztal.
Gonosz ember.
Sötét szoba.
Az egyenes út.
A szép könyv.
Szorgalmas tanítvány.
Kék szem.
Tiszta ruha.
A ragyogó nap.
Édes alma.

2. Az atya jósága.
A fa keménysége.
Az asztal kerekége.
Az ember gonoszsága.
A gyermek feje.
A könyv szépsége.
A tanítvány szorgalma.
A kert virága.
A ruha tisztasága.
A nap ragyogása.
Az alma édessége.

3. Az atya jó.
A fa kemény.
Az asztal kerek.
Az ember magas.

A szoba világos.
A könyv szép.
A tanítvány szorgalmas.
A kert zöld.
A ruha tiszta.
A nap meleg.
Az alma savanyú.

4. Az atyának visznek vizet.
A fának van gyümölcse.
Az asztalnak négy lába van.
Az embernek isten észet adott.
A szobának nincs sok ablaka.
A gyermeknek engedelmesnek kell lenni.
A könyvnek hasznát veszi a jó tanítvány.
A kertnek van sok virága.
A napnak sokat köszönünk.
Az almának jó íze van.
A ruhának nagy a haszna.
A tanítványnak tanulni kell.

5. A kemény fát fejszével ¹⁾ vágják ²⁾.
A jó gyermek szereti atyját.
Az asztalt asztalos csinálta kerekre.
A gonosz embert megbünteti ³⁾ az isten.
A szobát télen fűtik.
A szép könyvet az atya vette.
A szorgalmas tanítványt szereti tanítója.
A szemet kimélni kell.
Éjjel nem látjuk a napot.
Szeretem az édes almát.
A ruhát tisztán kell tartani.
A jó gyermeket mindenki szereti.

1) Fejsze. 2) Vág. 3) Büntet.

6. Az atyától a szorgalmas gyermek szép könyvet kapott.

A fáról gyümölcsöt szednek.
 Az asztalon ruha van.
 Az egyenes uton jó utazni.
 A könyvből sokat tanulhatni.
 Szorgalmas tanítvánnyal kell társalkodni.
 A föld a naptól kap meleget.
 Egy jó gyermekhez megyek.
 A szobában van asztal.
 A kertben van sok fa és virág.
 Láttam egy urat szép ruhában.
 Az almában magot találtam.

7. Én gyermek vagyok.

Te is az vagy.

Ő atyám.

Neki szép könyve van.

Nekünk nem kell a rossz gyermek.

Ti tegnap játszottatok ¹⁾.

Nekik jó tanítójok van.

A mi tanítónk szeret bennünket.

Nekem atyám egy könyvet vett.

Tőled egy almát kaptam.

Az én ruhám mindig tiszta.

Hozátok sok úr jár.

8. A mi kertünk nagyobb, de a tietek szebb. ²⁾

Válaszd ³⁾ e három alma közül a legszebbet ⁴⁾

Sokszor a legmagasabb fának nincs annyi gyümölcse,
 mint a legalacsonyabbnak.

A nap több ⁵⁾ meleget ad a tűznél.

Némelly gyermeknek a játék kedvesebb a tanulásnál.

A ki szorgalmasabb, az többet tanul.

¹⁾ Játsszik. ²⁾ Szép. ³⁾ Választ. ⁴⁾ Szép. ⁵⁾ Sok.

A szoba világosabb, mint a kamara.

A tiszta ruha szebb a piszkosnál.

A diófa keményebb, mint a fenyőfa.

Nekem szebb könyvem van, mint barátomnak, de ő többet tanul a magából, mint én.

Legjobb az egyenes út.

A körtve édesebb az almánál.

9. Látok szemeimmel, hallok füleimmel, harapok fogaimmal, és beszélek számmal.

Te többet tudsz, mint én.

A tanító szereti tanítványait, ha szorgalmatosak.

Mi emberek mindnyájan halandók vagyunk.

Ti néha eljöttök ¹⁾ hozánk.

A lovak ²⁾ futnak a jó uton.

Szeretek magyarul tanulni.

Ha fölmegy ³⁾ a hegyre, messzire ellátsz ⁴⁾.

A méhek gyűjtik a mézet.

A madarak énekelnek.

Éjjel sok csillagot látunk.

Mindenütt találtok jó és rossz embereket.

10. Tanulom a leczkémét.

Szereted az atyádat.

Barátom keresi a könyvet.

Mi csak egy istent imádunk.

A pogányok sok isteneket imádtak.

Az emberek különféle utakon keresik a szerencsét.

Minden nap többet tudunk és közelebb vagyunk a sírhoz.

Mindnyájan szeretjük enmagunkat.

A természetbuvárok vizsgálják a természetet.

A világot isten igazgatja.

Hiába való a pénz, ha okosan nem használjuk.

A széket, asztalt, ágyat az asztalos készíti.

1) Jóni. 2) Ló. 3) Megy. 4) Lát.

11. Éjtelemben már sok embert láttam.

Te még Pestet nem láttad.

Midőn leczkémet tanulám, egy szegény koldús jött hozzám.

Columbus találta föl Amerikát.

Meghalt ¹⁾ Mátyás király, oda az igazság.

II. Lajos Mohácsnál elesett. ²⁾

A törökök 150 esztendeig bírták Budát.

Sok nagy emberek éltek előttünk, kiknek emléke hozzánk eljutott. ³⁾

Hunyady és Kinizsi nagy vitézek voltak.

Kisfaludy Sándor és Károl jeles költők valának.

IV. Béla alatt ütöttek be a tatárok Magyarországra.

A magyarok a Kárpátokon keresztül jöttek mostani hazájokba.

12. Még jöni fog szebb kor.

A porba omlott szép haza föl fog virúlni még.

Ha balitéleteink egy részét leteszszük, ⁴⁾ jobban fogunk haladni.

Mindent megtanulandók ⁵⁾, mit csak lehet.

Senki sem tudhatja, mit hozand a jövő óra.

Virrad, haladjunk!

Élj az idővel!

Szeressétek az erényt, mert csak úgy fogtok boldogúlni!

Nem elég a jót ösmernetek, de teljesítsétek is.

Ha nagyobbak lesztek, többet kell tanulnotok, mint most.

Mindent vizsgáljatok, — a legjobbat ⁶⁾ cselekedjétek!

Kivánságaitok csak úgy fognak teljesülni, ha rosztat nem fogtok kívánni.

¹⁾ Hal. ²⁾ Esik. ³⁾ Jut. ⁴⁾ Tessz. ⁵⁾ Tanúl. ⁶⁾ Jó.

13. Sok ember nem vétkoznék, ha tudná, mennyire árt ez által magának?

Sokat akarna a szarka, de nem bírja a farka.

Ha soha rosszat nem tettél volna, most nem kellene szenvedned.

A zsidók Krisztust nem feszítették volna föl, ha őket hamis tanítók nem ámítják.

Minden ember szeretne célt érni, de nem minden ember választja az igaz utat.

Szeretnők boldognak látni hazánkat.

Ohajtanám a kincseket, ha tudnám, hogy azok képesek boldogítani.

Nem bánom, ha a gonoszoktól nem szerettetem.

A földben sok érc találtak.

Mindnyájan az ész által vezetettünk.

Ha a puskapor föl nem találtatott volna, még most issem volnának puskaink.

Hajdan az országgyűlések Rákoson tartattak.

14. Igen sokat tanulhatnék, csak volna kedvem.

A legeggyűbb embertől is lehet valamit tanulni.

Némelly ember a rosszat nem tudja a jótól megkülönböztetni¹⁾.

Úgy illik, hogy a jók megjutalmaztassanak²⁾, a rosszak pedig megbüntettessenek³⁾.

Az én atyám csak egy újságot hordat.

Sokan kételkedtek, hogy a Tiszán lehetne hajózáni.

Behozatván⁴⁾ a vasutak, könnyen utazhatni.

Jobb a veszélyt megelőzni,⁵⁾ mint általa megelőztetni.

A fegyverekkel nem kell tréfálni.

Napoleon átmenvén⁶⁾ az Alpeseken, nagy győzelmeket nyert.

Nem szép valakit maga után sokáig várni.

Indulatinkat nehéz lecsillapítani⁷⁾

1) Különböztet. 2) Jutalmaz. 3) Büntet. 4) Hoz. 5) Előz.

7) Csillapít.

15. Sebeseen halad az idő, és soha sem is tér vissza ¹⁾.

Az angol lovak gyorsabban futnak, mint a magyarországiak.

Pestről Konstantinápolyba lehet hajókézni, ellenben Pestről Debrecenbe nem lehet.

Plato és Aristoteles, valamint Kant és Hegel is híres philosophusok voltak.

Zrínyi erősen védelmezte Szigetvárt, és inkább dicsőn meghalt, semhogy magát megadná.

London távolabb esik tőlünk, mint Páris.

Valamint a fősvényesség, úgy a pazarlás is egyaránt vétek.

Oh, mi boldogok, kiket megnyugtat ²⁾ az öntudat, hogy soha rosszat nem cselekedtek.

Annyira kell csak nyujtózni, meddig a takaró ér.

Addig kell a vasat ütni, míg meleg.

Az isten föltámasztja a napot nem csak a jókra, de a gonoszokra is.

Ne azt tekintsd, ki? hanem azt, mit tesz?

- 16. Roszúl áll ott a dolog, hol azt, mit erénnyel kell kivinni, pénzzel kísérik.

A haza dolgai iránti részvédtlenség lelki sötétség bélyege.

Rosz öre a tartósságnak a félelem, ellenben a szeretet örökké hű marad.

A természetnek engedelmeskedő ember embernek ártalmas nem lehet.

Az emberiség szüntelenül halad a tökéletesedés felé, — a ki megáll, hátramarad ³⁾.

Semmi sem olly magas, hová az erény föl nem hathat, semmi sem olly erős, mit meg nem győzhet.

Legszentebb vallás a haza s emberiség.

A legjózanabb emberen is megesik, hogy megbotlik. ⁴⁾

Minden dolognak van két oldala, jó és rossz.

¹⁾ Visszatér. ²⁾ Nyugtat. ³⁾ Marad. ⁴⁾ Botlik.

Ész és erény az, mi határt von az ember és barom között.

A testi javak elenyésznek, ¹⁾ de a szellemiek örökkévalók. Sokat tanulunk könyvekből, de legtöbbet tapasztalásból.

17. Első tekintetre föltűnő ²⁾, hogy az ember a föld többi lakosaitól különbözik. E különbséget már a testi tulajdonok, egyenes állás, éghez emelt fő, tagok ügyessége észrevehetővé teszik. Leginkább azonban a szellemi erőben föltalálható ³⁾. Mert midőn a többi állatok tetteit csupán természeti ösztön igazgatja, az ember cselekedeteit ész kormányozza. Épen azért az állatokban nincs erény, mi az ember legnemesebb tulajdona. Szabad akarattal, melly az erény kelléke, más teremtese a földnek nem bir. Az állatok különböző nemei bizonyos helyhez vagy éghajlathoz vannak kötve: az ember az egész földgömb ⁴⁾ lakója. Amazok űrik a veszélyeket, vagy futnak előlük; ez azokat megelőzti ⁵⁾ vagy ártalmatlanokká teszi. És ebben fekszik az emberi méltóság egy nagy része. Ha mindezeket megfontoljuk ⁶⁾, méltán nevezhetjük őt a természet urának.

18. Az istentől kapott legnagyobb ajándékok egyike a barátság, melly két szívnek rokon érzéseiből ered. Ez által kellemesebbé válik az élet, miért azt helyesen nevezik némmelleyek az élet fűszerének. Általa abajok kisebbednek, mert kettő közt osztatnak meg: az örömök pedig növeltetnek, mert mindenki nem csak a magáét érzi, de barátjáéban is részesül. Azonban sehol sincs olly szükség vigyázatra, mint a barátok választásában, nehogy olyanokhoz közeledjünk, kik barátságot színlelnek, hogy utóbb megcsalhassanak ⁷⁾ bennünket. Kevés emberrel kell kötni barátságot, de a kötöttet meg kell tartani. A jó barát kész barátjáért nem csak vagyonát, de életét is föláldozni, ⁸⁾ mint ezt sok példa bizonyítja.

¹⁾ Enyészik. ²⁾ Föltűnik. ³⁾ Talál. ⁴⁾ Föld és gömb. ⁵⁾ Előzi. ⁶⁾ Fontol. ⁷⁾ Csal. ⁸⁾ Áldoz.

19. A föld különböző népei különféleképen ¹⁾ gyászolják halottaikat. A gyász színei is különbözők: Szíriában kék vagy violaszín, Egyiptomban sárga, Szerecsenországban szürke, Japanban fehér, Európában fekete. Minden népnek van oka, miért választja azon színt. A kék az eget jelenti, vagyis azon helyet, melyet a holtak kívánnak. A sárga az élet és remény végét jelenti, mivel a növények sárgák, ha elhervadnak. ²⁾ A szürke a földnek jelképe, melybe a holtak visszatérnek. ³⁾ A fehér a lélek tisztaságát mutatja, mely a gyászoltnak tulajdona volt. — A fekete pedig a világtalanság és élet hiányára emlékeztet.

II. Erkölcs- és életszabályok. ⁴⁾

1. Tégy jót, szólj igazat, és nem lesz okod félni senkitől.

2. Légy mindig inkább a megtámadott, ⁵⁾ mint a megtámadó. ⁵⁾

3. Ügyekezzeél tested tehetségeit kifejteni, ⁶⁾ mert csak ép testben lehet ép lélek.

4. Légy erős, és meggyőződésedet se fenyegetésnek, se kedvezésnek föl ne áldozd.

5. Ragaszkodjál szigorúan a jóhoz, és győzni fogsz.

6. Soha se feledd, hogy más ember szinte olly lény, mint te vagy, mely boldogságra van teremtve.

7. Se magadat mások eszközévé ne alacsonyítsd. se másokat azzá ne tégy.

8. Szeresd barátodat, tiszteld a jókat, könyörülj a szegényeken, szánakozzál a tudatlanokon, de ne gyűlölj senkit.

¹⁾ Különféle és képen. ²⁾ Hervad. ³⁾ Vissza és tér. ⁴⁾ Élet és szabály.

⁵⁾ Támad. ⁶⁾ Fejt.

9. Hazádat, istenedet semmi cselekedetben se feledd el.

10. Ha egészséges akarsz lenni, légy mértékletes, és tartsd meg mindenben a tisztaságot.

11. Szeresd hazádat, nem csak azért, mivel sok jóval áld, de már azért is, mivel hazád.

12. Ne légy háládatlan, mert a háládatlant minden ember gyűlöli.

13. Ne akarj tetszeni mindenknek; valamennyinek tetszeni nem lehet; — némelyeknek nem tetszeni dicsőség.

14. Másoktól ne függj, de a jók tanácsát követni ne irtózzál.

15. A ruhában ne akarj lenni első, de utolsó se légy.

16. Szépségben, gazdagságban ne kevélykedjél, ez a kevélység legostobább neme.

17. Sokat ne kívánj; leggazdagabb, ki legkevesebbel megelégszik, mert annak legkevesebbre van szüksége.

18. Vesd le magadról a hiúságot, ez első lépcsője az esztelenségnek.

19. Tanulj tűrni ott, hol a bajon segíteni nincs hatalmadban.

20. Fősvény ne légy, gondold meg, hogy a pénz csak eszköz, nem cél.

21. Csillapítsd indulatidat, mert az indulat rövid örültség.

22. Szerencsédben el ne bíz magadat, szerencsétlenségben ne essél kétségbe.

23. Soha se hasonlítsd magadat *) rosszabbakhoz, de mindig jobbakhoz magadnál ¹⁾

*) Visoko e sebe misletti. ¹⁾ Mint magad.

24. Ne félj a haláltól, — minél tovább élsz, annál több időd van rá elkészülni. ¹⁾ Életednek kezdete volt, végének is kell lenni.

25. Légy nyájas mindenki iránt, oly portéka ez, melly semmibe sem kerül, és sokat lehet nyerni vele.

26. Fordíts minden eseményt tanulságodra, mert boldog, ki más kárán tanul.

27. Tiszteld a jó tanácsot, akarkitől jöjjön az.

28. Böcsüld meg tenmagad, ²⁾ úgy fognak böcsülni mások is.

29. Ne kérj barátidtól olyat, mit az ő helyzetökben nekik magad még nem tennél.

30. Fojtsd el a rosztat, mig csekély, a régi betegség nehezebben gyógyítható.

31. Ne tégy másnak kárt, se vagyonában, se becsületében.

32. Légy kész a közjóra ³⁾ áldozni, — a közjóban a tied is befoglaltatik. ⁴⁾

33. Légy mindenben ugyanaz, nehogy szavaid ⁵⁾ mást, tetteid is mást mutassanak.

34. A sértést hamar bocsásd meg, nehogy a sértő kérelmeivel drágán fizetné meg a bocsánatot.

35. Cselekedjél nyíltan, csak a rosznak van oka tetteit titkolni.

36. Tűrd másnak véleményét, úgy a tiedet is fogják tűrni. Mindnyájan egyenlően nem gondolkodhatunk.

37. Akadályok ne ijeszszenek el szándékdótlól, azok csak dicsőbbé teszik a győzelmet.

38. Adj a szegénynek, mennyi tőled telik, és örülj, hogy neked nem kell másoktól kérned.

39. Ne háborgasd másoknak örömeit, ha azok károdra nincsenek.

---

¹⁾ Készül. ²⁾ Maga. ³⁾ Közjó. ⁴⁾ Foglaltatik. ⁵⁾ Szó.

40. Kegyetlen még az állatok iránt se légy, mert azok is érzik a fájdalmat.

41. Szoktasd testedet bajokhoz ; akkor, ha kell szenvedned, nem fog esni olly nehezen.

42. Isten után tiszteld leginkább szülőidet és tanítóidat.

43. *Élet, halál.*

Hogy boldoggá tedd a halálodat, élni tanulj meg ;
Hogy boldoggá tedd éltedet, halni tanulj.

Szabó D.

44. *Az öröm.*

Csak méhkint izleld mézét a gyöngé virágnak ;
Mert ha mohó vágygyal rája rohansz, megöled. ¹⁾

45. *A szerény.*

Hódol az érdemnek, s nem tudja, nem érzi magát ;
Mást ha dicsérnek örül, más ha dicséri, pirul.

46. *A sorson nyérhető diadal.*

A sorssal küzd, harczol egész éltében az ember,
S megnyugvással ²⁾ győz rajta, ha tőrni tanult.

47. *A szép és igaz.*

Gyöngé szemünk az igaz napfényét ³⁾ nézni, ha a szép
Hajnali sugárin nem gyakoroltuk előbb.

48. *Rendeltetésünk elvétése ⁴⁾*

A boldogságért születünk, s nélküle hplunk meg :
Mért van ez ? Árnyékát üzve előle futunk.

Szentmiklóssy.

¹⁾ Öl. ²⁾ Nyugvás. ³⁾ Nap és fény. ⁴⁾ Vetés.

49. *Két jó.*

Két jó van, mi fölött sorsnak nincs semmi hatalma,
Szorgalom és az erény, — földön ez, égben az áld.

- *Vörösmarti.*

50.

Küzd az erős, de halad; gyöngébb őt lesve nyomozza,
És ha nem érheti el, régi szokásra kevély.
Az, ki akar, s nem tud, kész mindig gúnnyal itélni
A tehetős hallgat, tette mutassa mit ér.

Kisfaludi K.

51.

Hass, alkoss, gyarapíts, s a haza fényre derül.

Kölcsey.

52.

Minden órának leszakaszd virágát,
A jövődönnek sivatag homályit
Bízd az istenség vezető kezére,
S élj az idővel.

Berzsenyi.

III. Beszélgetések.

1. A kert.

Gyula és Pali.

Gyula. Nem megyünk a kertbe sétálni?

Pali. Nem bánom, barátom, ma úgy sem láttam még virágaimat.

Gy. Hát neked külön virágaid vannak?

P. Külön, igen mert nagyon szeretek a kertben dolgoz-

ni, megkértem ¹⁾ tehát édes anyámat, hogy egy darabot nekem osszon el, a hol én kapálhatok, vethetek, gyomlálhatok.

Gy. Az derék.

P. Nézd . itt az egészet rózsákkal ültettem körül.

Gy. Be szépen virágoznak azok.

P. Itt mellettök mindjárt jácintok voltak. Azok virágoztak csak még szépen, de már elhervadtak ²⁾.

Gy. Igen , mert azok mindjárt korán tavasszal kezdenek virágozni.

P. Lásd erről eszembe jut, hogy az ember is, ha korán kezdi az örömeiket élvezni, szinte korán, ifjúságában elhervad. ²⁾

Gy. Hát amott a középén, milyen virág az ?

P. Az a nagy ?

Gy. Igen az.

P. És nem ösmered ? Hiszen azok györgyikék.

Gy. Úgy bizony, igaz. A györgyikék igen szép virágok.

P. Csak az kár, hogy illatjok nincs.

Gy. Mondják, valahol már olyanokat is termesztenek.

P. Nézd szegfűim is kezdenek már virágozni.

Gy. És pedig milyen szépen.

P. Én ezeket a sötét vörösöket szeretem legjobban.

Gy. A fehérek is nagyon gyönyörűek.

P. De csak a teljesekek.

Gy. Milyen fa ez itt ?

P. Az mandolafa.

Gy. Azt nem ösmertem, mert nálunk mandola nem terem. Hanem szilva, alma, körtve igen sok.

P. Amarra nekünk is van elég szilva, alma és körtvefánk. Azokra atyám nagy gondot fordít. Hanem a diófát ³⁾ nem szereti.

Gy. S valljon miért ? Hiszen azt olvastam valahol, hogy a magyaroknak, mikor Ázsiából kijöttek ⁴⁾ ide Európába, és még nem voltak keresztények, az volt a szent fájok.

¹⁾ Kér. ²⁾ Hervad. ³⁾ Dió. ⁴⁾ Jö.

P. Úgy látszik csak azért nem szereti, mert kertünk igen kicsiny, azok pedig sok helyet foglalnak el. Aztán meg a gyümölcsöket sem nagyon kedveli.

Gy. Az már más. Mert mi a helyet illeti, nem kell a fának épen kertben lenni. Az udvarban hány gyümölcsfának ¹⁾ volna helye. Aztán meg a mezőn az út mellett is lehetne ültetni.

P. Úgy de akkor más szedné le gyümölcsét.

Gy. Az egy részről igaz. De hát másokért semmit sem kell tennünk? És ha minden ember ültetne az út mellé néhány fát, akkor mindenki szedhetne rólok, és nem volnának rá olly kíváncsiak.

P. Szegény gyermekek! Pedig ösmerek a falunkban olyanokat, kik soha almát vagy körtvét még nem is ettek, ha csak tőlünk nem kaptak.

Gy. Ennek csak szüléi okai, mert nem fordítottak szorgalmat fák növelésére. És ha ők is úgy tesznek, ismét az ő gyermekeiknek, sőt unokáiknak sem lesz gyümölcsök.

P. Ez is olyan, mint minden jó tett. Ennek is édes gyümölcssei sokszor csak a jövőben érnek meg.

2. Az iskola.

Péter és József.

Péter. Hová mégy József?

József. Az iskolába. Hát te nem jössz még?

Péter. Hiszen még a tanító nincs ott.

József. De a tanítványnak előbb illik ott lenni, mint a tanítónak.

Péter. Aztán még a leczkémet sem tudom.

József. Hogy hogy. Hát nem estve szoktál tanulni?

Péter. Az kellene még. Estve én vagy színházba megyek, vagy játszom, vagy más valamit csinállok.

¹⁾ Gyümölcs és fa.

Józs. Én pedig addig nem szoktam lefeküdni, ¹⁾ mig leckémét nem tudom. És minden nap tapasztalom annak igazságát, mit tanítónk sokszor mond: hogy munka után édes a nyugalom.

Péter. Akkor bizony sajnállak. Hát mikor mulatsz te?

Józs. Mikor? minden nap, midőn elvégeztem ²⁾ kötelességemet, és hetenkint kétszer, mikor szünnapunk van.

Péter. Az bizony nem sok.

Józs. Nem is azért küldtek szülőink, hogy itt mulassunk, hanem, hogy tanuljunk. De vajjon a te rended szerint tudod-e minden nap leckédet?

Péter. Nem is kell azt minden nap tudni, elég ha akkor tudom, mikor a tanító kiszólít. ³⁾

Józs. Én pedig azt hiszem, hogy nem elég, mert nem az iskola számára, hanem magunknak tanulunk, hogy az életben a tudománynak hasznát vehessük.

Péter. Mint látom tehát a te szülőid szegények.

Józs. Igaz, hogy szegények, de miért gondolod azt?

Péter. Mivel arról gondolkozol, hogy a tudománynak az életben hasznát vedd.

Józs. Te tehát azt gondolod, hogy a gazdagnak nincs szüksége tudományra?

Péter. Oh, igen jól hallottam én, mikor atyám azt mondta tanítónknak; „nem kell a fiamat tanulásra nagyon erőtetni, neki úgy sem lesz rá szüksége, mert hála istennek birunk annyit, a miből böcsületesen élélhet.“ ⁴⁾

Józs. De én ha gazdagabb volnék is, tanulnék; mert a gazdagság elveszhet, ⁵⁾ de tanulmányomat senki sem veheti el. Az ostoba pedig gazdagságával sem tud okosan élni.

Péter. Látom, hogy gondolkozásunk nem egyez meg.

Józs. Az igaz. De én inkább akarok szegény lenni és tanulni, mint gazdag és henyélni. Isten veled.

---

1) Fekszik. 2) Végez. 3) Ki és szólít. 4) Él, — el és él. 5) El és vesz.

3. A gazdagság.

Gyuri és Károly.

Gyuri. Jöjj, Károly, nézzük meg az aratókat.

Károly. Nem bánom, én még úgy sem láttam, hogy megy véghez az aratás.

Gyuri. Nem? Hogy lehet az?

Károly. Tudod, hogy nem régen jöttem a városból, — ott pedig nem volt alkalmam látni.

Gyuri. Látod a földművelő nélkül a városban sem élhetnének az emberek.

Károly. De ott ismét mindenféle mesteremberek vannak, kik nélkül a földművelők nem élhetnének.

Gyuri. Igaz. És így mint mondani szokták, egyik kéz a másikat mossa.

Károly. De ime kiértünk az aratókhöz. Mondd meg, milyen renddel megy ez végbe?

Gyuri. Látod ott a férfiak kaszákkal az érett gabonát levágják. ¹⁾ Mindenik férfi után egy lány, vagy nő megy sarlóval, melly a lekaszált ²⁾ gabonát rendbe szedi, és fére rakja.

Károly. Hát ez aztán ott marad?

Gyuri. Dehogy marad. Estve a férfiak összeszedik ³⁾ és kévékbe kötözik. Ezeket aztán összehordják ⁴⁾ és csomókba vagy kereszttekbe rakják.

Károly. Hát a szemet hogy szedik ki belőle?

Gyuri. Előbb behordják ⁵⁾ a szérükbe, pajtákba, vagy csűrökbe, ott aztán egy részét kiterítik ⁶⁾ és vagy lovakat járatnak rajta, vagy pedig emberek csépekkal verik ki a magokat. Az első mód nyomtatásnak, a második cséplésnek neveztetik.

Károly. Így tehát nagyon sok munkába kerül, míg az emberek hozzá jutnak.

¹⁾ Le és vág. ²⁾ Le és kaszál. ³⁾ Össze és szed. ⁴⁾ Össze és hord. —

⁵⁾ Be és hord. ⁶⁾ Ki és terít.

Gyuri. Sokba bizony. De még ez nem minden. Előbb a földet meg kell trágyázni, több ízben *) szántani, vetni, boronálni. Némelly vetemények pedig, például a tengeri (kukorica) olyanok, hogy még kapálni is kell.

Károly. Pedig némelly városi ember azt gondolja: hogy a paraszt ingyen jut a gabonához. Most azonban látom, megnyit kell érte fáradni. Mint izzadnak azok a szegény munkások.

Gyuri. És mégis milyen kevéssé böcsülük meg némellyek a földművelőket.

Károly. Lásd, a mai sétálás alkalmával kettőt tanultam. Egyik az, hogy semmi sem jő ingyen, minden munkába és faradságba kerül, — másik pedig, hogy minden munkás osztály böcsülést és tiszteletet érdemel.

Gyuri. Én pedig ebből azt tanulom, hogy akarmit látunk, akarhová megyünk, akarmit teszünk, mindig és mindenütt lehet valamit tanulni.

4. Magyar nyelv.

Sándor és Jankó.

Sándor. Jó reggelt! mit csinálsz, Jankó?

Jankó. Magyar szavakat tanulok.

Sándor. Hát te még nem tudsz magyarul?

Jankó. Nem bizony én, mert a hol én születtem, ott nem laknak magyarok.

Sándor. Lásd, milyen szerencsés vagy. Most megtanulod ¹⁾ a magyar nyelvet, s úgy kettőt fogsz tudni.

Jankó. Igen ám, de milyen nehezen esik.

Sándor. Szépsége megjutalmazza ²⁾ e nehézséget.

Jankó. Nem is tudom, minek tanítják, — Előbbi tanítóm a falunkban nem tanította, azt mondta, hogy nem szükséges.

---

*) Krát. ¹⁾ Meg és tanul. ²⁾ Meg és jutalmaz.

Sándor. Elég rossz, hogy nem tanította; mert ha tanította volna, most ugye neked is könnyebben esnék?

Jankó. Az igaz. De hát mire való *) lesz nekem?

Sándor. Mire való? Hát nem annál jobb e, minél több nyelvet tud az ember?

Jankó. Ismét igazad van. Mennyire boszankodtam, midőn ide jöven sem az uton, sem itt az emberekkel beszélni nem tudtam.

Sándor. Látod! Aztán meg azt is mondta tanítóm, hogy a ki valamely hivatalba akar lépni, attól megkivántatik ¹⁾ hogy magyarul tudjon.

Jan. Valóban? Így tehát ha meg nem tanulnám, semmi hivatalhoz nem juthatnék.

Sán. Természetesen, hogy nem.

Jan. Nagy jótétemény az tehát reánk nézve, kik nem vagyunk született magyarok, hogy alkalom nyújtatik a magyar nyelv tanulására.

Sán. Innen az is kitűnik, mennyire vétkeznek azok, kik ezt ellenzik.

Jan. Lásd erről mit sem tudtam. Köszönöm a fölvilágosítást, ²⁾ melyet adtál.

Sán. Örömet tettem, és ha a nyelvben valami kétség van, mindenkor szívesen megmagyarázom. ³⁾

Jan. Köszönöm barátságodat. Most annál nagyobb szorgalommal látok ^{**)} a tanuláshoz.

Sán. Isten veled! —

5. A szüret.

Antal és Ferencz.

Ant. Csak hogy egyszer jössz, Ferencz, olly nehezen vártalak.

Fer. Hát te már régen kijöttél? ⁵⁾

*) Načo?. ¹⁾ Meg és kíván. ²⁾ Föl és világosítás. ³⁾ Meg és magyaráz.

***) Chitúm sa. ⁵⁾ Ki és jő.

Ant. Oh! mikor szüret van, akkor nagyon korán kelünk; mert mulatságos nézni, hogy jó ki a nép a szőlő-hegyre. ¹⁾

Fer. Gondolom, hogy csak úgy, mint máskor.

Ant. Igen, de mi jó kedvvel. Ifjak és lányok egy csoportban tréfálva és énekelve; az idősebbek szinte vígan mennek leszedni ²⁾ egy évi fáradság gyümölcsét.

Fer. Csak most bánom, hogy én is korábban nem keltem föl.

Ant. Hát most, midőn jöttél, láttad a munkásokat ott len?

Fer. Láttam. A lányok és gyermekek rendben állnak és kosaraikba vagy más edényeikbe rakják a késeikkel levágott szőlőt.

Ant. És ha az edények megtelnek, ³⁾ akkor puttonyokba öntik ki, melyeket a legények füttyörézve hordanak a borházba.

Fer. S hogy válik ott borrá?

Ant. Még nem láttad? Menjünk be tehát. Nézd, mint áll a felső kisebb kádban azon ember.

Fer. Mintha taposna valamit.

Ant. Azt teszi is. A fölhozott ⁴⁾ szőlőt zsákba öntik, melyből taposás által a szőlő nedve kifoly, ⁵⁾ s mivel a felső kádba lyuk van fúrva, ismét lefoly ⁶⁾ az alsó kádba.

Fer. S úgy lesz a must belőle? Nemde?

Ant. Úgy van. Onnan hordóba töltik, hol forrásba jövéen, borrá válik.

Fer. Mégis szép látvány, mint fordítja az ember hasznára a természet ajándékait.

Ant. De várj csak, estve lesz csak a mulatság.

Fer. S mi lesz akkor?

Ant. Eljönnek ⁷⁾ a zenészek, a lányok és ifjak táncolni fognak, e közt tűzi játékok fognak történni.

Fer. Mint látom, a szüret legvigabb része az évnek.

---

¹⁾ Szőlő és hegy. ²⁾ Le és szed. ³⁾ Meg és telik ⁴⁾ Föl és hoz. ⁵⁾ Ki és foly. ⁶⁾ Le és foly. ⁷⁾ El és jó.

6. Isten.

Tanító és László.

Tan. Imádkoztál már, László fiam?

Lász. Nem bizony én, elfeledtem. ¹⁾

Tan. De tudod e, hogy arról nem szabad megfeledkezni ²⁾ soha?

Lász. De ha mégis megfeledkeztem ²⁾.

Tan. Hát vajjon a reggeliről nem feledkeztél meg?

Lász. Ah! kedves tanító ur, hogy lehetne arról megfeledkezni, hiszen csak érzem, hogy még mit sem ettem?

Tan. Épen úgy van az imádsággal is. Éreznie kell az embernek, hogy még istenről nem gondolkozott.

Lász. Hiszen én szeretek imádkozni, csak hogy reggel soha sem jut eszembe.

Tan. Pedig minden legkisebb tárgy eszedbe juttathatná. Mit láatsz meg legelőször, midőn fölédredve ³⁾ szemeidet fölnyitod ⁴⁾?

Lász. A világosságot.

Tan. Nem jut e eszedbe, honnan vette a föld a világosságot?

Lász. Oh igenis. A naptól.

Tan. S vajjon az a nap, az a világosság kitől vette eredetét, mert magától csak nem támadhatott?

Lász. Kétség kívül istentől.

Tan. Minden esetre. De vajjon nem nagy jótétemény e a nap és világosság?

Lász. Sőt igen nagy.

Tan. S kinek köszönhetjük e jótéteményt?

Lász. Istennek.

Tan. Látod, ismét istennek. De menjünk tovább. Történt e valami bajod álmodban? megtámadtak ⁵⁾ e rossz emberek? Fáztál e? nem rohant e meg betegség?

¹⁾ El és feledni. ²⁾ Meg és feledkezik. ³⁾ Föl és ébred. ⁴⁾ Föl és nyit. ⁵⁾ Meg és támad.

Lász. Hiszen tudja, tanító ur, hogy nem.

Tan. És ismét ki az, ki mind e rosztól megörzött ¹⁾ a mult éjjel?

Lász. Isten. — De már látom, mennyire hibáztam, hogy az imádkozást elmulasztám. ²⁾

Tan. Csak ezentúl meg ne feledkezzél ismét e kedves kötelességről, s legyen reggel első, estve utolsó gondolatod az isten, ki nem más, mint szeretet, s kit ezért nekünk is teljes szívünkéből, mint jó atyát szeretnünk kell.

Lász. Megigérem, ³⁾ hogy mindig úgy teszek.

Tan. Meg is áld akkor az isten. Mert lelked meg fog nyugodni, s nincs nagyobb boldogság a földön nyugodt léleknél.

7. A vásár.

Zsigmond és Károl.

Zsigm. Mit csinál ma az a sok ember az utcán?

Kár. Hát nem tudod, hogy vásár van?

Zsigm. Én bizony nem tudtam. De ha úgy van, jőjj, nézzük meg.

Kár. Nem bánom.

Zsigm. Ez itt a lóvásár. ⁴⁾

Kár. Nézd, hogy próbálják ott a lovakat, némellyeket befognak a kocsiba és úgy futnak, másokat megnyergelnek ⁵⁾ és lovagolnak rajtok.

Zsigm. Nem ösmerek szebb állatot a lónál, szép tartása, gyors futása, büszkesége nagyon böcsössé teszik.

Kár. Csak kár, hogy nálunk olly kevés gondot fordítanak rájuk.

Zsigm. Íme elhagytuk ⁶⁾ a lóvásárt.

Kár. És a tehénvásárra ⁷⁾ értünk.

---

¹⁾ Meg és öriz. ²⁾ Mulaszt. ³⁾ Igér. ⁴⁾ Ló és vásár. ⁵⁾ Nyergel. ⁶⁾ Hagy.
⁷⁾ Tehén és vásár.

Zsigm. Nekem legjobban tetszenek amazok a schweiczi tehének.

Kár. Elhiszem. Azok leghasznosabbak is, mert legtöbb tejet adnak.

Zsigm. Menjünk tovább.

Kár. Most különféle kereskedőkhöz érünk.

Zsigm. Itt posztót, selymet, ruhát, vásznat, oérnát árúlnak.

Kár. Amott vannak a lakatosok, fazekasok, asztalosok, csizmadiák, festők.

Zsigm. És más mesteremberek.

Kár. Hát ugyan abban a kapuban mit árúlnak, hol annyi ember áll?

Zsigm. Ott az olaszok szoktak lenni mindenféle képekkel.

Kár. Menjünk mi is oda, nézzük meg.

Zsigm. Be sokféle képek vannak itt.

Kár. Amott Ádám és Éva a paradicsomban.

Zsigm. Ezen az oldalon pedig Krisztus és az apostolok.

Kár. És itt mindenféle nevetséges történetek.

Zsigm. A fölfordúlt ¹⁾ világ, hol emberek húzzák a lovakat, öreg emberek játszanak, kis gyermekek olvasnak.

Kár. Szép találmány az a festés, hol az ember gondolatait képek által fejezi ki.

Zsigm. Alkalmasint ez volt az emberek első írása, mielőtt még betűket használtak volna.

Kár. Hányféle találmányt láttunk most a vásárban!

Zsigm. És ezek mind az ember kényelmére, javára szolgálnak.

8. A temető.

Kálmán és Rudolf.

Kál. Minek megyünk erre sétálni? Én nem örömet járok a temetőben;

Rud. S vajjon miért?

¹⁾ Fordul.

Kál. Magam sem tudom. De olyan nem jól érzem itt magam, mintba félnék.

Rud. Félpsz? Ugyan mitől? Talán csak nem hiszed, hogy azok a szegény halottak megijeszszenek. ¹⁾

Kál. Az sem lehetetlen.

Rud. Ugyan menj. Nem hittem, hogy olyan tudatlan vagy.

Kál. De a dajkám sokat beszélt ilyenekről.

Rud. Talán csak nem akarod hinni azokat a meséket, mellyeket ostoba dajkád, mint kis gyermeknek beszélt.

Kál. De ő azt állította, hogy igazak.

Rud. Ugyan hogy gondolhatsz olyyat? Az a test, melly lelkétől elvált, ²⁾ itt porrá lesz, és nem háborgathat többé senkit.

Kál. Hiszen az igaz, én magam sem foghatom meg, hogy történhetnék meg.

Rud. Én veled ellenkezőleg épen nagyon szeretek a temetőben sétálni.

Kál. Tréfálsz, az nem lehet való.

Rud. Sőt igen.

Kál. És ugyan miért?

Rud. Mennyi szép gondolatot ébreszt az emberben ez utósó nyughely. ³⁾ Itt mindenek előtt eszembe jut az ember halandósága. Ma egészséges, hónap meghal. ⁴⁾ Ez ismét tanulságul szolgál arra, hogy ne legyünk kevélyek földi javakban, mellyeket olly könnyen elveszthetünk, ⁵⁾ mert azokat itt kell hagynunk.

Kál. Ebben igazad van. Sőt az is következik belőle, hogy isten előtt nincs különbség az eraberek közt, mert szegények és gazdagok egyiránt meghalnak.

Rud. Továbbá eszembe jut, hogy itt mindnyáján kibékülnek; ⁶⁾ gyakran a két legnagyobb ellenség egymás mellett fekszik.

Kál. Meg az is, hogy rövid levén az élet, az időt hasz-

¹⁾ Ijost. ²⁾ Válik. ³⁾ Nyugvó hely. ⁴⁾ Hal. ⁵⁾ Veszt. ⁶⁾ Békül.

nálnunk kell. Mégis látom, hogy igazságod volt. A temető a legjobb oskolák egyike.

Zsigm. És még egyet nem említettünk, a lélek halhatatlanságát. A mi itt porrá válik, az csak a test: de a lélek egy más, jobb világba száll, hol örökké élni fog.

Kálm. S ez ismét arra tanít, hogy erényesek legyünk, és méltókká tegyük magunkat a mennyei boldogságra.

Zsigm. Látod, mennyi szép gondolat jutott neked is eszedbe a temetőben, és te mindezt nem tudod megböcsülni, ¹⁾ s azt mondod, hogy nem örömet jársz itt.

Kálm. Megvallom, ²⁾ hogy már most nem úgy gondolkozom. Eddig soha igazán e dologról nem gondolkoztam. — Most már azt is átlátom, ³⁾ milyen ostoba voltam, hogy félttem.

Zsigm. Javulásodnak örülök.

IV. Mesék.

1. A gyémánt és kristály.

Egy megijesztett ⁴⁾ tolvaj futtában ⁵⁾ a lopott drágaságok közül egy gyémántot és egy kristályt a gyüldén elvesztett. ⁶⁾ „Engem nemsokára fölvesz ⁷⁾ valaki, mert én vagyok a kövek közt a legböcsösebb.“ mond dicsekedve a gyémánt. „Nem tudom, felelt a kristály; az én ragyogásomat messziről is meglátják, ⁸⁾ és előbb fölvesznek.“ ⁹⁾ Nem sokára arra ment egy ember, s látván a kristályt, örülve fölvevé ⁹⁾ és elment ¹⁰⁾; a gyémánt pedig a gyüldén új szemét és por által eltemettetett. ¹¹⁾

A világ jobban szereti a külső fényt, mint a belső becset.

¹⁾ Böcsül. ²⁾ Vall. ³⁾ Lát. ⁴⁾ Ijeszt. ⁵⁾ v behu. ⁶⁾ Veszt. ⁷⁾ Vesz. ⁸⁾ Lát. ⁹⁾ Vesz. ¹⁰⁾ Megy. ¹¹⁾ Temet.

2. A fülemüle.

A sok szavú madarak irigységből bevádolják ¹⁾ a sas előtt a fülemülét, hogy nagy szabadon és kényre zengi szavát, és az embereket egyedül a maga éneklése hallgatására szédíti. A szállók királya a sokaság szavainál fogva hirtelen kimondá ²⁾ a számkivettetést a legszebben éneklő fejére, és a szegény fülemüle kénytelen volt a magányba bujdosni, ottan énekelni, azt is többnyire éjszakákon.

Azonban a szépérsű ³⁾ emberek ott is fölkeresték ⁴⁾ őt, és még édesebb érzéssel figyelmezttek a számkivetett dallóra.

3. A ló és a szarvas.

Az erdő szélén összejött ⁵⁾ a ló a szarvassal, s így kezdé feddeni: „Mért vagy olly balgatag szarvas? Miért nem adod meg magadat az embereknek? Fegyverrel, kutyákkal nem üldöznének, télen nyáron, valamint engemet, jól tartanának *). Igazad van, de mind ezen jók mellett meg is nyergelnének.“ Ezt mondá a szarvas, és fölemelt ⁶⁾ fővel az erdőnek nyargalt.

4. A sas és nyúl.

„Miért üldözöd annyira szegény fejemet madarak királya? Olly nagy erődhöz képest, miért nem ütsz inkább a pusztító farkasra, vagy a ravasz rókára? Ekképen esengett az üzőbe vett nyúl.— „Miért?“ — vjonga a sas. „A farkassal nem bírok; a róka pelyhes kisdedeimen, ha halálom történnék, bosszút állhatna; **)) tőled pedig nem félek. Tudod-e már miért?“ Ezt mondva felkőrmölte ⁷⁾ az esengőt.

¹⁾ Vádol. ²⁾ Mond. ³⁾ Szép és érzés. ⁴⁾ Keres. ⁵⁾ Jó. ⁶⁾ Cho-
vať. ⁷⁾ Émel. ^{**))} Pomstif. ⁷⁾ Kőrmöl.

5. A szajkó és fülemüle.

„Téged az éneklő madarak közt legszebb éneklőnek tartanak: de el ne bízd magadat, *) mert nem mindnyájan szeretik énekedet.“ mondá a szajkó a fülemülének. „Annak nem az én énekem az oka,“ válaszolt ez.

6. A varjak gyűlése.

A varjak gyűlést tartottak. „No, mit végeztetek?“ kérde egy visszatérőt ¹⁾ a szarka. „Azt, hogy a jövő gyűlésen fogunk végezni.“

7. A csikó és anyja.

A szabadon legelő csikó délczeg paripát látott arany szerszámban maga mellett elmenni. ²⁾ Be boldog állat! így sohajt, bárcsak nagy lennék már, s illy szerszámot nyerhetnék egykor! „Fiam — szól hozzá az anyja — tanuld meg azt, hogy a rabság aránya mindenkor szomorún csillog.“

8. A szilvafa és hernyók.

A hernyók egy szilvafát már nagy részint leleveleztek ³⁾. „Hagyjatok el már,“ nyöge a jámbor. „Majd haleveled elfogy, ⁴⁾ anyókám“, felelének azok; „mit sajnálok tőlünk? hiszen nem vagyunk-e mi a te fiaid?“ Igenis sóhajtaszegény, a mennyiben rajtam keltetek és élösködtök: de ti is viszont vagytok-e fiúi szivességgel irántam?“

Jó hazám! be soknak súghatnád ezt fülébe.

9. A légy.

Röptében ^{**)} a légy egy pókhálóba került, és sírva kezdte segítségért kiáltozni. Ekkor szél támadt, s a szegény légy

*) O sebe visoko mislett. ¹⁾ Vissza és tér. ²⁾ Megy. ³⁾ Le és levelez.
⁴⁾ Fogy. ^{**)} V letu.

még inkább félt, hogy már most a szél miatt kiáltását sem fogják meghallani ¹⁾, s ott kell vesznie. Azonban a szél lerántá ²⁾ a hálót, melly egy fa ágára volt illesztve, s a legyet megszabadította ³⁾.

Gyakran az segít ki a bajból, mitől leginkább rettegünk.

10. A galamb és a sas.

Egy ölyvtől üldözött galamb a fölöttök röpülő sashoz folyamodott, hogy mentse meg a veszélytől. Jól van, mond a sas, védelmezni foglak, de gyermekeid is védelmem alatt maradnak. Ezzel fészkebe vezeté az üldözöttet; de évek múlva a sas egyenkint kezdte a galambok tollait fosztogatni, hogy fiainak puhább fészket csinálhasson. Midőn ezt a galambok ellenezték, „hallgassatok” — mond a sas — védelmem alatt vagytok, és ha nem teljesítették akaratomat, fölfallak benneteket.

Vigyázz, kinek a szárnya alá bízod magad! —

11. A gólya és récze.

A gólya aggodalmasan röpke egy ifju vadász előtt. Mitől félsz jámbor? biztatja a vadrécze a nádasból, husod nem jó, tollad nem használható; maradj te veszteg ^{*)}, engemet illetnek inkább a vadász cselei. — Nem, barátom, felel a gólya, a vadász, mint látom, fiatal, eszébe jöhetne fegyverét próbálni rajtam. Hidd el nekem, pajzánság, félszesség ellen nem véd meg a legbékésebb indulat is.

12. Nagyok leereszkedése.

A macska mindenfelé dicsekvék, hogy őt az oroszlán, kit betegségében meglátogata ⁴⁾, elfogadta ⁵⁾ legyen roko-

¹⁾ Hall. ²⁾ Le és ránt. ³⁾ Szabadít. ⁴⁾ Bud v pokoji. ⁵⁾ Látogat.
⁵⁾ Fogad.

nának. — S nem volt valami kérése hozzád? kérde a ravasz róka. — De igen, felel amaz, egy patkány, melly barlangjába vette magát, *) gyakran háborgatja a beteg nyugalmát; arra kért, ölném meg. — Mindjárt gondoltam, mond a róka; ritkán gyanútlan a nagy urak leereszkedése, s többnyire arra mutat, hogy ránk szorúltak.

13. A papagáj.

Egy papagáj Indiából magyar földre került, s itt magyar szókat tanult el. — Jól ejtem **)—e hazád szavait, szomszéd? kérdi a rigót. — Alig érthetőleg ugyan, felel ez, de ne aggódjál rajta. Te urias madár vagy, s uraink közt sokan magok is olly rosszul beszélnek a magyar honban magyarul, hogy Indiában sem kellene rosszabbul.

14. A macska és gazdája.

Mit simulsz, mit törleszkedel hozzám, szól hízelt macskájához a gazda, tán nem tudom, hogy ezt a darab sültet érzed nálam? tán hiszed, hogy tiszta szeretetnek veszem hízelgétedet? — Nem, édes gazdám; de te is tartanál-e engem, ha egereid nem volnának?

15. A magas és alacsony sors.

A sas szánakozva nézé fészkeből, melyet egy felbőhig nyúlt cserfa ¹⁾ tetejében rakott, miként bajlong a kis fűmille fészke minden szellőcskére az alacsony bokron. — Kis bohó, így szólítja meg őt, miért nem jössz fel szomszédságomba? Itt bátorságban lehetnél. — Azonban a dalos madárka egy iszonyú vész után reggelre a cserfát ¹⁾ kidöntve, ²⁾ s a sas fészket összezúzva ³⁾ látja. — Oh mennyivel vala jobb, fugy

*) Dostati sa. **) Vípovedati. ¹⁾ Cserés fa. ²⁾ Dönt. ³⁾ Össze és zúz. —

sohajt föl ekkor, az alacsony bokron maradnom! Hajlong ugyan a bokor, hajlong; de a nagy fa dül és törik.

16. Élettudomány. ¹⁾

Hallom nagy mester vagy a mászásban! mond az orosz-
lán a medvének, nosza menj föl eme fára! — Uram, én
csak egyenesre tudok mászni. felel az, e pedig mint látod
görbe. — Úgy én ügyességedért nem adnék egy egeret,
mond az oroszlán; hiszen majd mind görbe az erdő fája.

Vannak emberek, kik mindent tudnak, csak azt nem,
mit életre tudniok kellene.

17. Agg kor.

A gazda egy magas vén jegenyébe vágá a fejszét. — Ki-
méld vénségemet, s tetsző termetemet! nyöge ez. — Miért
tenném azt? felel a vágó; nyujtottál-e nekem valaha gyümöl-
csöt? vagy pihenhettem-e nyár hevében árnyékodban? Vén-
sége csak annak tiszteletes, ki éltét másoknak használva
tölté el.

18. A mogyoróbokor ²⁾.

A mogyoróbokor egy kert szögletében, nehezen vette, ^{*)}
hogy midőn gyümölcsöt szedtek, elmellőztetett. ³⁾ Im én
gondosan növelém csekély gyümölcsömet, úgy panaszkodék
a jámbor, előre azon édes reménnyel biztatva magamat, hogy
azzal jó gazdámnak, ki kertében megszenved, ⁴⁾ majd ked-
veskedhetem; azonban gazdám tán nem is tud rólam. — Ne
aggódjál, barátóm, így vigasztalá őt a szomszéd almafa; ⁵⁾
szükséges-e mindig tudnia másnak, hogy kötelességeinket
teljesítők? Keblünkben ál a bér, az édes jutalom.

¹⁾ Élet és tudomány. ²⁾ Mogyoró és bokor. ^{*)} Táskái sa. ³⁾ Mellőz.

⁴⁾ Szenved. ⁵⁾ Alma és fa.

19. A szamár és eb.

Lám, *) hogy bennünk is lakik hűség, nem csak ti benetek! így szól a juhász szamara a kutyához; kezd már irántam is igazságos lenni gazdám, nézd, im bundáját hátamra köté, s gondviselésemre bizá. — Azt tehetted, felel az eb; mert tudta, hogy el nem szökhetsz vele, de föl sem éred észszel, hogy el kellene szöknöd. Ostobaságodban bizik tehát, nem hűségdben.

20. A leégett gólya.

Tavaszi egy éjelen tűz emészté meg a gazda lakát és a tetejében állt gólyafészket ¹⁾. Reggel kétségbe esetten ült a gazda romjai előtt. Elejébe szált le a gólya, melly az épen maradt óltetőben ²⁾ kezdte új fészket, letéve ³⁾ szájából a vitt galylyat, s szánakozva szólíttá meg gazdáját. Szánlak, jó gazdám, így szóla hozzá, kit velem együtt sajnós veszteség ére; de nem kipótolhatlan az. Lássunk munkához mindketten, míg idő és erő kedveznek. — Könnyű tanácsolnod, mond a gazda, mi a te veszteséged az enyinihez képest? — Ne véld, gazdácskám, viszonzá a gólya, madárnak a fészke mindene, s az veszte sokat, ki mindenét veszti. De nyaram elején a drága időt tettlen panaszszal vesztgessem-e el? Fészkeimet visszaadandják ⁴⁾ idő és szorgalom, de ez évi nyaramat, időmet nem semmi sopánkodás, nem maga az ég is.

V. Tréfás történetecskék.

Télien egy fiú későn jöven ⁵⁾ iskolába, midőn tanítójától kérdeztetnék. miért nem jött időre? ezen választ adá: Az út annyira jeges, hogy midőn előre egy lépést tettem,

*) Hlo! la! ¹⁾ Gólya és fészke. ²⁾ Ól és tető. ³⁾ Tess. ⁴⁾ Vissza és ad. ⁵⁾ Jö.

hátra kettőt csúsztam. „Tehát akkor mikép érhetél ide? kérdé tovább a tanító.“ Megfordultam ¹⁾ — mond a megijedt fiú — és hazafelé ²⁾ lépdeltem.

2. Egyszer egy bótba egy öreg ember jött és pápaszemet kért. A kereskedő többet tett elébe, hogy válaszszon. Az öreg föltevén, ³⁾ egyet, könyvet kért, hogy megpróbálhassa ⁴⁾ lát-e rajta keresztül olvasni. Elébe teszik a könyvet, az öreg belé néz, aztán a szemüveget leteszi, ⁵⁾ más próbál, de egygyel sem volt megelégedve. El akart tehát menni azon megjegyzéssel, hogy a szemüvegek mind rosszak. Erre a kereskedő bosszankodván, mondá: „Talán nem is tud olvasni.“ Úgy — válaszolt a távozó — hiszen ha olvasni tudnék, minek volna akkor a szemüveg: de éppen azért akartam venni, hogy olvasni tudjak.

3. Egy fiú társával verekedvén, homlokán megsebesítettett ⁶⁾. Midőn tanítója kérdezé, mi lelte, ⁷⁾ nem mervén az igazi okot megmondani, ⁸⁾ azt válaszolá, hogy megharapta ⁹⁾ magát. Hogy haraphattad volna meg a homlokodat? kérdé tovább a tanító. A fiú most vette észre milyen bajba hozta a hazugság, — de ebből is menekülni ohajtván, ijedten ezt felelte; Hát a székre álltam, hogy elérhessem ¹⁰⁾.

4. Midőn Diogenes haldoklott, azt mondá barátinak, hogy holttestét ¹¹⁾ vessék ki a mezőre. Midőn pedig arra figyelmeztették, hogy ott a hollók széttépik ¹²⁾, mondá: tegyetek egy botot mellém, hogy elűzhessem ¹³⁾ őket. „Hogy tehetnéd ezt, hiszen akkor nem fogsz már érezni?“ mondák tovább barátjai. „Akkor tehát mindegy, akár fognak tépni a hollók, akár nem,“ válaszolt a bölcs.

5. Bizonyos ember, ki nem a legigazabb uton gazdagodott meg, egy szép új házat építtetett. Midőn kész volt,

¹⁾ Fordul. ²⁾ Haza és felé. ³⁾ Tessz. ⁴⁾ Próbál. ⁵⁾ Tessz. ⁶⁾ Sebesít.
⁷⁾ Čo sa mu stalo. ⁸⁾ Mond. ⁹⁾ Harap. ¹⁰⁾ Ér. ¹¹⁾ Holt és test.
¹²⁾ Tép. ¹³⁾ Űz.

ajtaja fölé ezen fölirást tétette: „Erre semmi rosz be ne menjen.“ Midőn Diogenes arra menvén ezt látta volna, kérdé: „Vajjon tehát a ház gazdája merre jár be?“

6. „Mennyi idő alatt érek a legközelebbi faluba?“ kérdé egy utazó Aesopustól. „Menjen!“ válaszolt ez. Igen jól tudom, hogy mennem kell, ha oda akarok érni, mond az utas, de mondja meg, hány óra alatt érek oda? „Menjen!“ ismétlé Aesop. Az utas bolondnak tartván őt, elindult, ¹⁾ a nélkül hogy többet kérdezett volna. De alig ment néhány lépésnyire, midőn Aesop, utána kiálta, hogy két óra alatt oda érhet. Az utas ezen csodálkozván, kérdé, mikép tudja már most, hogy két óra alatt oda ér, előbb pedig nem felelt? „Hogy felelhettem volna előbb — mond Aesop — mig nem tudtam, millyen sebesen megy?“

7. Egy leány fogadott valakivel, hogy a temetőből éjfélkor *) egy halálfejet ²⁾ hoz. Az, kí vele fogadott, elbújt ³⁾ a temető kerítésénél, s midőn a leány egy fejet fölvetett, ⁴⁾ mély hangon kiáltott: „Ne bántsd a fejemet!“ A leány levevé ⁵⁾ és egy másik után nyúlt. Midőn azonban ugyanazon hangon hallá mondani: „ne bántsd a fejemet!“ nyugodtan tovább ment mondván: „Hiszen talán csak nincs két fejed?“

8. Egy szegény nemes ember, miután hallotta volna, hogy egy vendégfogadás ötven forint büntetésre ítéltetett, mivel egy más nemes embert pofon ütött, **) hozá szált, s néhány napig ott lakván, költött. Midőn el akart menni, a fogadás fizetését kérte, melly harmincz forintból állt. „Barátom — mond a vendég — nekem egy fillérem sincs; de mivel egy pofon ütés ára ötven forint, üssön pofon, a többi húsz forintot pedig adja ki.

1) Indúl. *) O pou noei. 2) Halál és fej. 3) Bujik 4) Vess. 5) Vet.
**) Zauok dat.

9. Valaki egy asszonytól. ki a gazdasággal mindig nagyon el volt foglalta, kérdő, vajjon sokat olvas-e? „Dehogyan olvasok, — válaszolt ez — annyira el vagyok mindig foglalta, hogy csak akkor olvashatok, mikor alszom.“

10. Valaki az ember halandóságát e szavakkal magyarázta: „Lássátok milyen állhatatlan az ember elete! Estve egészségesen fekszik le ágyába, és reggel már halva ébred föl!“

11. Bizonyos spanyol az erdőben egy indussal találkozott. Mindketten lóháton ¹⁾ voltak. A spanyol, kinek rossz lóva volt, cserélni akart az indussal, melly fiatal és erős vala. Ez nem akart rá állani. *) A fölfegyverkezett ²⁾ spanyol erővel vette el és tovább haladt. **) Az amerikai a legközelebbi városig követte őt, hol panaszát azonnal bíróságra terjeszté. ***) A spanyolnak meg kellett jelenni, és a lovat is magával hoznia. Azonban ő az egész dolgot tagadván a másikat csalónak nevezte, és azt állította, hogy a lovat ő maga növelte. Ennek nem voltak semmi bizonyosságai és a bíróságra ki akarta mondani az ítéletet. midőn az indianus fölkiáltott: ³⁾ „A ló enyim, és én be fogom bizonyítani;“ Levevén ⁴⁾ köpönyegét, azt hamar a ló fejére veté, és így szólott: „mivel ez az ember azt állítja, hogy a lovat ő növelte, akkor tudnia kell, mellyik szemére van. Parancsolja meg neki bíróságra uram, hogy mondja meg.“ A spanyol nem akart kételkedőnek látszani, s azonnal azt mondá, hogy jobb szemére. Az indianus levevén ⁵⁾ a köpönyegét, mondá: „Sem a jobbra, sem a balra.“ A bíróságra meggyőződve igazságáról, neki ítélte a lovat, a spanyolt pedig, mint eszlőt megbünteté. ⁶⁾

¹⁾ Ló és ló. ²⁾ Privilégi. ³⁾ Föl és fegyverkez. ⁴⁾ Na kőni.

⁵⁾ Predložil. ⁶⁾ Föl és kiált. ⁷⁾ Le és vesz — ⁸⁾ Büntet.

12. Nagy vihar volt a tengeren, mellyen a habok egy hajót föl s alá hánytak. Egy utas igen félt és reszketett. Közel egy matróz állt, s kérdé tőle. vajjon miért fél annyira? „Hogy ne félnék, válaszolt ez, mikor olly közel vagyók a halálhoz. Hát te nem félsz?“ — Nem bizony én válaszolt a hajós; én már megszoktam ¹⁾ a tengeri életet. Atyám, öreg atyám is a tengeren halt meg. — „És te mégis bátorkodol szinte a tengerre szállni?“ kérdé az utazó. — Miért ne? mond a hajós. Hát a te atyád hol halt meg? „Betegen, az ágyban“ felelt az utazó. — Hát öreg atyád? kérdé ismét a matróz. — „Az is,“ — Hogy van az tehát, hogy te mégis annyiszor bátorkodtál az ágyba feküdni? kérdé a hajós.

13. Egy cigány utazván, egy más emberrel találkozott. Útjuk célja ugyanaz levén, együtt mentek. A nyári nagy meleg terhessé tette a cigánynak köpönyegét. Arról gondolkodott tehát, hogy segíthetne magán. Egyszer megszólítja ²⁾ uti társát, hogy kölcsönözzön neki a legközelebbi faluig egy forintot, hol azt köszönettel visszaadni ³⁾ ígérte. A másik nem bizván a cigány becsületességében, vonakodott kérését teljesíteni. „Ha azt gondolod, hogy nem adom meg pénzedet — szól a cigány — vedd zálogul köpönyegemet.“ Erre az utas ráállott ⁴⁾, ámbár nem tudta megfogni, minek lesz neki a pénz az uton, hol semmit sem vehet. Midőn a faluhoz értek a cigány visszaadá ⁵⁾ uti társának a forintot, és átvette ⁵⁾ tőle a köpönyegét. „Mondd meg most, — kérdé a másik — minek volt nálad eddig az a pénz, mellynek semmi hasznát nem vetted?“ csak annak — felelt nevetve a cigány — hogy köpönyegemet ne kellessen magamnak vinnem a nagy melegben. Köszööm, hogy elhoztad ⁶⁾.

14. Rémulően rohant be a paraszt a kasznár szobájába. — Kasznár uram tehenét átdöfte ⁷⁾ az én tehenem! így kiáltá. — De azt ugyan megfizeted! ⁸⁾ rivall ez fölindulva ⁹⁾ visz-

¹⁾ Szokik. ²⁾ Szólit. ³⁾ Vissza és ad. ⁴⁾ Rá és áll. ⁵⁾ Vesz. ⁶⁾ Hoz.

⁷⁾ At és döf. ⁸⁾ Meg és fizet. ⁹⁾ Föl és indul.

sza. — Vagyis akarám mondani, a kasznár uram tehene döfte-
által az én tehenemet! igazíttá szavát a paraszt. — Ugy-e?
mond vontatva a kasznár, ki tehet róla, fiam?

VI. Történeti adatok.

1. Siciliai estve.

A tizenharmadik században a francziák Sicilia szigetét
elfoglalván ¹⁾, ott olly kicsapongólag viselték magokat ²⁾,
hogy a siciliaiak nem tűrlhetvén tovább a rajtok elkövetett
igaztalanságokat, módokról gondolkoztak, hogy bosszúl-
hatnák meg azokat. Bizonyos salerno Procida annyira föl-
háborodott ³⁾ kegyetlenségeik miatt, hogy valamennyi fran-
cziának halált esküdött. Hogy czélt érhessen, csuklyát vevén
magára, abban mint barát az egész szigetet keresztül utazta ⁴⁾
és honfőltársait ⁵⁾ rábirta ⁶⁾, hogy a bosszút végrehajják,
megmutatván ⁷⁾ nekik a módot is, mellyel azt tehetik. Meg-
egyeztek ⁸⁾ tehát, hogy 1282dik évi husvét második napján
az esti harangozáskor minden házi gazda a nála szálláson
levő franczia katonát megöli ⁹⁾. Ez olly dühhel és kegyetlen-
séggel történt, hogy két óra alatt csaknem valamennyi fran-
czia kipusztított ¹⁰⁾. Három vagy négy százan Sperlingua
várába folyamodván, ott bezárattak, hogy éhen valának
kénytelenek meghalni ¹⁰⁾. — A francziáknak ezen gyilkol-
tatása siciliai estvének neveztetik.

2. Különös temetés.

V-dik Károly császár hatalmas uralkodó volt. A római
birodalmon kívül Spanyol-, Nápoly- s több más országokat bírt.

¹⁾ Foglal. ²⁾ Spravovati sa. ³⁾ Háborodik. ⁴⁾ Keresztül és utaz.
⁵⁾ Honfi és társ. ⁶⁾ Rá és bir. ⁷⁾ Mutat. ⁸⁾ Meg és egyez. ⁹⁾ Öl.
¹⁰⁾ Pusztít. ¹⁰⁾ Hal.

E fejedelem, ki ötven esztendeig tartotta rémülésben Európát, miután betegeskedése által szellemi erei fogytak, egy zárdába vonult Spanyolországban, hol utósó napjait élni kívánta. Tartományait 1556-ik évben testvére és fia közt fölosztotta ¹⁾. A zárdában egyedüli mulatsága volt kis kertjét művelni. Idejét vallásos gondolatokkal és ájtatossággal töltötte.

Igy élt Károly egy évig a zárdában, a világtól egészen elszakadva ²⁾, úgy hogy a barátokat kivéve más nem is mehetett hozzá. Bünei bocsánata végett titkon annyira kínozta magát, hogy a kötelet, mellyet e végre használt, halála után egészen véresen találtak. Egyszer azon gondolatra jött, hogy temetését élteben megtartassa ³⁾. Miután e végre a zárdában kápolnájában gyászalkotmányt ⁴⁾ készíttetett volna, tizenkét inasa páronkint fáklyákkal előre, ő pedig halotti öltözetében utánok ment. Sok szertartások közt a koporsóba tetetett. A gyászmise ⁵⁾ alatt, mint a többiek, ő is sírt és imádkozott. A mise után koporsója szentelt vízzel megföcskendeztetvén ⁶⁾, mindnyájan eltávoztak ⁷⁾ és a kápolna ajtaja bezáratott ⁸⁾. Ezután Károly reszketve kimászván ⁹⁾ koporsójából, szobájába vonult, hol nagy láz által meglepetvén ¹⁰⁾ nem sokára meghalt ¹¹⁾.

3. Nero.

Nero, római császár, ki 54 évvel Krisztus születése után lépett trónra, a világ legnagyobb zsarnokainak egyike volt, uralkodása első öt évében annyira tudta magát tetetni, hogy alattvalói örültek illy császárral birni. Egyszer midőn egy halálos ítéletet hoztak neki, hogy írja alá, azt mondá: „Bár ne tudnék se írni se olvasni. De ez öt esztendő után a legnagyobb véikeket és kegyetlen tetteket követte el. Apját és barátját Brittanikust megmérgeztette ¹²⁾, apját megölette ¹³⁾,

¹⁾ Föl és oszt. ²⁾ El északad. ³⁾ Tart. ⁴⁾ Gyász és alkotmány. ⁵⁾ Gyász és mise. ⁶⁾ Föcskendez. ⁷⁾ Távozik. ⁸⁾ Zár. ⁹⁾ Mászik. ¹⁰⁾ Lep. ¹¹⁾ Hal. ¹²⁾ Mérgez. ¹³⁾ Öl.

később nejét Octaviát, s végre a másodikat Popeat is. Seneka, volt tanítója sem kerülhette el kegyetlenségét. A zsarnok barátságából megengedte ¹⁾ neki, hogy a halálnemet ²⁾ maga válaszszza, mire ő ereit vágatá.

Egyszer Róma városát több helyen meggyújtatá ³⁾ s egy toronyba ment, hogy a város égésében gyönyörködjék. A tűz hat napig tartott. Hogy pedig ezért a gyűlölséget magára ne vonja, e tettet a keresztyénekre háritván, azokat üldözni kezdé. Többeket fölnyársaltatott ⁴⁾, másokat élevení megnyúztatott ⁵⁾, ismét másokat megégettetett ⁶⁾. Egy estve e szerencsétlenek közül néhányat kertjében karókra köttetvén és szurokkal bekenetvén ⁷⁾ meggyújtatott. Kiáltásuk és jajgatásuk sétálása közben gyönyörködtette őt. Péter apostol az ő parancsára megfeszítetett, ⁸⁾ Pál pedig lenyakaztatott.

Nero azt kívánta, bár az egész emberi nemnek csak egy feje volna, hogy lehetne azon gyönyöre azt levágni ⁹⁾. Végre az egész világ megutálta ¹⁰⁾ e szörnyet. Galliában serege lemondott szolgálatáról. Spanyolországban pedig vezéreinek egyike, Galba föltámadt ¹¹⁾ ellene. Ez utóbbi hír kétségbe ejté őt. Mindnyájan elhagyták ¹²⁾, úgy hogy végre kénytelen volt titkon megszökni ¹³⁾. Miután mindenütt üldöztetvén látta volna, hogy a közös bosszú elől meg nem szökhetik, maga ölte meg magát egy gyilokkal. Ekkor 32 éves volt és 13 esztendeig uralkodott.

E zsarnok nagyon szerette a pompát, a legszebb öltözetet sem vette föl többször kétszernél, lovai és öszvérei lábaira arany patkókat veretett, és utazásában többnyire ezer kocsi kísérete.

4. A keresztes háborúk.

A keresztes háborúk olly hadak voltak, mellyek a 11dik és 12dik században a pápa tanácsára több európai fejedel-

¹⁾ Enged. ²⁾ Halál és nem. ³⁾ Gyujt. ⁴⁾ Nyársal. ⁵⁾ Nyúz. ⁶⁾ Éget.
⁷⁾ Ken. ⁸⁾ Fessít. ⁹⁾ Vág. ¹⁰⁾ Utál. ¹¹⁾ Támad. ¹²⁾ El és hagy.
¹³⁾ Szökhik.

mek által a végre viseltettek, hogy a keresztyéneket, kik a szent földön letelepedtek, a saracének üldözéseitől megszabadítván ¹⁾, ez országot elfoglalják. ²⁾ Keresztes háborúnak azért neveztetek, mivel a katonák öltözetén egy nagy kereszt volt.

Bouillon Gottfrid volt az első keresztes háború vezére. Nyolczvan ezer emberével a szent földet kivívta ³⁾ és 1099. Jéruzsalem királyának koronáztatott; azonban utódai nem soká tarthatták meg e koronát. A következő keresztes háborúk szerencsétlenek voltak, leginkább azért, mivel a vezérek egymással viszálykodtak, seregeiket pedig betegségek elpusztították. ⁴⁾ Végre 1187ben Saladin, egyiptomi fejedelem által végképen elűzettek ⁵⁾. Ez idő óta ezen ország mindig a törökök alatt áll.

E hadakban két milliónál több keresztyén veszett el.

A párizsi vérmenyekző ⁶⁾.

Igy neveztetik a protestánsoknak meggyilkoltatása Párisban, melly IV. Henrik menyekzője napján IX. Károly király parancsára 1572ben vitetett végbe. Máskép Bertalanéjnek ^{*}) is neveztetik, mivel a szörnyü gyilkolás Bertalan napján történt. E hallatlan kegyetlenség hét egész napig tartott, melly alatt Párisban öt ezer, egész Franciaországban pedig hatvan ezer ember öletett meg. Sem öregeket, sem gyermekeket, sem asszonyokat nem kíméltek. Némellyeket agyonszúrtak ^{**)}, másokat meglöttek ⁷⁾, ismét másokat vízbe fulasztottak, vagy az ablakon kivetettek ⁸⁾, vagy rudakkal agyonverték.

Párisban hét vagy nyolcz százan eszerencsétlenek közül a börtönökbe folyamodtak remélvén, hogy ott megfoghatnak szabadulhatni. Azonban onnan kivitetvén ⁹⁾ meggyilkoltattak ¹⁰⁾ és vízbe hányattak. Egy húsáros a király előtt di-

¹⁾ Szabadít. ²⁾ Foglal. ³⁾ Ki és vív. ⁴⁾ Pusztít. ⁵⁾ El és üz. ⁶⁾ Vér és menyekző. ⁷⁾ Noc Bartolomeja. ^{**)} Agyon. v. zdi znamená „do smirti“, k. p. agyonütni, agyonszurni, agyonlőni. ⁷⁾ Meg és lö. ⁸⁾ Ki és vet. ⁹⁾ Ki és viss. ¹⁰⁾ Gyilkol.

osekedett, hogy ő egy éjjel száz ötvenet ölt meg, egy aranyfonó pedig karjára mutatván többször állíttá, hogy azzal négy százat küldött a más világra.

6. Szent István.

Szent István ellen több elégetlenek özszeesküdvén ¹⁾ 1032ben meggyilkoltatását elhatározták ²⁾. Sok tanácskozás után az egyik a vétkes tett véghezvitelét magára vállalta. Az est homályában sikerült neki a király szobáiba jutni a nélkül, hogy valakitől észrevetetett volna. A szobában elbujván, ³⁾ nehogy elárulassék ⁴⁾, várta míg a király lefekszik ⁵⁾ és elalszik. ⁶⁾ Sokáig kellett várnia, míg a sötét tett végbevételére alkalma lehetett. Végre a király lefeküdvén elaludt.

Ekkor a gyilkos rejtekéből előjövén ⁷⁾ az ágyhoz közeledett, mellyben Istvánt mély álomban találta. Fére vonván a függönyöket, az ágy mellett megállott. ⁸⁾ De most a rossz lelki ösmeret utolérvén őt, midőn kardját fölemelte ⁹⁾, hogy azzal királyát megölje, ¹⁰⁾ remegni kezdett, úgy hogy az kezéből kiesvén ¹¹⁾ ott látta maga előtt remegni a gyilkost, ki mos szándékát nem merte folytatni.

Midőn a királytól kérdezett volt mit akart tenni, térdre esvén mindent megvallott ¹²⁾ A király megrémült ¹³⁾, midőn megtudta ¹⁴⁾ az özszeesküvést. Annak azonban, ki által az illy csodálatos módon fölfedeztetett, megkegyelmezett ¹⁵⁾.

7. Salamon.

Salamon a tróntól megfosztva ¹⁶⁾, sokáig háborgatta az ország csöndét. Midőn ezért anyja által feddetnék, bosszu-

1) Össze és esküszik. 2) Határoz. 3) Bujik. 4) Árul. 5) Fekszik. 6) Alszik. 7) Elő és jő. 8) Áll. 9) Emel. 10) Ül. 11) Esik. 12) Vall. 13) Rémtül. 14) Meg és tud. 15) Kegyelmez. 16) Foszt.

san feléje rohant és kardjával fenyegette úgy, hogy kénytelen volt előle futni, hogy életét megmenthesse ¹⁾.

Összeszedvén ²⁾ katonáit, adottszava ellenére újra háborut hozott az országra, mely azonban az ő részéről szerencsétlenül végződött; serege futni kezdett, és ő maga maradt. Midőn így egyedül ide s tova ³⁾ tévedve egy kunyhóhoz ért volna, éjjeli szállást kért, mely a szegény de szives paraszt által szivesen megadatott ³⁾. Azonban midőn belépven ⁴⁾ megtudá ⁵⁾, hogy ez Salamon, így szólott hozzá: Mivel már megígértem ⁶⁾, maradj itt, uram reggelig, — mint utasnak szivesen adok szállást; de mihelyt virradni kezd. menj tovább, mert én olyat. ki királya ellen támad és anyját sem tiszteli, kunyhómban tartani nem akarok.“

Más nap reggel Salamon nehéz szívvél tovább ment.

8. I. Lajos.

Midőn I. Lajos Olaszországban Salero város ostromára ment, Negro folyamon kellett hadát keresztül vezetnie, mely a sokesőtől nagyon megvala áradva. A folyam megvizsgálására ⁷⁾, némellyek szerint Szederay nevű magyar, mások szerint egy olasz ifjút küldött be a ragadó hullámokba. Az ifjút a folyam lováról leragadta ⁸⁾ s már veszélyben forgott élete, midőn a király nemes szívetől indítva, a fuldoklónak utána ugrat, s őt serege bámulatára szinte életveszély ⁹⁾ közt megmenti ¹⁰⁾. A viz egy kis távolságra őt is elragadta ¹¹⁾, de bő magyar köpönyege nem hagyá elmerülni ¹²⁾.

9. Kemény Simon.

Hunyady János a 15ik század legnagyobb embereinek egyike volt. 1442-ik év tavaszán Mezidbeg, török vezér nagy haddal jött Erdélybe, s Lépes György, erdélyi pispököt

1) Ment. 2) Össze és szed. 3) Sem a tara. 3) Meg és ad. 4) Be és lép.
5) Meg és tud. 6) Ígér. 7) Vizsgálás. 8) Le és ragad. 9) Élet és veszély. 10) Ment. 11) El és ragad. 12) El és merül.

majdnem egész seregével fölkonczolta ¹⁾ és Szebent ostrom alá vette. De nem sokára ott termett Hunyady a város védelmére: Mezdibég elbizva *) az előbbi diadaltól új győzelem reményével jött a hősnek ellenébe. Leirá ²⁾ legbátrabb katonái előtt Hunyady lovát s fegyvereit, meghagyván ³⁾ nekik, hogy élve vagy halva kézre kerítsék az annyi veszélyt okozott vezért. A magyar vezérek kémeik által megtudván ⁴⁾ a cseleket, Kemény Simon nem nyugodott, míg nem a sokáig vonakodott Hunyadyt rábirta **), hogy vele fegyvert és öltözetet cseréljen. A csata rendkívül erős volt, Kemény a törököktől Hunyady gyanánt megtámadtatván ⁵⁾, a fegyvercsere ⁶⁾ dicsőségét, ön s 500 derék vitéze halálával fizette meg.

10. Hunyady.

A Rigómezőn nyert győzelem után Hunyady övéitől elszakadván, ⁷⁾ midőn az ismeretlen utakon Szerbországban magányosan s fegyvertelenül bolyonga, két török rabló hatalmába esett. Míg azonban azok a mellén függött kereszt birtoka miatt ökölharczra ⁸⁾ keltek, a hős egyiknek kardját kirántván ⁹⁾ azt levágta ¹⁰⁾, a másik pedig elszaladt ¹¹⁾. De alig szabadult meg e veszélyből, ismét másikba esett. A szerb paraszt, kinél utóbbi története után meghált, ¹²⁾ Nándorfehérvár helyett Szendrőbe vezette. Mivel pedig a hős bosszujától félt, őt őrizet alá tetette, s alkudozni kezdett a Zultánnal, ki azonban elég nagylelkű volt az ajánlatot el nem fogadni.

11. Hunyady László.

Gara és Újlaky rágalmi következtében***) Hunyady László és Mátyás a nagy hős fiai, V. László király előtt gya-

1) Föl és konczol. *) Zpišneni. 2) Le és ir. 3) Meg és hagy. 4) Meg és tud. 5) Meg és támad. 6) Fegyver és csere. **) navjesiti, nahovoriti. 7) El és szakad. 8) Ököl és harc. 9) Ki és ránt. 10) Le és vág. 11) El és szalad. 12) Meg és hál. ***) V následku.

nüba estek, hogy élete és koronája ellen összeesküdtek ¹⁾, s a gonoszok tanácsára őket s barátaikat elfogatta. ²⁾ A nép között ennek okaúl az hireszteltetett, hogy tetlen érettek, mi szerint a királyt három nap mulva megölni ³⁾ szándékoztak. Másnap ⁴⁾ a király a tanácslókkal törvényt tartott, s Hunyady Lászlót minden védelem nélkül halálra ítélte. 1458diki mart. 16kán a budai várban hajtatott végre ⁵⁾ az országszabadító ⁶⁾ ártatlan fián a véritélet ⁷⁾. Háromszor csapott a bakó az áldozatra, de Hunyady fiatalága erejében a harmadik csapás után fölállott ⁸⁾, hangos szóval hivatkozott ártatlanságára, s a szokásra, melly a negyedik csapást tiltja. Midőn azonban néhányat előre lépett, megbottlott ⁹⁾ és elesett, ⁹⁾ mire a bakó a birák parancsára negyedik csapással a földön vetett végett ^{**)} fiatal életének.

12. Mátyás:

Mátyás, ki 1458tól 1490ig uralkodott, bátor, igazságot és tudományt kedvelő fejedelem volt. Több győzelmet nyert a törökön; a lázadókat lecillapította ¹⁰⁾; Bécszet elfoglalta, ¹¹⁾ sok hasznos törvényeket hozott. Hogy a tudományok terjedjenek, oskolákat állított, sok tudós férfiakat hozott be az országba, Budán egy pompás könyvtárt gyűjtött. Mind ezeken kívül Budán még egy nagy főoskolát ¹²⁾ akart fölállítani ¹³⁾, mellyben 40,000 ifjunak lett volna helye. Különösen szerette Mátyás a népet, mellyet gyakran meglátogatott ¹⁴⁾, és még maig is sok történeteket beszélnek róla a nép közt. Egykor Gömörben, ebéd után a nagy urakat, kik vele ettek, kivezette ¹⁵⁾ a szőlőbe, hol akkor épen kapáltak. A király első egy kapát vett, és a többieket is fölészólítá, ¹⁶⁾ hogy példáját kövessék. Ezek előbb tették ezt ugyan, de a szokatlan munkában hamar elfáradván ¹⁷⁾, kérék, hogy mentse

1) Össze és esküszik. 2) El és fog. 3) Öl. 4) Más és nap. 5) Uskut-očníti. 6) Ország és szabadító. 7) Vér és ítélet. 8) Föl és áll. 9) Botlik. 9) Esik. ***) Konec učini. 10) Csillapít. 11) El és foglal. 12) Fő és oskola. 13) Föl és állít. 14) Látogat. 15) Ki és vezet. 16) Föl és szólít. 17) El és fárad.

meg őket tőle, míg ő vigan folytatta előtők munkáját. Nevetett, midőn látá, mint izzadnak az urak, aztán intette őket, gondolnák meg, mennyi fáradságba kerül a szegény parasztnak megszerezni ¹⁾ azt, mit-ők könnyelműen pazarolnak, miért is böcsben tartásák jobbágyaikat. — 1490ben virágvasárnapon ²⁾ hosszú ideig isteni szolgálaton volt. Hazatérvén ³⁾ fűgét kívánt, miután ezekből néhányat evett volna; rosziúl érezte magát, s két napi szenvedés után majus 6kán, életének 57dik esztendejében meghalt. ⁴⁾

13. Mohácsi ütközet.

1526dik évi augustus 29dikén egy csöndes szép nyári nap reggelén a harcziot már alig várható magyar sereg Mohács alatt egy mértföldnyire csatarendbe ⁵⁾ állittatott. A jobb szárny Batthyányi és Tahy, a bal Perényi Péter vezérletére bizatott, középen Tomory állott, háta mögött pedig a király. A török had korán reggel Mohács felé indulván, azon halmokat, mellyek a magyar táborral szemközt ^{*)} állottak, elfoglalta ⁶⁾. Három óra tájban közeledni kezdének a már nyolcz óráig csatarendben ⁵⁾ állott magyar sereg felé. Egy rész Mohács felé került, hát mögül szándékozván megtámadni ⁷⁾ a magyarokat. Tüstént észrevette ezt Tomory, s ő is küldött egy osztályt ellene. — Mint villám robant Tomory egy-, Perényi másfelül a török előhadra, ⁸⁾ s azt nagy csapással visszanyomván, ⁹⁾ üzni kezdék. Utánok indult a király is. De a jobb szárny a török ágyuktól, mellyeket elfoglalni ⁶⁾ ügyekezett, nagy veszteséggel visszaveretett ¹⁰⁾, és maga a középhad is megzavartatott ¹¹⁾. A király futásnak eredt és többé nem is láttatott. Tomory ezután az ágyúkra még egy rohanást intézett, mi közben maga is elesett ¹²⁾, a had pedig, mellyet hátul is megtámadtak, ¹³⁾ futásnak eredt, és a csata sorsa más fél óra alatt el volt döntve. 500 főnemes ¹⁴⁾ és mintegy 22

¹⁾ Meg és szerez. ²⁾ Virág és vasárnap. ³⁾ Haza és tér. ⁴⁾ Hal. ⁵⁾ Csata és rend. ⁶⁾ Na proti, v ústreti. ⁶⁾ El és foglal. ⁷⁾ Támad. ⁸⁾ Elő és had. ⁹⁾ Vissza és nyom. ¹⁰⁾ Vissza és ver. ¹¹⁾ Meg és zavar. ¹²⁾ Esik. ¹³⁾ Meg és támad. ¹⁴⁾ Fő és nemes.

ezer vitéz esett áldozatul. A király néhánynak kíséretében futott el a csatából, de tőlük elszakadván, ¹⁾ midőn a Cselye mocsáros patakon átugratni ²⁾ akarna, leesett ³⁾ s lovával együtt a mocsárba sult.

14. Eger ostroma.

Midőn 1555ben a török Magyarországot pusztítá, Egért 1800 örrel a hős Dobó István védelmezte. A győzelmeiben elbizott ellenség mindjárt megérkezte*) után föladásra szólította a város lakosait; de Dobó a követet börtönbe vetteté, s válaszul a falon két koporsót függesztvén, megesküdött ⁴⁾, hogy azután minden üzenetet olvasás nélkül megéget, ⁵⁾ mit valóban is teljesített. Az ellenség szüntelenül töreté ágyuiból a falakat, de a várban levő nép a réseket éjenként becsinálta. ⁶⁾ A rohanásoknál meggyőzhetlen ⁷⁾ volt vitézségök. De voltak ezek közt is néhányan, kik árulásról tanácskoztak. Azonban az összeesküvés felfödöztetvén; ⁸⁾ Dobó az árulás társait keményen megbüntette. Alig mult el ezen veszély, midőn más lepte meg őket. Egy malom meggyulván ⁹⁾ sok embert s barmot eltemetett, ¹⁰⁾ s a falak egy részét halommá döntötte. De e rést is kevés idő alatt berakta ¹¹⁾ a fáradni nem tudó várnép. ¹²⁾ Az ostrom már egy hónapnál tovább tartott, midőn Achmet, a törökök vezére, utósó rohanásra vezette katonáit, de ekkor is készen várták őt a falakon Dobó és társai. Nők és leányok a férfiakkal együtt siettek a falakra, s velök vívtak, néhányan fegyverrel is, a nagyobb szám köveket hengerítve, forró vizet, szurkot öntve az ostromlókra. Midőn egy asszony kosarában nehéz követ emelve sietne, hogy azt a fölmászni ¹³⁾ akaró ellenségre hengerítse, mielőtt szándékát teljesítheté, golyótól találva földre esett. Alig látá ezt meg mellette vívó leánya, feledve

1) El és szakad. 2) Ugrik. 3) Esik. 4) Trichod, po přichode, alebo, prijda. 5) Meg és esküszik. 6) Meg és éget. 7) Be és csinál. 8) Meg és győzhetlen. 9) Fel és fődöz v. fedez. 10) Meg és gyúl. 11) Temet. 12) Be és rak. 13) Föl és másszik.

veszteségét, bosszútól erősödött karokkal ragadja meg az anyja vérétől párolgó kosarat, és a követ olly erővel veti a törökökre, hogy kettő közülök holtan hullt le a hágsóról. Egy másik nő, férje mellett víván, midőn azt elesni ¹⁾ látná, hozá ugrik, a kardot kezéből kiragadja ²⁾ s bosszútól fölindulva ³⁾ rohan férje megölniére ⁴⁾, és csak mikor három török hullott el csapásai alatt, tette meg férjének a szeretet utósó szolgálatát. Illy hatalmas erkölcsi erőn nem győzhetett a török nagy száma. És Eger, midőn az éj beállt, ⁵⁾ az ostrom 38dik napján meg lőn mentve. Achmet néhány nap mulva visszavezette ⁶⁾ megfogyott ⁷⁾ seregét, azt mondván a budai basának, ki előbb Egert gyermekszobának ⁸⁾ nevezte, hogy illy vitéz gyermekeket még soha sem látott.

15. Zrinyi Miklós.

A zultán utjában hallván, hogy Zrinyi Miklós, Szigetvár ⁹⁾ kapitánya, egy török hadat megtámadott ¹⁰⁾ s megvert ¹¹⁾, táborát Sziget felé indította. Augustus elején vevé körül a roppant sereg 300 ágyuval a mocsáros helyzete által megerősített ¹²⁾ várat, és azonnal három oldalról fogta ostrom alá. A külső vár, mellyet Zrinyi kevés katonáival eléggé nem védhetvén maga fölégetett ¹³⁾ s odahagyott ¹⁴⁾, 14 nap mulva már a török hatalmában vala; de a belsőt mind halálig szándékozott védelmezni, ámbár Mohamed őt a föladásra több ízben egész Horvátország birtokával kísértette. A rohanásokkal a török nem bódogulván, tüzzel akarta a várt lerontani ¹⁵⁾ és september 5dikén a vár egy része meg is gyuladt. Ugyan e napon halt meg a zultán, de halála három hétig titokban tartatott. September 8dikán, midőn a löporos tornyon kívül már minden romban feküdt, és csak föladás vagy halál között lehetett választani, Zrinyi magát ez utósóra határozta.

1) Esik. 2) Ki és ragad. 3) Föl és indul. 4) Meg és öl. 5) Be és áll.

6) Vissza és vezet. 7) Fogy. 8) Gyermekek és szoba. 9) Sziget és vár.

10) Meg és támad. 11) Ver. 12) Erősít. 13) Éget. 14) Oda és hagy.

15) Le és ront.

Kilépett ¹⁾ az udvarba drága dolmányba öltözve, mellynek két zsebébe a vár kulcsai mellé száz, száz aranyat tett, „hogy — ugymond — a ki levetkeztet ²⁾, ne mondhassa, hogy rajtam semmit sem talált,“ — nyakában arany lánczczal, fején gyémántos kalpaggal. Ezután minden vagyonát halomra gyűjtette s porrá égette; és fönmaradt ³⁾ vitézeit egy beszéddel halálharczra ⁴⁾ fölbuzdítván ⁵⁾ a kinyitott ⁶⁾ kapuban egy ágyut lövetett ki, s ennek füstje alatt, mint villám a felhőből rohant hada előtt az ellenségre. A harc kemény, de rövid vala; alig oszlott el a füst, mellyből a hős halálos csapásait osztogatta. midőn fején és mellén megsebesítetve ⁷⁾ elesett ⁸⁾. Vezérok példája szerint a vitéz örök, mind hősi halállal húlltak el, s csak holttesteiken ⁹⁾ keresztül juthatott a török, mintegy 20 ezer vitéze elvesztése ¹⁰⁾ után a porrá égett vár birtokába.

16. Buda visszavétele.

1686dik évben tünt föl a 150 év óta szolgajárom ¹¹⁾ alatt nyögött hon egén a szabadulás csillaga. Mintegy 90 ezernyi sereg gyűlt össze Leopold zászlói s a hős Károl herczeg vezérlete alatt; köztök mintegy 20,000 magyar, kik előtt a nádor; Eszterházy Pál vala, ezen kívül 8 ezer bajor, ugyanannyi brandenburgi, 6 ezer sváb, 3 ezer frank, 5 ezer szász, végre sok spanyol, franczia, angol, olasz, német nagy urak. E tábor Junius közepén szállotta meg Budát, mellyet Abdurrahman, másként Abdi pasa 16 ezer próbált vitézzel védelmezett. Az ostrom három oldalról kezdetett. Junius 24dikén tétetott az első rohanás a város külső falára; melly kemény harc után meg is vétetvén, az ostromlottak a felső várba vonultak; a második rohanáskor azonban, julius 13dikán, mintegy másfél ¹²⁾ ezernyi veszteséggel volt kénytelen visszavonulni ¹³⁾ a keresztyénsereg, a legerősebb bástya árkat mind-

¹⁾ Ki és lép. ²⁾ Vetkeztet. ³⁾ Fön és marad. ⁴⁾ Halál és harc. ⁵⁾ Buzdit. ⁶⁾ Nyit. ⁷⁾ Sebesit. ⁸⁾ Esik. ⁹⁾ Holt test. ¹⁰⁾ Vesztés. ¹¹⁾ Szolga és járom. ¹²⁾ Más és fél. ¹³⁾ Vissza és vonul.

azáltal elfoglalták ¹⁾. A faltörés ²⁾ ezután újra megkezdetett ³⁾. Julius 22dikén egy tüzes golyó vettetett a fegyvertárba, melly a puskaporhoz hatván azt szétvetette ⁴⁾. A rázkodás, mit ez okozott, olly vagy volt, hogy még a Duna is kicsapott ⁵⁾ partjain; a földbástyán ⁶⁾ pedig 60 lépésnyi rés nyílt. Károl herczeg Abdi pasát földadásra szólította. De a pasa válaszul száz keresztény fejét, kiket egy kicsapásnál fogtak el, egy fára függesztette. Öt nap mulva tehát a herczeg ismét rohanást kezdett. A harc ujjab erővel megkezdetett ⁷⁾, s egy győri hajdu első vala, ki a királyi zászlót a vár külső falára föl-tűzte ⁸⁾. E fal megvétele négy ezer közvitéz ⁹⁾ és 200 tiszt életébe került a keresztényeknek; de birtoka uj erőt, uj reményt öntött ezek kebelébe. Károl herczeg ezután ismét föl-szólította ¹⁰⁾ a törököt a vár megadása iránt, de Abdi pasa tudván, hogy egy 86 ezernyi segédsereg ¹¹⁾ már csak négy mértföldnyire van, ismét nem-mel válaszolt. Korán értesült Károl is a török had jöttéről ¹²⁾, s mire ez tábort ütött, a keresztény sereg olly jól volt elhelyezve ¹²⁾, hogy az ellenségnek minden megtámadásait ¹³⁾ visszaverte ¹⁴⁾. September 2dikán esti hat órakor hat ágyuszó ¹⁵⁾ adott jelt a köz megrohanásra ¹⁶⁾. A harcot egy részről a győzelem reménye, más részről a kétségbeesés, az előbbieknél keményebbé tette; az ostromlónak minden lépésnyi tért vérrel kelle megvenniök ¹⁷⁾. Petneházy első volt a falromon ¹⁸⁾, és első a vár főutczáján ¹⁹⁾. Abdi végre sebekkel borítva földre terül, s vele vitézei jobb része. Így került vissza Buda 145 év után ismét a magyarok birtokába.

VII. Úti képek.

1. Grönland.

Grönland, nevét azon zöldes mohtól nyerte, mellyel partjai fődve vannak. Fekszik Európa és Amerika közt. Az

1) Foglal. 2) Fal és törés. 3) Kezd. 4) Szét és vet. 5) Ki és csap. 6) Föld és bástya. 7) Kezd. 8) Tüz. 9) Köz és vitéz. 10) Szólit. 11) Segéd és sereg. 12) O prichodi. 13) El és helyez. 14) Támadás. 15) Vissza és ver. 16) Ágyú és szó. 17) Rohanás. 18) Fal és rom. 19) Fő és utca.

egész föld igen magas hegyekkel van elborítva ¹⁾, mellyeknek csucsain a hó és jég soha sem olvad el. E helyek közt hosszú völgyek vannak, mellyeken magas fű és más növények teremnek. Novembertől majus végeig a grönlandi partok mindig jéggel borítvák, s ez egészen nyáron sem olvad el, melly ez országban csak igen langyos. Majustól Juliusig a nap szakadatlanul világít a láthatáron: ellenben november-, december- és januárban nem látszik. A napvilágot ²⁾ bizonyos homály pótolja, melly némelly órákban elötünik ³⁾. Az éjék mind a hold, mind pedig a hó és jég által világítatnak meg. Ha hold nincs, akkor az éjszakai fény ad világot, melly azonnal beáll ⁴⁾, mihelyt a napok rövidebbek kezdenek lenni. Egész télen át világít, s fogyni kezd, midőn a napok hosszabbodnak, míg a nyár elején egészen megszűnik ⁵⁾.

A grönlandi lakosok általában igen kicsinyek. Közönséges nagyságuk nem több négy lábnál. Arczuk széles és lapos, orruk tompa és benyomott ⁶⁾, pofáik kiálló ⁷⁾, ajkuk vastag, hajok fekete, s bőrük sötétsárga. A nők szinte olly rutak, mint a férfiak és annyira hasonlók egymáshoz, hogy igen nehéz őket megkülönböztetni ⁸⁾. Mondják, hogy igen fehéren születnek, s színök tisztátalanságból ered, mert soha sem mosdanak, lakásaik mindig füsttel telvek, s testöket igen gyakran zsirral és olajjal kenik. A grönlandiak öltözete tengeri kutya bőrből ⁹⁾ készített hosszú ködmön, mellynek ujja és sapkája van, mint a barátcsuklyának ¹⁰⁾, s térdig ér. Nyáron a szőrtkifelé ¹¹⁾ télen befelé ¹²⁾ fordítják. Ez alatt némellyek madár bőrből ¹³⁾ készített mellényt viselnek. Nadrágjok hasonló bőrből van, mint a felsőruha. Vászonzöltözetük ¹⁴⁾ nincs, és ha valaki inget ad nekik, azt ruhájok fölé öltik, s le sem vetik, míg darabokra nem foszlik.

A grönlandi lakok nem szépek, és kétfélék; téliek és nyáriak. Az első nagyobbak, mintegy 20 négyszög ¹⁵⁾ láb-

¹⁾ Borít. ²⁾ Nap és világ. ³⁾ Tünik (ukáze sa). ⁴⁾ Posolañe. ⁵⁾ Szűnik.
⁶⁾ Nyom. ⁷⁾ Áll. ⁸⁾ Különböztet. ⁹⁾ Kutya és bőr. ¹⁰⁾ Barát és csuklya. ¹¹⁾ Ven, von. ¹²⁾ Dau, do nůtra. ¹³⁾ Madár és bőr. ¹⁴⁾ Vászonzon és öltözet. ¹⁵⁾ Négy és szög.

nyiak. Ezek kavicsból és szikladarabokból ¹⁾ építvék, a hézagok pedig földdel és mohhal bedugvák ²⁾. A bemenet ³⁾, mint a nyulaké föld alá van ásva, s nem magasb két vagy három lábnyinál. Egy illy lakban hat vagy hét család is — az egész rokonság — lakik. Nem látni bennök semmi fölösleges butort; néhány tál, egy lámpa és egy katlan teszik az egészet. Kamrájuk, mellybe élelemszereiket ⁴⁾ télre begyűjtik ⁵⁾, egy az ajtó mellett kiásott ⁶⁾ és kövekkel befödött lyuk. A lámpa egész télen át ég, melly fölött a katlan függ, s ez melegítésre, világításra és főzésre szolgál.

E téli lakban octobertől majusig tartózkodnak, s aztán egy időre elhagyják ⁷⁾, ha közel akarnak maradni. De ha távolabb alkalmas helyet találnak a vadászatra és halászatra, vissza sem térnek többé. A nyári lakok tengeri kutyabőrökből készített sátorok, s illyennel minden család bir. A férfiak mással nem foglalatostkodnak, mint vadászattal és halászattal; a nők készítik a lakokat, ruhát és főznek, és ha hon nincs foglalatosságuk, ökis férjeikkel mennek vadászni és halászni.

E nép egészséges és ép, orvosra nincs szükségök, mert ritkán betegek, és igen sokáig élnek. Eledelök nagyon egyszerű, mert csupán hússal és halakkal élnek. Az éhséget hihetetlen állhatatossággal türik: ellenben, ha valamijök van, akkor csakugyan fálnak. Az evés ideje nincs meghatározva ⁸⁾, akkor esznek, mikor megéheznek ⁹⁾. Ha ez éjjel történik, fölkelnek ¹⁰⁾ és csillapítják éhségöket. Őzek, tengeri és földi kutyák, madarak és halak legkedvesebb eledelök. A hust hol főve, hol sülve, hol szárítva vagy nyersen, vagy félig rothadtan eszik, a szerint, mint étvágyok jó. Szükség idején ruhájok egy részét főzik meg, és azt eszik. Kiknek táluk van, abból esznek, de ezek soha nem mosatnak. A férfiak magok esznek, a nők pedig szolgálnak, s addig semmihez sem nyulhatnak, míg a férfiak föl nem keltek. Italuk viz és halzsir ¹¹⁾.

A grönlandiak általában őszinték és nem ostobák. Béke-

¹⁾ Szikla és darab. ²⁾ Dug. ³⁾ Menet. ⁴⁾ Élelem és szer. ⁵⁾ Gyűjt. ⁶⁾ Ás. ⁷⁾ Hagy. ⁸⁾ Határoz. ⁹⁾ Éhezik. ¹⁰⁾ Kel. ¹¹⁾ Hal és zsir.

szeretők¹⁾, részvevők, s azon egyesség, mellyben élnek, dicséretet érdemel. Ha egyik a másikat meglátogatja²⁾, nem üdvözik egymást³⁾, hanem a látogatott csak helyet mutat újával, s a látogató azonnal leül. Ha távozni akar, ismét nem szólnak. Gyűlölség, irigység, árulás nálok ösmeretlenek. Szomszédaikkal soha sem hadakoznak, s fegyvereik csupán vadászatra szolgálnak.

E nép országát a föld legjobbjai egyikének tartja, s magát sokkal boldogabbnak véli mindazon népeknél⁴⁾, mellyeknek tengeri kutyáik nincsenek. Dánia királya egy grönlandit udvarába hozatván, őt szép ruhával, jó ételekkel s minden kényelemmel elátta: de semmi sem volt képes vele hazáját elfeledtetni⁵⁾. Végre annyira komor lett, hogy megbetegedett⁶⁾, s valószínűleg meghal⁷⁾, hogyha hazájába vissza nem küldetik.

2. A samojedek.

A samojedek, kik éjszaki Siberiában laknak, a grönlandiakhoz termetre és színre nézve nagyon hasonlítanak, csak hogy ezeknél még rutabbak. Mert rövidebb lábúak, nagyobb fejűek, továbbá kellemetlen arcúak, kis foguak. Fekete hajok rideg. A férfiaknak semmi, vagy igen kis szakáluk van, s a nőktől nehezen különböztethetők meg⁸⁾, mivel alakjuk és ruházatuk egyenlő.

Téli öltözetök iramszarvas bőrből, a nyári madarakéiból áll, melly utóbbiakon a tollu meghagyatik. Soha sem mosdanak, és nem fésülködnek, s ezért igen piszkosak. Fakéregből⁹⁾ és bőrből készült kunyhóikban nagy tisztátalanság és bűz uralkodik. Döglött lovakat, vagy más állatokat, mellyeket kapnak fölaggatnak¹⁰⁾ bennök, s a legnagyobb étvágygyal nyersen megeszik¹¹⁾. Az iramvért¹²⁾ pedig mele-

¹⁾ Béke és szeret. ²⁾ Látogat. ³⁾ Egy és más. ⁴⁾ Mint azon népek.

⁵⁾ Feledni. ⁶⁾ Betegszik. ⁷⁾ Hal. ⁸⁾ Különböztet. ⁹⁾ Fa és kéreg.

¹⁰⁾ Aggat. ¹¹⁾ Eszik. ¹²⁾ Iram és vér.

gen iszszak. Gazdagságuk csupán iramszarvasokból áll, mellyekkel a vadászaton és halászatok kívül egyedül foglalkoznak. A halakat szinte nyersen eszik.

Náluk a férfi annyi nőt tarthat, a mennyit akar, de ötnél több egynek sem, s a legtöbbnek kettő szokott lenni. Ezeket atyjaiktól iramszarvasokért vásárolják, s néha egy lányért százat is adnak. Mindnyájan egyenlők egymás¹⁾ közt, csak az öregeket tisztelik jobban, következőleg sem urok, sem törvényök nincs, kivéve²⁾, hogy az orosz császárnak bőrökkel adóznak. Istent és egy hatalmas ördögöt hisznek, de egyiket sem imádják. A napot és holdat kisebb isteneknek tartják. A lélek halhatlanságáról van némi fogalmuk, de azt hiszik, hogy a lélekez élet után más testekbe megy át.

3) Csúcshegy (Spitzberg).

A Csúcshegy, melly a jégtengerben Norvégia fölött fekszik, a föld leghidegebb országainak egyike. Két meglehetősen nagyságu szigetből áll, mellyek csupa csúcsos hegyekkel fődvék. E hegyeket részint hó és jég, részint homok és kövek képezik. Nem nő itt sem fa, sem bokor, és mohon s néhány növényen kívül itt egyéb nem található. Csak júniusban és augustusban van egy kis nyár, melly gyakran téli jelenetek által szakasztatik félbe³⁾. Az ég többnyire borus. A hosszú téli éj, melly négy hónapig tart, némileg tűrhetővé lesz a gyakran közbejövő⁴⁾ éjszaki fény által. October 18-kától február 2kaig ez országban a nap föl nem jő, s majus 4től augustus 2kaig le nem száll. Más állatok itt néhány vízi madáron, fehér medvéken, iramszarvasokon, fehér és kék rókákon kívül nem találtatnak. A fehér medvék olly nagyok, mint nálunk az ökrök, mertvannak 12 lábnyi hosszuk is. Ezek nagyon falánkak, és mind embereket, mind állatokat megtámadnak⁵⁾.

¹⁾ Egy és más. ²⁾ Vesz. ³⁾ Félbe és szakaszt. ⁴⁾ Közbe és jő. ⁵⁾ Meg és támad.

4. Éjszaki ¹⁾ utazás.

Egy kereskedő Mezzen városában, melly Oroszországban a fehér tenger mellett fekszik, 1743dik évben egy hajót indított el celhalak fogására. A szél olly kedvezőn fújt, hogy a hajó nyolcz nap mulva már a Csúcshegy táján volt. A kapitány a nyugati parton, hol a hajók rendesen megszoktak állni, kikötni szándékozott, azonban a szél rögtön megváltozván ²⁾ a hajót a keleti Csúcshegyhez hajtotta. E sziget a másiktól széles csatorna által választatik el. E kellemetlen eset nagyon elkedvetleníté ³⁾ az utasokat, mivel tapasztalásból tudták, hogy ez oldalon mindig több jég van, mint a másikon. Alig értek ide, már a nagy jégtorlatoktól ⁴⁾ látták magokat körülvetetni ⁵⁾, úgy hogy sem előre sem hátra nem mehettek. Egy jégzátonyt ⁶⁾ megmértvén ⁷⁾, azt ötvenkét ölnyi vastagnak találták. Szegény utasaink egész jéghegyeket ⁸⁾ láttak úszni, mellyek száz ölnyi magasak is valának. A hajó igen veszedelmes helyzetben, s megszabadítására ⁹⁾ nagyon kevés remény volt.

A kormányosnak eszébe jutott, hogy néhány évvel az előtt, többen a telet ott töltvén egy kunyhót építettek. E kunyhót megtalálni ¹⁰⁾ remélvén, elhatározáék ¹¹⁾ azt fölkeresni ¹²⁾ és birtokba venni. E célból megparancsolá ¹³⁾ a kormányos három matrónak, hogy kövessék, s egy puskát, tizenkét lövet port, ugyanannyi golyót, egy fejszét, egy katlant, egy húsz font liszttel telt zsákot, tűzszert, ¹⁴⁾ kést, dohányt s néhány pipát magokkal vigyenek.

Igy ellátva kiszálltak ¹⁵⁾ a hajóról, melly mintegy kis mért-földnyi távolságban állt a parttól. Az út nagyon veszedelmes volt; jégdarabokon kellett keresztül menniök ¹⁶⁾, mellyek még nem voltak összefagyva ¹⁷⁾, s a tenger habjain ide s tova ^{*)} mozogtak. Kénytelenek voltak tehát egyikről a másikra ug-

1) Polnočni. 2) Változik. 3) Kedvetlenít. 4) Jég és torlat. 5) Körül és vesz. 6) Jég és zátony. 7) MÉR. 8) Jég és hegy. 9) Szabadítás. 10) Talál. 11) Határoz. 12) Keres. 13) Parancsol. 14) Tűz és szer (kresivo). 15) Száll. 16) Keresztül és menni. 17) Össze és fagy. *) Sem a tam.

rálni. Nagy fáradsággal elérték ¹⁾ végre a partot, hol igen szomorú országban látták magokat, melly hóval, jéggel és meredek sziklakkal és hegyekkel volt ellepve ²⁾.

A kunyhót a parttól néhány ezer lépésnyi távolságban megtalálván, örömmel tapasztalák, hogy a kár, mellyet szenvedett, könnyen volt javítható. Mintegy hat öl hosszúságú, három öl széles és magasságú, lehetett. E találmánynak a matrózok igen örültek, s az éjt vidámon ott tölték. Másnap útnak indultak, hogy erről társaikat tudósítsák. De mint meg voltak lepve, midőn a partra érvén hajójokat többé nem látták. Az erős vihar, melly éjjel dúlt, alkalmasint elragadá ³⁾.

Reménytelenül tekintettek egymásra, nem tudván, mit tegyenek e szomoruhelyzetben. Végre ismét fölbátorodtak ⁴⁾ azon reményben, hogy a hajót csak félretolta ⁵⁾ a szél, és ismét elő fog jöni. Hiú remény! Soha sem látták azt többé. Kétségkívül ⁶⁾ a mélységbe sodortatott; mert soha sem lehetete megtudni, ⁷⁾ hová lett.

Szegény matrózaink kétségbe ejtő helyzetben voltak. Pusztla szigeten valának, mellynek éghajlata rendkívül hideg, kevés lisztel, és a vad állatok ellen csekély fegyverekkel ellátva, minden remény nélkül, hogy valaha e nyomorúlt állapotból megszabaduljanak ⁸⁾. Tanácskoztak tehát, mit tegyenek, s végre azt határozzák, hogy mindenek előtt a kunyhót javítsák ki, hogy a hideg ellen védve legyenek. Ezt azonnal meg is tették, a mennyre lehetett. A hasadásokat mohhal tömték be és fát kerestek, hogy tüzet rakhassanak.

A parton tört hajók romjait s olly fákat láttak, mellyeket a víz hajtott oda. Ebből tehát nagy mennyiséget gyűjtöttek, hogy a hosszú télen át a hideg ellen biztosítva legyenek. Néhány iramszarvast meglátván ⁹⁾, a tizenkét lövet egyikét mindjárt arra fordították, hogy egyet meglőjjenek ¹⁰⁾, melly több napi élelemre szolgálандott. Miután ezt többször ismét-

¹⁾ Ér. ²⁾ Lep. ³⁾ Ragad. ⁴⁾ Bátorodik. ⁵⁾ Féle és tol. ⁶⁾ Kétség és kívül. ⁷⁾ Tud. ⁸⁾ Szabadúl. ⁹⁾ Lát. ¹⁰⁾ Lő.

tették volna, végre puskaporuk ¹⁾ és ónjok fogyni kezdett; más fegyverrel pedig nem bírtak, mellyel az iramszarvasokat elejthették ²⁾ volna, vagy hogy magokat a medvék ellen védelmezhessek, mellyektől fenyegettek.

Szerencséjökre a parton egy deszkát találtak, mellyen egy nagy vaskapocs ³⁾, többféle szeg s egy erős hajlékony fenyőgyökér ⁴⁾ volt. Örülve e találmánynak tértek kunyhójokhoz vissza. Út közben egy lapos, igen kemény követ találtak, mellyet szinte magokkal elvittek ⁵⁾, hogy azt üldvasul ⁶⁾ használják. Azonnal tüzet csinálván a nagy kapcsot beletevék ⁷⁾, hogy megtüzesedjék ⁸⁾. Fogót iramszarvból ⁹⁾ készítettek. Ez megtörténvén ¹⁰⁾ és a tüzes kapcsot az üldöre tevén, a már benne levő lyukat egy szeggel megnagyobbították ¹¹⁾, az egészet kiegyenlítették ¹²⁾, s miután egy fát ütöttek bele, ez kalapácsul szolgált. Egy más vasat meghegyesítvén ¹³⁾ és nyéllel ellátván, lándzsához jutottak.

Nem sokára volt alkalom fegyvereiket megpróbálni ¹⁴⁾. Egyik estve nagy fehér medve közeledett kunyhójokhoz. Mihelyt észrevették, elhatározták ¹⁵⁾ bátran megtámadni ¹⁶⁾. Ezt meg is tevék. Két matróz a lándzsát fogván hegyét torkába szúrták; s nagy fáradsággal megölték. ¹⁷⁾ E medve husa néhány hétig élelmökül szolgált, s épen olly jónak találták azt, mint a marhahúst ¹⁸⁾. Nagy szőrü bőre pedig ismét egy eszköz volt a hideg ellen. Inaiból és a fenyőgyökérből íjat készítettek, nyilakat pedig hegyes szegekből, mellyeket darab fákra erősen kötöztek.

Most már képesek voltak magokat a fehér medvék ellen védeni és iramszarvasokat s rókákat löni, hogy éhségöket csillapítsák. Szomjuságuk oltására nem volt más italuk viznél, mellyet néha imitt amott a sziklák közt találtak. Ha pedig a hideg miatt megfagyott, ¹⁹⁾ havat olvasztottak katlanukban, hogy ihassanak.

1) Puska és por. 2) Ejt. 3) Vas és kapocs. 4) Fenyő és gyökér. 5) Visz. 6) Üldő és vas. 7) Bele és tesz. 8) Tüzesedik. 9) Iram és szarv. 10) Történik. 11) Nagyobbít. 12) Egyenlít. 13) Hegyesít. 14) Próbál. 15) Határoz. 16) Támad. 17) Öl. 18) Marha és hús. 19) Fagy.

Szerencsétlen utasaink egy nap igen csodálkoztak, midőn egyszerre három napot láttak az égen; és a mi e tüne-
ményt még csodálatosabbá tette, az volt, hogy a három nap
körül három szivárvány vonult egymással keresztbe. Nem
tudták ezt minek tulajdonítani, holott pedig azt nem okozza más,
mint a légkörben megfagyott ¹⁾ sűrű gőz, mellyen kereszt-
tül a napsugár ²⁾ nem hathat, hanem visszaütődik ³⁾ Ez oka,
hogy a nap aztán úgy látszik, mint valamely tükörben.

Később a nap nem kelt föl többé, és szüntelen homály
kezdett uralkodni, mi utasainkat betegekké tette. Az egyik
emlékezett róla, hogy e betegségben legtöbbit használ a
mozgás, és két társa e tanácsát a nagy hideg daczára követte.
Azonban a negyedik nagyon szeretvén a kényelmet, végre
olly roszul lett, hogy a kunyhót el sem hagyhatá, sőt
később kezeit sem mozgathatá, s mint a kis gyermeket kel-
lett etetni. Hat évet töltött illy nyomorult helyzetben, mig
végre meghalt. ⁴⁾

A szegény oroszok gondolkodtak, mikép csinálhatnának
egy lámpát. Mindenek előtt egy agyag nemű földet kerestek,
millyent találván, több kísérletek után sikerült egy kis edényt
készíteniek. Béli ingeikből sodortak, olaj helyett pedig iram-
zsírt ⁵⁾ használtak. Hogy a hideg ellen még jobban védve
legyenek, medve- és rókabőrökből ruhát és csizmát készí-
tettek.

November negyedikén állt be a négyhónapos éj, melly
némileg az éjszaki fény és hold által lesz tűrhetővé. Ez u-
többi két hónapig csaknem le sem szállt. Szegény matróza-
ink tehát a nap és éj idejét többé meg sem különböztethet-
ték. A hideg lassankint olly fokra emelkedett, hogy csak-
nem lehetlenné vált megmelegedniök ⁶⁾. A nagy tűz, melly
kunyhójokban szakadatlanul föntartatott ⁷⁾ melegségét elvesz-
teni ⁸⁾ látszott, mert ha egészen melléje feküdtek is lábaik-
kal, csak akkor éreztek egy kis meleget, midőn már csiz-

¹⁾ Fagy ²⁾ Nap és sugár. ³⁾ Vissza és ütődik. ⁴⁾ Hal. ⁵⁾ Iram és zsír.
⁶⁾ Melegszik. ⁷⁾ Tart. ⁸⁾ Veszt.

májok kezdett égni. Többnyire a tűz körül hallgatva feküdtek és kétségbe eső pillanatokot vetettek egymásra.

A szörnyű hideg november vége felé erős eső által, mely mintegy négy hétig tartott, szakasztatott félbe. Ez megszünvén¹⁾ nagy hó esett, mely a kunyhót egészen eltemette²⁾, úgy hogy a földelen voltak kénytelenek kijárást³⁾ csinálni. A hideg most még rémitőbb lett, mint az előtt. — Végre a hosszú téli éjre a négy hónapos nap következett. A nap majusban jött föl és csak augustusban szált le. Ez a szegény száműzötteknek nagy örömeire szolgált, mert így könnyebben véltek megszabadulhatni⁴⁾ és hazájokba visszatérhetni⁵⁾. De e kívánságuk csak hat év múlva teljesült, és pedig következő módon.

Midőn a kormányos az életben maradt két matrózzal a partra ment fát keresni, a láthatár végén véletlenül egy európai hajót láttak meg. Hamar kunyhójokba szaladván és belőle fát hozván, nagy tüzet raktak, hogy füstje és lángja a felhőkig hatolt. Az egyik egy irambört hozott, melyet zászló gyanánt hosszú póznára kötvén, vele a hajosnépnek integettek. A hajó közeledett. Szerencséjökre meglátták a tüzet és zászlót, s a kormányos azonnal a part felé hajózott. A hajó csekély távolságban horgonyt vetett, s egy csónak egészen a parthoz jött a szegényeket megmenteni.⁶⁾

A hajó Archangelből indult cethalászatra,⁷⁾ de ellenkező szelek által ide hajtatott. A három utast fölvevék⁸⁾ minden vagyonukkal együtt, mert mig itt tartózkodtak, két mázsa iramsirt, kétszáz iram- többmedve- és rókabört gyűjtöttek, mellyeknek ára mintegy négyezer forintot tett. — Öt heti utazás után szerencsésen Archangelbe értek. A kormányos neje, ki férjét már régen halottnak tartotta, véletlenül a hid mellett vala, mellynél a hajó kikötött. Meglátván⁹⁾ és megösmervén¹⁰⁾ férjét, sikoltva leugrott¹¹⁾ a hidról. De az ugrás nem volt elég erős, és a vízbe esett, úgy hogy csak nagy fáradsággal menthették meg.

¹⁾ Szünik. ²⁾ Temet. ³⁾ Ki és járás. ⁴⁾ Szabadul. ⁵⁾ Vissza és tér.

⁶⁾ Mont. ⁷⁾ Czet és hálászat. ⁸⁾ Vesz. ⁹⁾ Lát. ¹⁰⁾ Ösmer. ¹¹⁾ Ugrik.

Hőseink csúcshegy-i öltözetökben szálltak ki a partra. Az összegyűlt ¹⁾ nép örömkialtva ²⁾ fogadá őket s rémülettel hallgatá történetüket. —

5. A hottentottok.

E nép, mely Afrika déli részét lakja, fekete sárga bőrű, csaknem egészen meztelen, és igen csunya, tisztátlan és lusta. Többi dög közt a tetűt is eszik. A fiúk gyermekkorukban ³⁾ anyjok fölvigyázása alatt maradnak, nem szabad nekik férfiak társaságába menniök, még apjukéba sem, míg ünnepélyes szertartással a férfiak sorába nem vétetnek. Miután a falu minden férfiai e végre összegyűltek körbe a földre ülnek le. A férfiak közé fölveendő ⁴⁾ fiatal ember egy kis távolságban ül. Így elhelyezvén ⁵⁾ magokat, a legöregebb kérdi, vajjon ezen ifju fölvetessék ⁶⁾, e a férfiak osztályába? Erre mindig igennel válaszolnak. Ekkor az öreg a körből kilépvén ⁶⁾ az ifjuhoz közeledik, s ezeket mondja neki: „A férfiak érdemesnek tartottak arra, hogy társaságukba fölvetessél; ideje tehát, hogy lemondj anyádról, mely növelt, valamint gyermekjátékidról ⁷⁾ is. Minden szavaid, tetteid ezután férfiasak legyenek.“ Mire még több szertartások következnek.

A hottentottoknál azon vad szokás uralkodik, hogy gyermekeiket kiteszik ⁸⁾ vagy elevenen eltemetik ⁹⁾. De ez csak oly esetben történik, ha a nő ikreket szült. A gyermek a falutól bizonyos távolságra vitetvén, ha ott valamely vadállat barlangja van, abba tétetik, nyílása pedig földdel és kövekkel berakatik. ¹⁰⁾ Ha pedig oly barlang közelben nincs, akarhol az erdőben tétetik ki. E végre mindig a csunyább vagy gyöngébb gyermek választatik.

1) Gyűl. 2) Örömm és kiált. 3) Gyermekek és kor. 4) Föl és vesz.
5) Helyez. 6) Lépt. 7) Gyermekek és játék. 8) Ki és tesz. 9) Temet.
10) Rak.

Azon vad szokás is van nálok, hogy az öreg embereket, kik nem képesek már dolgozni — úgy szólván — elevenen eltemetik. Ezeket szinte valamely barlanghoz vezetik és ott bezárják ¹⁾. De hogy ezt tehessék, a falu minden férfainak bele kell egyezni. *) Mert e cselekedet csak könyörületességnek tekintetik, hogy a megvénültek ²⁾ soká ne kinlódjanak az életben.

Midőn halottat készülnek temetni, testét közepén összehajtván ³⁾ fejét lába közé tevén bőrbe takarják, s valamely mélységbe, vagy vad állat odujába vetik földdel és kövekkel behányják ⁴⁾. Magok sírt soha sem ásnak. A meghaltak ⁵⁾ emlékére karjaikat és lábszáraikat tehénganajjal ⁶⁾ kenik meg, mit leginkább legjobb barátjai és szomszédjai tesznek.

6. Az irokézek.

Az irokézek vad nép Éjszak-Amerikában. Ha nálok valamely hadi fogoly halálra ítéltetik, egy vitéz szellemét szólítják meg, s annak ajánlják, mivel halálát a fogoly által hiszik megbosszulni ⁷⁾. Az elítélt ⁸⁾ ekkor előhozatik ⁹⁾ s az ifjuság intetik, hogy jól kínozza. Ezután karóhoz köttetvén, hattyudalát ¹⁰⁾ kezdi énekelni és hadi tetteit elbeszélni, mit elvégezvén ¹¹⁾ kínosan széttépetik ¹²⁾. A szenvedő kiáltozása örömkialtást ¹³⁾ ébreszt az összegyűlt ¹⁴⁾ népben, s hogy az öröm annál tovább tartson, a halálkínok ¹⁵⁾ néha öt, hat óráig tartanak.

Azonban csak a háborúban mutatják e kegyetlenséget, különben szelídek, nyájasak, őszinték és könnyen hívők ¹⁶⁾. Ez utóbbinak bizonyossága egy angol tette, ki mellére egy kis tükröt kötött, s ők elhitték ¹⁷⁾ hogy annyira szereti őket, hogy szívében hordozza mindnyájokat.

1) Be és zár 2) Privoliti. 3) Hajt. 4) Hány. 5) Hal. 6) Tehén és ganaj. 7) Bosszul. 8) Itél. 9) Elő és hoz. 10) Hattyu és dal. 11) Végez. 12) Szét és tép. 13) Öröm és kiáltás. 14) Össze és gyűl. 15) Halál és kín. 16) Könnyen és hisz. 17) Hisz.

7. Holland.

Rotterdam.

Kedves barátom, azon kérésedek, hogy utamról tudósítsalak, e levél által akarok eleget tenni. Két napja, hogy e nagy városban vagyok, és már csaknem minden nevezetességeit láttam. A kereskedésre igen alkalmas. Hét csatorna vágja keresztül, mellyeken a kereskedők egészen házaik kapujáig hajózhatnak. A partok fákkal vannak végig ültetve. Sarat és koldúsokat itt nem látni, minden olly tiszta, hogy öröm nézni.

Hollandban kellemes az utazás. Az egész ország egy nagy kertnek tekinthető. Az utak nagyon jók, s mellettök mindenütt fák kísérnek. Ezeket csatornák vágják keresztül, mellyeken sok hajók usznak. Mindenfelé látni szép házakat, csinos falukat. De hármii szép Holland, mindig még sem akarnék benne lakni, mivel igen egészségtelen. A levegő nedves, sűrű és hideg, és a gyakori ködök különféle betegségeket okoznak. A víz tisztátalan, és a forrásvíz helyett, melly Holland mocsáros földén igen ritka, többnyire eső- és folyóvizet ¹⁾ használnak. A föld télen egy nagy jégréteg ²⁾, nyáron pedig mocsár. Ez ország legnagyobb része lapály, melly némelly helyeken alacsonyabb a tengernél. Ez gátok által tartóztatik vissza, mellyek azonban néha keresztül szakadnak. ³⁾ 1421ben egy illy gát átszakadván ⁴⁾, a víz 72 falut és 100.000 embert temetett el ⁵⁾.

Holland, melly hajdan csak békák laka volt, és melly most is bort és fát nem, gabonát pedig keveset termeszt, ipar és kereskedés által Európa leggazdagabb és legtisztább országává lett. A hollandiak szorgalmatosak, gazdálkodók és tisztaságot szeretők. Egy országban sem szebbek és tisztábbak a faluk, mint Hollandban. A házak nagyobb része fából

¹⁾ Folyó és víz. ²⁾ Jég és réteg ³⁾ Keresztül és szakad. ⁴⁾ Át és szakad. ⁵⁾ El és temet.

épült, emeletes és füstölt. Az utcák téglákkal kövezvék és finom fehér fővénnyel fődvék. A marha nem bocsátatik a faluba, hogy az utcák tiszták maradjanak, miért az istálók falun kívül vannak.

8. Páris.

Nem régen értem Franciaország fővárosába, de meg kell vallanom, hogy már meguntam ¹⁾. A nemzet nagy élénksége, a nép zaja, a kocsik zörgése, az emberek szüntelen tolongása, mindez csaknem egészen elkábit. Ki életveszély nélkül akar az utcán járni, bérkocsit kell fogadnia, millyen itt nagyon sok van.

Páris a Seine partján fekszik, s tizenkét külvárosával együtt öt órányi területen fekszik. Lakosa egymillió, utcája mintegy ezer, háza ötvenezer, zárdája száz harminc, temploma száz, kórháza harminc, hídja húsz, kutyája mintegy kétszázezer. Sok utca olly keskeny, és a házak olly magasak — öt hat emelet, — hogy a nap soha sem süt be; a földszint lakó embereknek sokszor nappal is gyertyát kell égetniök.

A kórházak közt legnagyobb az úgynevezett „Hotel Dieu“ mellyben néha négyezer beteg is találtatik, kik közül naponkint tizen, huszan is meghalnak.

Párisban évenként elemésztetik ²⁾ százezer ökör, százhuszezer borjú, ötszáznegyvenezer juh és harmincezer disznó.

A francia nép nagyon élénk, víg és ellensége a komorságnak, miért a franciák nagyon kellemetesek a társaságban. Nagyon szeretik a művészeteket, tudományokat, a szabadságot és mulatságot. Az állhatatosság náluk nem divat, és a divat nem állhatatos. Azonban bármj neveltséges is ez, hazánkban mégis utánczókat talál.

---

¹⁾ Meg és un. ²⁾ Emészt.

9. Róma.

Kivántad, barátom, hogy mihelyt ide érek, neked Rómáról írjak valamit. Kivánságodat csak most teljesítem, miután jobban megösmertem ¹⁾.

Róma a pápa és legtöbb bíbornokok székhelye. Hajdan egy nagy birodalom fő-, és az egész világnak legnevezetesebb városa volt, és tekintve pompásépületeit, régi emlékeit és festvényeit, most is az. E város tizenkét dombon van építve, és négy óráig tart, míg az ember megkerüli ²⁾. De e térnek alig negyed részén állnak házak, mert nagy térek, romok és kertek találtnak benne.

Csodálkozva nézik a híres vizcsatornák ³⁾ maradványait, mellyek tizenkét órányi távolságról vezették ide a jó vizet. Némellyek a föld alatt mennek, mások pedig a völgyek fölött, úgy hogy alattok járhatni. Láthatni itt sok szökőkutat is, mellyek a levegőt megfrissítik ⁴⁾. Az itt található obeliskek közt legnagyobb a Lateranpalota, melly vörös gránitból készült, s magassága a keresztig százharminthárom lábat tesz.

Lakosainak száma százhatvanezer, kik közt ezer hatszáz pap; háromezernyolczszáz barát, kétezer apácza, kétezer tanuló van. A templomok és kápolnák, mellyeknek száma kétszáznyolczvanra megy, nagy kincseket foglalnak magokban. Legpompásabb épületek: Péter, János temploma és a Vatikán. — Péter temploma az új építészet remek műve, és a világ legszebb temploma, miért az olaszoktól minden templomok királynéjának neveztetik. Hosszasága nyolczszáznegyven, szélessége hétszázhuszonöt, és magassága háromszáz láb. Pompás előudvarában ⁵⁾ négy oszlopsor és egy felséges obelisk porphirból áll. 1506ban kezdett épülni, de csak 1621ben végeztetett be, és 120 millió forintnál többbe került. Az egésznek belseje márvánnyal van kirakva ⁶⁾. Lapos födele, mellyen sok csarnokok, tornyok és oszlopsorok ⁷⁾ találtnak, egy kis városhoz hasonlít.

¹⁾ Ösmer. ²⁾ Kerül. ³⁾ Viz és csatorna. ⁴⁾ Frissít. ⁵⁾ Elő és udvar.
⁶⁾ Ki és rak. ⁷⁾ Oszlop és sor.

A Vatikán palota, mely Péter temploma szomszédságában van, tizenegyezerkétsháromezrenegyvenhat szobát és huszonkét udvart foglal magában. Azonban leginkább azért nevezetes, mivel benne jeles festvények és szobrok gyűjteménye található.

10. Aetna.

Catanea.

Láttam mindazt, mit a természet nagyot és bámulatosat teremtett. Főn voltam a híres Aetna tüzokádó hegyen. Innen indultam és tíz óráig kellett mennem, míg csúcsára érhettem. E rendkívüli hegy, melly szüntelenül füstölg, három részre vagy tájra osztatik. A legalsóbb termékenynek nevezetik, három órányi szélességű, s magában foglalja a legtermékenyebb szántóföldeket ¹⁾ gyümölcsösöket és szőlőket. A második táj szinte három órányi szélességű övet képez, melly többnyire bércekből, völgyekből és üregekből áll, miket a vulkán kitörései okoztak. E bércek a legszebb erdők-től földvék. — A harmadik pusztá táj, s szinte mintegy három órányira terjed. Itt nem látni mást örök hónál és jégnél hamuhalmoknál ²⁾ és kis tavaknál, mellyek soha föl nem olvadnak. Midőn a tűztorokhoz ³⁾ nagy nehezen fölértünk ⁴⁾, fényes nap volt: azonban kilátásunk nem terjedt messzire, mert az egész sziget és a tenger még éji fátyolban álltak. E fátyol lassankint elvonult, ⁵⁾ s előttünk feküdt a világ legfelségesebb kilátása. Egész Sicilia szigete, minden városai-val, hegyeivel, folyóival, faluival és zárdáival, mint egy nyílt térkép terjedt előttünk. Azonban az afrikai partokat nem láhattuk, mert a levegő nem volt elég tiszta.

E borzasztó tüzokádó nyílása egy mértföldnyi körületű, s felül töltésér gyanánt csúcsosan végződik; több helyeken meg van repedezve, hol kénköves füst jő ki, a hegyről folyó

¹⁾ Szántó föld. ²⁾ Hamu és halom. ³⁾ Tűz és torok. ⁴⁾ Ér. ⁵⁾ El és vonul.

gyanánt lefut, felhővé alakúl s a sziget fölött elterjed ¹⁾). A hó és hamu között egy torony látszik, mellyet egy régi bölcs (Empedocles) lakaul épített. Több évig élt ott mint remete, s a néptől szentnek tartatott.

Aetna több borzasztó kitörései közt talán legnagyobb volt az 1693dik évi, melly egy földrengés ²⁾ kíséretében tizenhat várost, sok falut, mintegy ezer templomot és zárdát és kilencvenezer embert elnyelt. ³⁾ És ismét jöttek más emberek, kik e veszedelmes, de termékeny tájakat lakják és művelik.

11. Nápoly.

Semmi szebbet nem lehet képzelni, mint Nápoly városa, bármelly oldalról tekintse az ember. Egyönyörű főváros egy hegy oldalán fekszik, és egészen a földközi tengerig ^{*)} terjed. Nagy külvárosaival együtt csaknem négyórányi tért foglal el. Legtöbb házak jól építvék, elég magosak és laposan földvék. A födeleken legszebb kertek, teli virágokkal és gyümölcsökkel találhatók. Lakosainak száma csaknem négy százezerre megy, kik közt kétezer barát, ezer apáca, négyezeröttszáz pap.

Nemesség itt nagy számmal van; mindenütt található hercegeket, grófokat és nemeseket; azonban a szegények száma is igen nagy. Negyvenezer *lazaroni* találtatik itt, kik olyan szegény emberek, kik semmi mesterséget nem űznek ^{*)} és nem is akarnak űzni. Ezeknek többnyire sem lakásuk sem ágyok nincs, hanem csak a házak előtti padokon alusznak.

Van Nápolyban százhusz templom, száznyolcvan zárdá, és mintegy százharminc kápolna. Legtöbb templomok jeles főstvényekkel vannak diszesítve, és sok gazdagságot foglalnak magokban. Legszebb az érseki vagy főtemplom ⁴⁾.

---

¹⁾ Terjed. ²⁾ Föld és rengés. ³⁾ El és nyel. ^{*)} Prostradsemskuo more. ^{**)} Nasleduju, robja. ⁴⁾ Fő és templom.

E gyönyörű városban sok bandita is található, valamint Olaszország egyéb városaiban. Ezek olly gonosz emberek, kik pénzért a kijelölt ¹⁾ embert megölik ²⁾.

Nyugat felé a várostól egy szép hegy fekszik; mellyet *Pausilipónak* hívnak. Ezen keresztül százötven ölnyire egy út van ásva *Puzzuoló* fele. E barlang ötven láb magas és harminc széles. Közepén egy kápolna van, mellybe fölülről két lyukon át hat a világosság. Fél órányira innen van a kutyabarlang ³⁾, mellynek homokos földéből mindig nedves gőz jő föl. Ha a kutya néhány percre ide tétetik, s hamar szabad levegőre nem helyeztetik, elvész ⁴⁾. Gyöngébb állatok, például madarak még kevesebb ideig állják ki. Don Pietro, Nápoly egykori alkirálya ⁵⁾ olly embertelen volt, hogy egy szegény rabszolgával tett kísérletet, ki meg is holt.

Vesuv, a legborzasztóbb tűzokádók egyike, két órányira van Nápolytól. Szüntelenül füstölög. Följutni ⁶⁾ igen nehéz, mivel mindig hamuban kell menni. Nyílása igen nagy, s kitöréskor füst- és hamufelhőket ⁷⁾ hány ki, mellyek gyakran a napot elhomályosítják ⁸⁾; közöttök nagy kövek, mellyek néha Nápolyig vettetnek. Tűz és lángpatakok ⁹⁾ folynak; fölolvadt ¹⁰⁾ érc- és kénköfolyamok rohannak le a mezőkre, sokszor egészen a tengerig. Ezen égő anyag meghidegelve ¹¹⁾ megkeményedik ¹²⁾ és lágának noveztetik. Kétezer év előtt egy kitörés alkalmával két város, Herculanium és Pompeji temettettek el. Ezeket az újabb időkben fölászván ¹³⁾ sok nevezetes régiségeket találtak.

Az olaszok óráikat nem számítják, mint mi. Nálók az éj kezdete huszonnégy órákor van, egy órával későbben, egy óra, s így egészen huszonnégyig. Többnyire tizenkét órákor kelnek, és tizenkilenc órákor ebédelnek.

---

¹⁾ Ki és jelet v. jelöl. ²⁾ Öl. ³⁾ Kutya és barlang. ⁴⁾ El és vész. ⁵⁾ Al és király. ⁶⁾ Jut. ⁷⁾ Hamu és felhő. ⁸⁾ Homályosít. ⁹⁾ Láng és patak. ¹⁰⁾ Olvad. ¹¹⁾ Hidegül. ¹²⁾ Keményedik. ¹³⁾ Ás.

12. *Velence.*

Velence hetvenkét szigeten álló szép város, mellyek ötszáz hid által vannak összekötve ¹⁾. Gyorsabban lehet azonban az úgy nevezett gondolákon egy helyről másikra jutni. Ezek kis hajók, mellyek a csatornáknak föl s alá eveznek. — Velence három mértföldnyire terjed és száz ezer lakossal bír. A házak mind kőből építvék, mellyek közt sok márványpalota ²⁾ található. Szent Márk tere legszebb egész Európában. Ezen áll Márk temploma, mellyet kívül, belül márvány főd.

Az olaszok általában hajlandók a bosszura; azonban némely erényekben is kitűnnek. Ezek közt első helyen áll nyájosságuk, úgy hogy ők ritkán sértenek, de ha megsértettek ³⁾, ezért bosszút állanak ⁴⁾. Szeretik a mértékletességet, úgy hogy náluk ritkább a részeg ember, mint másutt.

13. *Schweitz.*

Legnagyobb nevezetessége ez országnak az Alpesi hegyek, mellyek közt a nép boldog megelégedésben él. A jéghegyek ⁴⁾, mellyek csupa jégből állnak, szép látványt nyújtanak, valamint a szünteleni hó, melly a nyári hónapokban is fődí az Alpeseket. Vannak helyek, hová a nap december elejétől január közepeig a nagy hegyek miatt nem hathat.

Ámbár Schweitz más országokhoz képest igen kicsiny és földje keveset terem, mégis elég népes. Van száz két városa és két millió lakosa. A földművelés keveset hoz, de annál többet a marhatartás ⁵⁾ és a gyárak. A hegyekben található ezüst, réz, márvány és kristály. Az Alpesek sok és nagy marhát táplálnak, úgy hogy 20—24 mázsás ökrök is található. Tej, vaj és turó közönséges eledeleik a schweitziaknak.

Vannak itt medvék, szarvasok, őzek, vad disznók, nyu-

¹⁾ Össze és köt. ²⁾ Márvány és palota. ³⁾ Sért. ⁴⁾ Pomsrii sa. ⁵⁾ Jég és hegy. ⁶⁾ Marha és tartás.

lak, sasok, ölyvek és csaknem minden más állatok, mellyek Europa többi országaiban lelhetők. Az alpesi sas borzasztó ragadozót, mert nemcsak zergéket és nyulakat, hanem bárányokat, sőt kis gyermekeket is elvisz ¹⁾.

Az Alpeseken a mennydörgés borzasztó, mert a sziklák viszhangja miatt sokkal erősebb. Ha az ember fönt van, gyakran maga alatt látja a felhőket és villámot, ő pedig a derült, kék ég alatt áll. A felhők, mellyek alatta elterjednek ²⁾, végellen tengerhez, a hegycsúcsok ³⁾ pedig, mellyek kiállnak ⁴⁾, szigetekhez hasonlítanak. Annál szebb e látvány, ha a felhők ketté szakadva, a völgybe láthatni. — Csaknem minden lépés után vizeséseket ⁵⁾ talál az ember, mellyek azon magosság miatt, honnan hullnak, esni látszanak.

Az Alpeseken utazni gyakran veszedelmes; mert a hórohamok ⁶⁾ sokszor az embereket és állatokat, néha a falukat is eltemetik. A legtöbb ut olyan, hogy kocsival nem használhatni. Ha régi hóból van e roham, akkor nincs többé szabadulás, hacsak azonnal nem jő a segítség. Ha azonban a hó uj, akkor a kezek és meleg lehellet nem sokára egy kis üreget olvasztanak, hogy az ember meg nem fullad. Volt eset, hogy az emberek csak harmad napra szabadultak ki e sírből.

1759ben a hóroham ⁶⁾ Bergemoletto helységet egészen elborította ⁷⁾. Egy ólban két nő és egy gyermek volt harminchét napig eltemetve ⁸⁾. Eledelül a ben maradt két kecske teje szolgált, szerencsésükre szénájok elég volt. Itatul a kezeik melege által fölolvastott ⁹⁾ havat használták. A gyermek tizenkét nap mulva megbetegedvén ¹⁰⁾, meghalt ¹¹⁾. Mivel a széna elfogyott ¹²⁾ volna, a kecskék nem adtak tejet, s e szerencsétlen nők istennek ajánlván lelköket, várták haláluk óráját. Egyszerre ugy látszott nekik, mintha emberhangot ¹³⁾ hallottak volna. E fölötti örömük még nagyobb lett, midőn rögtön a földelen egy lyukat láttak nyitítani. Nem

¹⁾ El és visz. ²⁾ Terjed. ³⁾ Hegy és csúcs. ⁴⁾ Ki és áll. ⁵⁾ Víz és esés.

⁶⁾ Hó és roham. ⁷⁾ Borít. ⁸⁾ Temet. ⁹⁾ Olvaszt. ¹⁰⁾ Betegszik. ¹¹⁾ Hol.

¹²⁾ El és fogy. ¹³⁾ Ember és hang.

sokára egy férfi lépett be, a benlevők egyikének testvére, férje és atyja kün várta őt. A szerencsétlenség öröme kimondhatatlan volt. A nő első ment ki a nyiláson, de a világosság, mellyet olly sokáig nélkülözött, örökre megvakítá ¹⁾. A másikat bekötözött ²⁾ szemekkel vezették ki, mi látását megmenté ³⁾.

Az utazók még más szerencsétlenségnek is ki vannak téve, mert a csipős éjszaki szélről megfagynak ⁴⁾, mi nem ritkán történik. Előbb álmosakká lesznek, s ha álomnak adják magokat, akkor veszve vannak.

Az Alpesekeket hosszú völgyek vágják keresztül, mellyek közül némelyek több mértföldre terjednek. A legnevezetesebbek egyike az Uri kantonban levő. Mindkét oldalról magas hegyek emelkednek, mellyeken sem fű, sem fa nem nő. A völgyben azonban vannak termékeny helyek.

Schweitz levegője tiszta és egészséges. A lakosok többnyire erős és egészséges emberek, — sokan közülök száz évnél is tovább élnek, mire erkölcsök tisztaságának is van befolyása.

A schweitz városok többnyire rendesen építvék, tiszták, szép szökőkutakkal ellátva.

Megemlítendő ⁵⁾ még Schweitzban Schafhausen mellett a Rajna folyam esése. Jó távolról hallani már ennek zugását, és fölötte sűrű felhő emelkedik. Felséges látvány ez. Az egész folyam egy hatvan lábnyi magas sziklán keresztül ömlik le. Ha a nap süt rá, sokszor a legszebb szivárványok származnak. A szikla lábánál ismét összegyűl ⁶⁾ a folyam és folytatja félbeszakasztott ⁷⁾ útját. Csöndes éjszakákon négy órányira is hallani zugását.

14. London.

London, Európának legnagyobb és leggazdagabb városa, melly egymillió nyolcszázezer lakost számlál. Fekszik a

¹⁾ Vakít. ²⁾ Köt. ³⁾ Meg és ment. ⁴⁾ Meg és fagy. ⁵⁾ E mlít. ⁶⁾ Gyűl.

⁷⁾ Félbe és szakaszt.

Themse partján, melly mindig egészen el van borítva különféle hajóktól. Két partját több hidon kívül, mellyek föltötte vannak, egy földalatti ut, mellyet „Tunnèl“-nek neveznek, köti össze.

London nemcsak gazdag, de egyszersmind szép város is. Látása nem olly untató, pusztá, mint a száraz föld nagy városajé. A legtöbb utcákban fák állanak, s több szép kertek és sétahelyek ¹⁾ váltják föl az épületeket. És ámbár a föld sehol sem olly drága, mint itt, a házakat nem építik igen magasra, úgy hogy legfőlebb három emeletűek, s mindenik előtt egy kis hely van hagyva, hol fű nőhet és fák ültethetők.

Az utcák nagyon hosszuk, és mivel a házak többnyire egyenlő magasságnak, úgy látszik, mintha az egész utca csak egy nagy palota volna. Ámbár London sokkal népesebb, mint Páris, az emberek tolongása még sem olly nagy, mit egy részint az okoz, hogy az angolok csöndesebbek, nyugodtabbak.

London Európának első kereskedési és gyárvárosa ²⁾. Amaz a legtávolabb országokkal kapcsolatban tartja, ennek sok hasznos találmányt köszönhetünk. Némelly gyárak olly nagyok, hogy bennök naponkint ^{*)} több ezer ember foglaltoskodik.

A sok szép épület közt legnevezetesebb a Kolosseum, mellyben különféle ritkaságok tartatnak. Említést érdemel a nagy fogház is, melly a Themse partján áll. A rabok, kik ide hozatnak, valamelly mesterségre tanítatnak és dolgozni kénytelenítettnek. A szabadság elvesztésén ³⁾ kívül büntetésök abban áll, hogy mindig hallgatniok kell. Csak egyszer évenkint engedtetik meg nekik, hogy rokonaikkal beszélhesse- nek, akkor is fölügyelés alatt. Azonban ha kiszabadulnak ⁴⁾, nem kénytelenek ismét lopni, wert itt mesterséget tanultak, mellyből böcsületesen kereshetik élelmöket.

Az állatkertben ⁵⁾ az öt világrész ⁶⁾ minden neveztesebb állatai föltalálhatók ⁷⁾. E gyűjtemény, mellyhez hasonló sehol

¹⁾ Séta és hely. ²⁾ Gyár és város. ^{*)} Každodenne. ³⁾ Vesztés. ⁴⁾ Szabadul. ⁵⁾ Állat és kert. ⁶⁾ Világ és rész. ⁷⁾ Talál.

sincs, minden nap, de kivált ünnepeken és vasárnapokon
 telve van nézőkkel, mert egyik tulajdona az angoloknak,
 hogy a látványokat nagyon szeretik.

III. Költemények.

1 . Tarka madár.

Egy kis tarka madár víg kedvében
 Szép gyümölcsös kertnek ment röptében ¹⁾.
 Ha én tarka madár volnék,
 Én is veled elröpülnek ¹⁾,
 Tarka madár!

A kis tarka madár ott akadott,
 Mert két lépvesszőcske ²⁾ közt ragadott.
 Ha én tarka madár volnék,
 Soha veled nem röpülnek,
 Tarka madár!

A kis tarka madárt kézre kapták,
 Nem bántották, szépen ápolgatták.
 Ha én tarka madár volnék,
 Mégis veled elröpülnek,
 Tarka madár!

A kis tarka madárt, jaj! fogságba
 Szorosán bezárták ³⁾ kalitkába.
 Ha én tarka madár volnék,
 Soha veled nem röpülnek,
 Tarka madár!

A kis tarka madárt jól tartották,
 Czukorfalatokkal ⁴⁾ meghizlalták ⁵⁾,

¹⁾ Röpül. ²⁾ Lép és vessző (vesszőcske). ³⁾ Zár. ⁴⁾ Czukor és fa'at.
⁵⁾ Hizlal.

Ha én tarka madár volnék,
Mégis veled elröpülnék,
Tarka madár!

A kis tarka madárt kifosztották ¹⁾
Tarka tollaiból, nyársra vonták,
Ha én tarka madár volnék,
Soha veled nem röpülnék,
Tarka madár!

Faludi.

2. *Víz, szél, böcsület.*

Még gyermeklétemben ²⁾ hallám e szép mesét:
Egykor a víz, a szék s a böcsület
Bujókást kezdtek játszani.

Elsőben is elbujt ³⁾ a víz;
De csak hamar reá akadtanak
A mélyebb völgyek közt.

Elbujt aztán a szél;
De őtet sem kellett igen soká keresni,
Mert megeléék ⁴⁾ a hegytetők ⁵⁾ ormán.

Már a bujás sora volt a böcsületen:
De ő előbb
Illy szókkal szólítá játékos társait:
Halljátok meg; ha egyszer én elbujok.
Engem senki többé sehol föl nem talál.

Ebből foly illy tanulság:
Legföltöb kincs a böcsület;

---

¹⁾ Foszt. ²⁾ Gyermek és lét. ³⁾ Bujik, vagy buvik. ⁴⁾ Lol. ⁵⁾ Hegy és tető.

Ha egyszer ezt elveszted,
Mindent elvesztettél¹⁾.

Rúday Gedeon.

3. Dal.

Ott, a hol én növelkedtem,
Egy dombról egy patak folyt;
Hányszor ott nem estveledtem!
Éltem akkor boldog volt.
Vigan, a mint öbölében
Ama patak csurdogált,
Az ártatlanság ölében
Életem úgy folydogált.
Ez idők az örökségbe,
Mint a vizek a mélységbe
Lefolytanak²⁾. — Halandó!
A jó hamar mulandó.

Kisfaludy S.

4. Dal.

Napok jönnek, napok mennek,
De búm csak nem távozik;
És az órák elröppennek³⁾,
De sorsom nem változik;
A vulkánok kifáradnak⁴⁾,
De nem az én tüzeim,
Folyók, tavak⁵⁾ kiapadnak⁶⁾,
De nem az én könnyeim;
Erdők, mezők fölvidulnak⁷⁾,
Csillagzatok megfordulnak⁸⁾,
A szerencse forgandó,
Csak inségem állandó.

Kisfaludy S.

¹⁾ Veszt. ²⁾ Le és foly. ³⁾ Röppen. ⁴⁾ Ki és fárad. ⁵⁾ Tó. ⁶⁾ Hi és apad. ⁷⁾ Föl és vidul. ⁸⁾ Fordul.

5. *Sohajtság.*

Multadban nincs öröm,
 Jövődben nincs remény,
 Hanyatló szép hazám,
 Miattad vérzem én ;

Miattad zeng panaszt,
 S örök bút énekem,
 Sötét felhőd alatt
 Az élet gyász nekem.

Olly sok vizzály után
 Örvény s hullám közül
 Segélni part felé
 Egy csillag sem derül.

Ki szivet alkotál,
 S belé érzelmeket,
 Szeretni lángolón
 Hazát és nemzetet,

Kinek hatalma szab
 Törvényeket, határt,
 Oh népek istene,
 Küldj egy reménysugárt ¹⁾!

Bajza.

6. *Szózat.*

Hazádnak rendületlenül
 Légy hive, oh magyar,
 Bölcsőd ez, s majdan sirod is,
 Melly ápol s eltakar ²⁾;

¹⁾ Remény és sugár (remény sugára). ²⁾ El és takar.

A nagy világon e kívül
 Nincsen számodra hely,
 Áldjon vagy verjen sors keze,
 Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, mellyen annyiszor
 Apáink vére folyt,
 Ez, mellyhez minden szent nevet
 Egy ezred év csatolt.

Itt küzdenek honért a hős
 Árpádnak hadai,
 Itt törtek össze rabigát ¹⁾
 Hunyadnak karjai.

Szabadság! Itten hordozák
 - Véres zászlóidat,
 S elhúnytának ²⁾ legjobbjaink
 A hosszú harc alatt.

És annyi balszerencse ³⁾ közt,
 Olly sok vizsály után
 Megfogyva ⁴⁾ bár, de törve nem,
 Él nemzet e hazán;

S népek hazája, nagy világ!
 Hozád bátran kiált:
 Egy ezredévi ⁵⁾ szenvedés
 Kér éltet vagy halált!"

Az nem lehet, hogy annyi szív
 Hiába onta vért,
 S keservben annyi hű kebel
 Szakadt meg a honért,

¹⁾ Rab és iga. ²⁾ El és huny (az az meghal.) ³⁾ Bal és szerencse
⁴⁾ Fogy. ⁵⁾ Ezred és év.

Az nem lehet, hogy ész, erő
 És olly szent akarat
 Hiába sorvadozzanak
 Egy átoksúly ¹⁾ alatt.

Még jöni fog, még jöni kell,
 Egy jobb kor, melly után
 Buzgó imádság epedez
 Százezrek ajakán.

Vagy jöni fog, ha jöni kell,
 A nagyszerű halál,
 Hol a temetkezés fölött
 Egy ország vérben áll,

S a sírt, hol nemzet süllyed el
 Népek veszik körül,
 S az ember millióinak
 Szemében gyászköny ²⁾ ül.

Légy híve rendületlenül
 Hazádnak, oh magyar!
 Ez éltetőd, s ha elbukál ³⁾
 Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
 Nincsen számodra hely,
 Áldjon vagy verjen sors keze,
 Itt élned halnod kell.

Vörösmarty.

---

¹⁾ Átok és súly (átok súlya). ²⁾ Gyász és köny. ³⁾ Elbukik, bukik.

7. Tavaszdal. 1)

Mezőben állok én,
Szivemben égi bék,
És mintha 2) messziről
Beszédet hallanék.

Vagy mint midőn a nép
Templomban énekel,
Engem nagy ünnepek
Érzelve foglal el.

Állok tavaszmezőn, 3)
Mellyet virág fedez;
Úgy érzem, gondolom,
Az isten háza ez.

Erdélyi.

8. Rákosi szántó a török alatt.

Miről apám nagy búsan * szólt,
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szívem, felsóhajtok 4)
A mint Rákos terén szántok.

Hol Mátyás, az igazságos?
Te láttad őt boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak
Összejöttek, 5) tanakodtak,
S ha csatéra trombitáltak,
Mint a sasok vívni száltak.

1) Tavasz és dal. 2) Mint és ha. 3) Tavasz és mező. 4) Velmo smutná

5) Sóhajt. 6) Össze és jő.

Kimúltak *) òk; Rákos, te állsz,
 Mezõdõn hány embert táplálsz!
 Hej! de magyart alig látok,
 S búsuit szívvel tovább szántok.

Pest Budáról sok nép kijár ¹⁾,
 Nyelvünket alig érti már,
 Hej! ma hónap a magyar szó
 Ritka lesz, mint fehér holló!

Hüs szellõ fúj onnan felül,
 Rideg szárnyán ködfölleg ²⁾ ül.
 Tán a por is e sík mezõn
 Nemes szívek hamvából ³⁾ jön.

Barna leány a faluból,
 Hej ne igyál a Rákosból!
 Magyar csonton foly a vize,
 Könnyektõl sós annak íze.

Rákos, Rákos; hová lettél?
 Szép hiredbõl be kiestél! ⁴⁾
 Fáj szívem, fáj, ha ezt látom,
 Hazám földét sirva szántom.

Kisfaludy K.

9. Vándordal. ⁵⁾

Állok véghantodon ⁶⁾,
 Szülõ hazám;
 Mellyben sok perczemet
 Elátkozám ⁷⁾.

*) Vimreli, pominúli. ¹⁾ Ki és jár. ²⁾ Köd és fölleg. ³⁾ Hamu. ⁴⁾ Ki és csik. ⁵⁾ Vándor és dal. ⁶⁾ Vég és hant, vagy végsõ hant. ⁷⁾ Átkoz.

S ha volt is üdvösebb
 Pillanatom,
 Keserven kelle azt
 Megváltanom ¹⁾.

Állok véghantodon
 S levetkezem ²⁾.
 Mit egykor címemül
 Adtál nekem, —

A honfi, e dicső
 Magas nevet,
 Mellynél kitüntetőbb ³⁾
 Alig lehet.

Állok véghantodon,
 Nem honfi már,
 Hanem zarándok és
 Világpolgár ⁴⁾.

Kinek hazája lesz
 Nyugot, kelet,
 A merre sorsvihar ⁵⁾
 Haragja vet.

Kunoss.

---

¹⁾ Vált. ²⁾ Vetkez. ³⁾ Kitünik. ⁴⁾ Világ és polgár. ⁵⁾ Sors és vihar.

IX. Szótárca,

magában foglaló az olvasókönyvben előjövő szavakat.

Rövidítések.

fn. = főnév.	nh. = névhatározó.
mn. = melléknév.	ih. = igehatározó.
nm. = névmás.	ksz. = kötszó.
cs. = cselekvő ige.	isz. = indulatszó.
k. = középige.	szk. = szóképző.

A.

A, az, artikul, ktori v slovenskej reči neňi.	Ágy, fn. postel, lúžko.
Ablak, fn. oblok, okno.	Agyag, fn. hlina.
Ad, cs. daňi, darovaňi, predani, oddaňi.	Ágyú, v. álgyú, fn. delo, kus.
Adat, fn. skutok, dátum.	Ajak, fn. gamba, pisk.
Addig, ih. potud, tak ďaleko.	Ajándék, fn. dar, darúnok.
Adózik, cs. daňe plaťiňi.	Ajánl, cs. núkaňi, porúčaňi.
Ág, fn. haluz, konár, sňet, rústka, ratolest.	Ajánlat, fn. slub, rada, ponúknúja.
Agg, mn. ostarení, á, uo; — k, staraňi sa, ostareňi.	Ájtatosság, fn. pobožnost,
Aggat, cs. vešaňi.	Ajtó, fn. dvere, vráta.
Aggodalmasan, ih. starostlive, súžeňe.	Akad, k. zavaďiňi, zachiťiňi sa, stretnúťi.
Aggódik, k. staraňi, sužovaňi sa.	Akadály, fn. závada, prekážka.
	Akar, cs. chceňi.
	Akarat, fn. vuola, chceňja.
	Akarmi, nm. hočo, trebasčo, čokolvek.

- Akkor**, ih. v ten čas, vtedi, vtodi.
- Alacsony**, mn. nízki, á, uo,
- Alacsonyít**, cs. znižovaťi. znevažovaťi.
- Alak** fn. zpuosoba, podoba.
- Alakúl**, k. puosobiťi sa.
- Alatt**, nh. pod.
- Alattvaló**, fn. poddaní.
- Áld**, cs. žehnaťi, požehnaťi.
- Áldoz**, cs. obetovaťi.
- Áldozat**, fn. obet.
- Alig**, ih. sotva, ledvaj.
- Alkalmom**, fn. príležitosť.
- Alkalmas**, mn. súci; šikovní, príhodní, á, uo.
- Alkalmasint**, ih. bez pochiibi.
- Alkot**, cs. tvoríťi, podobíťi, postaviťi.
- Alkotmány**, fn. postava, ústava.
- Alkudoz**, k. jednaťi.
- Áll**, k. stáťi, postaviťi sa, trvaťi; bosszút áll, pomstiťi sa.
- Állapot**, fn. stav, položenja.
- Állás**, fn. stáťja, postava.
- Állat**, fn. zver, živčích, zvjera.
- Állhatatos**, mn. stáli, pevní, trvanliví, á, uo.
- Állhatatosság**, fn. stálosť, pevnosť, trvanlivosť.
- Állit**, cs. postaviťi, zastaviťi, zastávaťi.
- Alma**, fn. jablko; almafa. jabloň.
- Álmos**, mn. ospanliví, drjemaví. á, uo.
- Alsó**, mn. spodní, dolní.
- Alszik**, k. spaľi.
- Által**, nh. pres, skrz, ces; szk pre. —
- Általában**, ih. vúbec, vesmes.
- Amaz**, nm. onní, á, uo, — tamten.
- Ámit**, cs. mámiľi, zavázati.
- Amott**, ih. tam, hentam.
- Angol**, fn. angličan; mn. anglickí, á, uo.
- Annál**, ih. tim.
- Anya**, fn. matka, maťer, maťi.
- Anyag**, fn. cajk, hmota, látka, materia.
- Annyi**, mn. tolko, telo; anynyira, ih. na tolko; annyian, tolkorázi, telokrať.
- Anyóka**, fn. maťička, mamička.
- Apáca**, fn. mňiška.
- Apad**, k. upadaťi, ubívaťi.
- Ápol**, cs. opatravaťi.
- Apostol**, fn. apošťol, zvestovateľ.
- Ár**, fn. 1., cena, — 2., povoden, — 3., šidlo.
- Árad**, k. pribívaťi.
- Arany**, fn. zlato, dukát.
- Aranyfonó**, fn. pradlí zlata.
- Arat**, cs. žnúťi, žaťi.
- Aratás**, fn. žatva, žen.
- Árnyék**, fn. chládok, chlad, záclona.
- Arc**, fn. lice, tvár.
- Árok**, fn. jařok, prjekopa.
- Arra**, ih. tade.
- Árt**, cs. škodiťi.

Ártalmas, mn. škodní, škodliví, á, uo.

Ártalmatlan, mn. něškodní, á uo.

Ártatlan, mn. něvinní,

Árul, cs. předávali, zradíti.

Árulás, fn. predaj, zrada.

Ás, cs. kopáti.

Asszony, fn. žena, paňi.

Asztal, fn. stuol.

Asztalos, fn. stolár.

Át, nh. skrz, pres, ces; szk. pre.

Átok, fn. klatba, zlorečēňja, preklínaňja.

Atya, fn. otec, taťk.

Azért, ksz. preto, zato.

Azonban, ksz. mezi tim, predca.

Azonnal, ih. hñed, brzo.

Aztán, v. azután, ih. potom, zatím.

B.

Ba, be; nh. do; szk. do-, v-, pri-.

Baj, fn. starost, ťazkost, suženja.

Bajor, fn. bavorčan, mn. bavorsky.

Bakó, fn. kat, popravec.

Bal, mn. laví, leví, — nepřizníví.

Balítélet, fn. predsudok.

Balgatag, mn. něrozumní, ťarbavi.

Bámulat, fn. dīveňja, dēseňja.

Bámulatos, mn. dīveňú hodní, dīvní á, uo.

Ban, ben, nh. v.

Bán, cs. lutovaťi, banovaťi, dbaťi.

Bánik, k. zacházaťi,

Bánt, cs. dotknúťi, uraziťi, bantovaťi.

Bár, ksz. bár, hoc, ačpráve, sice, trebas.

Bárány, fn. jahňa, baranča.

Barát, fn. prjatel, mñich.

Barátság, fn. prjatelstvo.

Bárcsak, ksz. kedbí, lenbi, bárbi.

Barlang, fn. jeskiňa, peleš, dúpa.

Bármi, nm. l. akarimi.

Barom, fn. hovedo, hovado.

Bástya, fn. veža, bášťa.

Bátor, mn. smelí, chrabří, istí.

Bátorodik, k. osmeliťi sa.

Bátorság, fn. smelost.

Bátran, (bátoran) ih. smeľe, isťe.

Be l. ba.

Beáll, k. stáľi, zastáľi.

Becs, fn. cena, platnost, hodnost.

Bécs, fn. Vjeden.

Becses, mn. platní, hodní, vážní, á, uo.

- Befog, cs. zachitíti, zaprjahnúti.**
Befogás, fn. vtok.
Bék, fn. pokoj.
Béka, fn: žaba.
Béke, l. bék.
Békés, mn. spokojní, á. uo.
Békül, k. uspokojiti sa.
Bél, fn. vřutnost, čřevá, mjazga.
Belé, nh. do.
Belső, mn. vřutní, á, uo.
Bélyeg, fn. znak. ráz, bilag.
Bér, fn. plat, mzda.
Bérez, fn. vrch, breh.
Beszél, cs. és k. hovoríti, vřaveli mluvíti, rozprávatí, hutoríti.
Beszélgetés, fn. shovárka, rozmlúvka.
Beteg, mn. řezdraví, řemocní, chorí, á, uo.
Betegeskedés, fn. chorlavost, ředúživost.
Betegség, fn. choreba, řemoc.
Betegszik, k. chorlaveři, řemocněři.
Betű, fn. litera.
Bibornok, fn. kardinál.
Bír, cs. és k. vládaři, mocři.
Biró, fn. richtár, sudca.
Birodalom, fn. krajina, mocnárstvo.
Birtok, fn. držaňja, meňja.
Bízik, k. veriři, dúveriři.
Bizony, ih. veru.
Bizonyít, cs. preukázati, svečiti, istiti.
- Bízonyos, mn. istí.**
Bizonyság, fn. svedectvo,
Biztat, cs. zbuzovat, ponúkat.
Biztosít, cs. ujistíti.
Bocsánat, fn. odpušteňja.
Bocsát, cs. pustíti, prepustíti, odpustíti.
Bohó, fn. blázon, mn. blázňávi, pochabí, řartovní, á, uo.
Bokor, fn. ker, krov, klučka.
Ból, ből, nh. z.
Boldog, mn. blahoslavení, řastliví.
Boldogúl, k. řastnim sa řtati, prospíváři.
Bolond, fn. blázon.
Bolyong, k. blúdiři.
Bor, fn. víno.
Borház, fn. borház.
Borít, cs. zastřeři, obstreři.
Borjú, fn. řela.
Boronál, cs. řraňíři, vláčiři.
Borús, mn. oblační, mrační, á, uo.
Borzasztó, mn. hrozni.
Bosszankodik, k. mrzeři, hñeváři sa.
Bosszú, fn. vražda, msta, pomsta.
Bosszúl, k. mříři, pomřtíři.
Bosszúsan, ih. omrzle, mrzute.
Bot, fn. palica, kij, húl.
Bót, fn. sklep, sklepeňja.
Botlik, k. potknúti sa.
Bő, mn. hojni, bevní, á, uo.
Bölcs, mn. múdři.

Bölcső, fn. kolíska, kolébka, belčov.	Bukik, k. padnúti, svrhnúti, prekoťiti.
Böcsös, l. becses.	Bunda, fn. bunda.
Böcsül, cs. učiti, vážiti.	Bútor, fn. rjad.
Böcsülés, fn. úcta, váženja.	Buvár, fn. pluvač.
Böcsület, v. becsület, fn. česť, hodnosť, úcta, učlivosť.	Búvik, k. skovaťi, skriľi, utú- liťi sa.
Bőr, fn. koža.	Buzdít, cs. pozbuditi, zbuditi.
Börtön, fn. žalár; veženja.	Buzgó, mn. horliví.
Bú, fn. starosť, péč, súžeňja hňetlivosť.	Bűn, fn. hrjeh.
Buda, fn. Buďfn.	Bűntet, cs. pokutovaťi, tres- taťi.
Budai, mn. budinskí, á, uo.	Bűntetés, fn. pokuta, trest.
Bujik, l. búvik.	Bűszkeség, fn. picha, pišnosť.
Bujdosik, k. tulaťi sa, blúdiťi.	Bűz, fn. smrad.
Bujókás, fn. skovávaňja (hra).	

C.

Cél, fn. cjel.	Cigány, fn. cigaň.
Cérna, fn. cverna, ňitka.	Cukor, fn. cukor.
Cethal, fn. velrība.	

Cs.

Császár, fn. cisár.	Csatol, cs. pripojiti, privja- zati.
Csak, ksz. len, iba,	Csatorna, fn. kanál, strúha, žlab.
Csaknem, ih. takmer, skoro.	Csekély, mn. chatrní, malí, á, uo.
Csakugyan, ih. predca, veru.	Csel, fn. úklad, šibalosť.
Csal, cs. klamaťi, šáliťi, má- miťi.	Cselekedet, fn. skutok, jed- naňja.
Család, fn. rodina, rod.	Cselekszik, cs. jednaťi, ko- naťi.
Csap, cs. udériťi, hoďiti, tres- núti, — vibehnúti.	Csép, fn. cep.
Csapás, fn. úraz, udereňja, ra- na, trápeňja.	
Csarnok, fn. stáa.	

Cséplés, v. csépelés, fn. mlá-
teňja, mlatba.

Cserél, cs. měňiti, frajmačiti,
čaraťi.

Cserfa, fn. cer, dub.

Csikó, fn. žrebec.

Csillag, fn. hvězda.

Csillagzat, fn. l. csillag.

Csillapít, cs. tíšiti, pokojiti,
zastaviťi.

Csillog, k. ligotaťi, svjetliti.

Csinál, cs. robiti, činiťi.

Csinos, mn. švární, hezkí, pek-
ní, á, uo.

Csipős, mn. štíplaví, trpkí, ost-
rí, á, uo.

Csizma, fn. bvuta, čizma.

Csizmadia, fn. švec, čizmár.

Csodálatos, mn. divní, podiv-
ní, á, uo.

Csodálkozik, k. diviti, čudo-
vaťsa.

Csomó, fn. hrčka, uzol, kluč-
ka, hrba.

Csónak, fn. čln, člnok.

Csoport, fn. hromada, hrba,
zástup.

Csőnd, fn. tichost.

Csőndes, mn. tíchí, á, uo.

Csúcs, fn. špic. vrch, titlík,
koňjec.

Csúcsos, mn. špicatí. končiti;
csúcsosan, ih špicato, kon-
čito.

Csuklya, fn. kukla, Kamža.

Csunya, mn. špatní, [mrzkí,
oškľiví, á, uo.

Csupán, ih. leť, iba.

Csurdogál, k. pomalički tječti.

Csúszik, k. klzaťi, plaziti,
šmikaťi sa.

Csűr, fn. stodola, stoh.

D.

Dac, fn. způrnost, vzdor, truc.

Dajka, fn. dojka, pestúnka.

Dalol, cs. spjevaťi.

Dalos, fn. spevák.

Darab, fn. kus.

De, ksz. ale, než.

Délceg, mn. smelí, pišní, hrdí,
á, uo.

Dél, fn. poludňa.

Déli, mn. poludňajší, á, uo.

Derék, mn. hodní, švární, ná-
ležiti, á, uo.

Derül, k. jasňiti sa.

Deszka, fn. doska.

Diadal, fn. vítaztvo.

Dicsökszik, k. chváľiti, poch-
valovali.

Dicséret, fn. chvála, poch-
vala.

Dicső, mn. slavni, víborní,
znameňiti, velební, á, uo,

Dicsőség, fn. sláva, velebnost.

Dió, fn. orech.

Disznó, fn. sviňa, brav.

Diszesít, cs. krásľiti, ozdobiťi.

Divat, fn. móda, zvik.

Dohány, fn. tabak, doháň.
 Dolgozik, k. és cs. pracovaťi,
 robiťi.
 Dolmány, fn. dolmán, krátkuo
 uhorskuo rúcho.
 Dolog, fn. práca, robota, djelo.
 Domb, fn. breh, vršok.
 Döf, cs. bodnúťi, pichnúťi,
 klaťi.
 Dög, fn. zdochlina, mršina.
 Döglük, k. zdochnúťi, skapaťi,
 scepítí.

Dönt, cs. zraziti, rúťiti, pora-
 ziti.
 Drága, mn. drahí, á, uo; drá-
 gán, draho, draze.
 Drágaság, fn. drahota. skvos-
 nosť, poklad.
 Dug, cs. strčiti, skovaťi.
 Dúl, cs. zpusťiti, hubiti, pop-
 leňiti.
 Düh, fn. zúrivosť, zteklosť,
 sršatosť.
 Dül, k. prevrhnuťi, zvráťiti sa.

E.

E, ksz. či, čili.
 E, ez; nm. tento, táto, toto.
 Eb, fn. pes.
 Ebédel, k. és cs. obedovaťi.
 Ébred, k. obuditi, prebuditi
 sa.
 Ébreszt, cs. buditi
 Edény, fn. nádoba.
 Édes, mn. sladkí, á, uo.
 Édesség, fn. sladkosť.
 Ég, fn. nebo, podnebjá.
 Ég, k. horeťi.
 Egér; fn, miš.
 Égés, fn. horeňja, oheň.
 Egész, mn. celí, á, uo; egé-
 szen, ih. cele, celkom.
 Egészséges, mn. zdraví, á, uo.
 Egészségtelen, mn. neždraví.
 Éget, cs. páliťi, spáľiti, popá-
 ľiti.
 Éghajlat, fn. pruh, pás nebe,
 klima.

Egy, mn. jeden, jedna, jedno.
 Egyaránt, ih. jednako, zarov-
 na, jednostajňe.
 Egyedül, ih. samotne, jediňe.
 Egyedüli, mn. samotní, jediná,
 á, uo.
 Egyéb, mn. jiní, inší, á, uo.
 Egyenes, mn. rovní, praví,
 primí, á, uo.
 Egyenlít, cs. rovnaťi, napra-
 viťi.
 Egyenlő, mn. jednakí, á, uo;
 egyenlőn, v. egyenlően, ih.
 jednako.
 Egyesség, fn. svornosť, jed-
 nota, sjednotenosť, spolču-
 vanja.
 Egyezik, k. srovnati sa, pris-
 táti, privoliti.
 Egykor, ih. jednúc, volakedí,
 ňjekdi.

- Egykori**, mn. volakedajši, ňjek-dajši, á, uo.
Egykorú, mn. jednoho veku.
Egyszer, ih. jedenkrát, jeden-ráz.
Egyszerű, mn. prostí, á, uo.
Együgyű, mn. sprostí, hlupí, á, uo.
Együtt, ib. spolu.
Éhezik, k. hladovači, lačneři, hladním, lačným bili.
Éhség, fn. hlad, hladovitosť, lačnosť.
Éj, v. éjszaka, fn. noc.
Éjeli, mn. noční, á, uo.
Éjszak, fn. polnoc.
Éjszaki, mn. polnoční, á, uo.
Ejt, cs. padnuť ňechaři, čiňiři, abi ňječo padlo.
Ekképen, ih. takto, tímto spušosobom.
Ekkor, ih. vtedi, v ten čas.
El-, szk. pre-, z-, za-, od-, po-, o-, roz-, u-.
Él, k. žiři, užívaři.
Eledel, fn. potrava, pokrm.
Elég, ih. dost, dosři.
Élégedetlen, mn. ňespokojní, á, uo.
Élelem, fn. živnosť, potrava, pokrm.
Élénkség, fn. živosť, zivobitnosť, životnosť, čerstvosť.
Élet, fn. život.
Eleven, mn. živí, á, uo.
Elkövet, cs. prevjesti, viko-naři, zpáchaři.
- Ellát**, cs. zaopatriři, zachistaři-viděři.
Ellenben, ksz. naproři.
Ellenez, cs. odporavaři.
Ellenkező, mn. protivní, naproři postavení, á, uo.
Ellenkezőleg, ih. protivně.
Ellenség, fn. ňepřjařel.
Elő-, szk. pred-.
Elől, ih. na predku, od predku.
Előre, ib. na predok, dálej.
Élősködik, k. živíři sa.
Előt, nh. pred.
Előz, cs. predíři, predbeh-núři.
Első, mn. první, první, á, uo.
Éltet, cs. žiři, ňechaři čiňiři, abi žiu.
Élvez, cs. užiři, užívaři, požívaři.
Emel, cs. dvihnúři, dvíhaři,
Emelkedik, k. dvíhaři, zodvihnúři sa.
Ember, fn. člověk.
Emberi, mn. ludský, á, uo.
Emberiség, fn. ludstvo.
Emelet, fn. poňebja, kontignacia.
Emészt, cs. tráviři, troviři, zažiři.
Emlék, spomenuři, pamjatka, pomňík.
Emlékezik, k. pamňetaři, zpomeři.
Emlékeztet, cs. upomínaři.
Én, nm. ja.
Ének, fn. zpev, pjeseň, pes-ňička.

- Énekel, cs. zpjevali.
 Éneklés, fn. zpjevaňja.
 Enged, k. dopustili, obstúpili, odpuštili, odmrznúti.
 Engedelmes, mn. poslušní, á, uo.
 Engedelmeskedik, k. poslušním biťi, poslúchaťi.
 Enyészik, k. pominúti, zmiznúti, porušeňja vzaťi.
 Ép, mn. celí, pevní, neporušení, zdraví.
 Epedez, k. vednúti, ustavične túžiťi, od žjadosťi umjerati.
 Épen, ih. práve, cele, pevne, neporušeňe.
 Épít, cs. staveťi, budovaťi.
 Építészet, fn. staviteľstvo, umeňja staviťelskuo.
 Épület, fn. staveňja.
 Ér, fn. žila.
 Érc, fn. kov, ruda.
 Erdély, fn. sedmohracká; — erdélyi, mn. sedmokrackí, á, uo
 Érdem, fn. zásluha, zaslúžeňja.
 Érdemel, k. zaslúžiťi.
 Érdemes, mn. záslužní, — hodní, á, uo.
 Erdő, fn. hora, les, lesina.
 Erkölcs, fn. mrav; erkölcsi, mravní, á, uo.
 Éred, k. pocházati, vzniknúti.
 Éredmény, fn. následok, posledok.
 Érény, fn. cnosť.
 Érényes, mn. cnostní, á, uo.
- Érez, k. cíťiti, zbadati.
 Érik, k. zreťi, dozreťi.
 Erő, fn. sila, moc, vláda.
 Erős, mn. silní, mocní, á, uo; erősen, ih. silne, pevne, mocne.
 Erősít, cs. silniťi, upevniťi.
 Erősödik, k. silňjeťi, pevňjeťi.
 Erőtet, cs. siliťi, nuťiťi.
 Ért, rozumeťi.
 Érseki, mn. arcibiskupský, á, uo.
 Értésül, k. zvedjeťi, k známostí prijíti.
 Érzelem, fn. cit, citlivosť.
 Érzés, fn. cit; érzésű, mn. cit majúci, á, uo.
 És, ksz. a, i.
 Esemény, fn. prípad, príhoda.
 Eseng, k. prosiťi, žjadaťi.
 Esés, fn. pad, padnuťja.
 Eset, fn. pad, prípad.
 Esik, k. padaťi, padnúti; — pršaťi.
 Esküszik, k. prisahaťi.
 Eső, fn. dážd.
 Esteve, fn. večer.
 Estveledik, k. večeriťi sa.
 Ész, fn. rozum.
 Eszik, k. jesťi, žraťi.
 Eszköz, fn. nástroj.
 Észrevesz, cs. zbadati, pozorovaťi.
 Esztelen, mn. nerozumní, á, uo.
 Esztelenség, fn. nerozumnosť.
 Esztendő, fn. rok.

Etet, cs. krmiti, otrávití.
 Étvágy, fn. chuť, apetít.
 Év, l. esztendő.
 Éves, mn. roční, á, uo,
 Evez, cs. veslovaťi.
 Ezer, mn. tisíc.

Ezred, fn. tisícleťja; — tem,
 regiment.
 Ezután, ih. od včulku, od te-
 raz, pozatim.
 Ezüst, fn. strjebro.

F.

Fa, fn. drevo, strom.
 Fagy, k. mrznúti, fn. mráz.
 Fáj, k. boleťi.
 Fájdalom, fn. bolesť.
 Fáklya, fn. pochodňa, nočnica,
 fakla.
 Fal, fn. stena, múr, zed.
 Falánk, mn. pažraví, hltaví, á,
 uo.
 Falat, fn. kus, skiva.
 Falu, fn. dedina, vesňica.
 Fárad, k. ustáti, unovaťi, una-
 viťi, usilovaťi.
 Fáradság, fn. ustávaňja, una-
 veňja, usilovaňja.
 Fark, fr. chvost, ocas.
 Farkas, fn. vlk.
 Fátyol, fn. faťel, pavučník.
 Fazekas, fn. hrnčjar.
 Fázik, k. zjahnúti, mrznúti.
 Fedd, cs. tupiti, haňiti, kar-
 haťi.
 Fed, l. főd.
 Fedez, k. kriti, prikrívaťi.
 Fegyver, fn. zbroj, braň.
 Fegyverkezik, k. ozbrojiťi sa.
 Fegyvertár, fn. zbrojňica,
 zbrojovňa.

Fegyvertelenül, ih. ňeozbro-
 jeňe.
 Fej, fn. hlava.
 Fejedelem, fn. knížka.
 Fejér, mn. bjeli, á, uo.
 Fejsze, fn. sekera.
 Fejt, cs. vivinúti, páraťi.
 Fekete, mn. čjerní, á uo.
 Fekszik, k. ležati.
 Fel, szk, na, hore, roz, od.
 Fél, k. báti sa, obávaťi, stara-
 ťi; — mn. pol; — fn. polo-
 vica, čjastka, strana.
 Felé, nh, k, ku, proti szk, na strani
 Feled, k. zabudnúti, zapome-
 núti.
 Felel, cs. odpovedaťi.
 Félelem, fn. bázeň, bojazli-
 vosť, strach.
 Felhő, fn. oblak, mračno mrak.
 Felöl, nh. od.
 Felséges, mn. vivišeni, slavní,
 víborní.
 Felső, mn. vrchňí, á, uo.
 Félzszegecség, fn. hlúpost, jed-
 nostrannosť.
 Féltő, mn. o čom sa obáva,
 obaváni, a, uo.

- Fény**, fn. blesk, ligotaňja, jasnost, svetlost.
Fenyeget, cs. brozili.
Fenyegetés, fn. hrozeňja, pohružka.
Fényes, mn. bliskaví, ligotaví, jasní, á, uo.
Fenyő, fn. jedla.
Férfi, fn. muž, chlap.
Férfias, mn. mužskí, chlapskí, zmužilí, udatní, á, uo.
Férj, fn. muž, manžel, ženáč.
Fest, cs. farbiťi bárviťi.
Festő, fn. farbjar, barvjar.
Festvény, fn. obraz, malovaňja.
Fésülködik, k. česaťi sa.
Fészek, fn. hňjezdo.
Feszít, cs. napnúťi, natjahnúťi.
Fiatal, mn. mladí, á, uo.
Fiatalság, fn. mladost, mládež.
Figyelmez, cs. pozorovaťi, pozor daťi.
Fillér, fn. babka.
Finom, mn. lenkí, ušlechťilí, vitečnί, heskί, á, uo.
Fiú, fn. sia, sinák, chlapec.
Fiú, mn. chlapecskί, detinskί, á, uo.
Fizet, cs. plaťiťi, odmeňiťi.
Fizetés, fn. plat, odmena.
Fog, fn. zub, — cs. chiťiťi, chápati, ujmúťi, lapilí, zapínati.
Fogad, cs. prijati, prislúbilí, Fogalom, fn. pochop. pochopeňja.
Fogás, fn. chiťeňja, lapeňja.
Fogház, fn. žalár, vezeňja.
Foglal, cs. obsahovaťi, zaujaťi.
Foglalatoskodik, k. zaňeprázňiťi, zemesknávati sa.
Foglalatosság, fn. zaňeprázňeňja, zamesknávaňja.
Fogó, fn. klješťe.
Fogoly, fn. vezeň, zajatí.
Fogság, fn. zajaťja, zájem.
Fogva, nh. vedla, podla.
Fogy, k. miňati sa, umenšiti.
Fojt, cs. dusiti, škrťiťi.
Fok, fn. stupeň.
Foly, k. tjeclí.
Folyam, fn. rjeka.
Folyamodik, k. uljekaťi sa.
Folyó, fn. rjeka.
Folytat, cs. pokračovaťi.
Font, fn. funt.
Fontol, cs. vážiťi, rozvážiťi, premišlaťi.
Fordít, cs. obráťiťi, preložilí.
Fordúl, k. obráťiťi, svrtnúťi sa.
Forint, fn. zlatí.
Forog, k. krúťiťi, vrťeti sa.
Forr, k. vreťi.
Forrás, fn. vreňja, — prameň, žrjedel, prúd.
Foszlik, k. páraťi, oblúpiťi, zlúpiťi, pozbaviťi.
Fő, fn. l. fej; mn. hlavní.
Föcskendez, cs. frkaťi, kropiťi.
Föd, k. kriťi, zakriťi.
Födél, fn. strecha.
Födöz, l. fedez.

- Föl, v. fel, ih. hore; szk. hore,**
 vi-, po-, na-, za-. roz-, z-.
Föl, k. variiti sa.
Föladás, fn. odevzdaňja, odaň-
 ja.
Föld, fn. zem.
Földművelés, fn. roľníctvo.
Földművelő, fn. roľník. sedl-
 jak.
Földszín, fn. vrch zemí, mes-
 to za rovno zemi.
Fölé, nh. nad.
Fölfedez, cs. vinajsti, vinalez-
 núti.
Fölfeszít, cs. vipjaťi, vipnuťi.
Fölirás, fn. nápis.
Fölösleges, mn. zbitoční, zbit-
 ní, á, uo.
Fölött, nh. nad.
Fölügyelés, fn. dohľadnuťja.
Fölvigyzás, fn. dohľadnuťja
 stráž.
Föst, l. fest.
Fösvény, mn. skúpi, skrbní,
 lakomi, á, no.
Fösvénység, fn. skúpost.
Fövény, fn. pjesok.
Föz, cs. variti.
- Fözés, fn. vareňja.**
Francia, frank, fn. francúz,
 mn. francúzki, á, uo.
Frissít, cs. občerstiťi.
Fúj, fú, k. és cs. fučali, fú-
 kali, duťi, dímaťi.
Fúl, k. zadusiťi sa.
Fulad, l. fúl.
Fulaszt, cs. zadusiťi, zatopiťi.
Fuldoklik, k. dusiťi sa.
Fut, k. bežaťi, utjeclťi, tjeclťi.
Futás, fn. beh, bežaňja, utje-
 kaňja.
Fű, fn. tráva.
Füge, fn. figa, fik.
Függ, k. viseťi.
Függeszt, cs. vešaťi, zavesiťi.
Függöny, fn. opona, záštera,
 zavisadlo.
Fül, fn. ucho.
Fülemüle, fn. slávik.
Füst, fn. dím.
Füstölg, füstölög, k. dimiť, kú-
 riťi sa.
Fűszer, fn. koreňja, úprava.
Fűt, cs. kúriťi, topiťi, hrjaťi.
Fűtőréz, k. hvízdaťi, vihviz-
 dovati, pískaťi.

G.

- Gabona, fn. zbožja, obilja.**
Galamb, fn. holud, holubica.
Gally, fn. haluz, konár, sňet.
Ganaj, fn. hnoj.
Gát, fn. preprava, prekažka,
 plot, hráz.
- Gazda, fn. gazda, hospodár.**
Gazdag, mn. bohatí, majetní,
 á, uo.
Gazdaság, fn. bohatsvo, majet-
 nosť, meňja.

Gazdálkodik, k. gazdovstvo, hospodárstvo.

Gólya, fn. góla, bocjan, čáp.

Golyó, fn. gula, kula.

Gond, fn. starost.

Gondol, cs. misleři.

Gondolat, fn. mišljenka.

Gondolkodik, k. premišlovali.

Gondolkozás, fn. premišlovaňja.

Gondosan, ih. starostlive.

Gondviselés, fn. opatera, chráňeňja, varovaňja.

Gonosz, mn. zli, zlostni, á, uo.

Gonoszság, fn. zlost, zlabivosť, ňešlechetsť.

Görbe, mn. kriví, á, uo.

Göz, fn. para, parnosť.

Gránit, fn. granit.

Gróf, fn. gróf, hrabe.

Gúny, fn. posmech, úšlipok.

Gy.

Gyakorol, cs. vikonávaři, konati.

Gyakran, ih. často, začaste.

Gyanánt, nh. mjesto, jako, za.

Gyanú, fn. podozreňja, podezrelost.

Gyanútlan, mn. bez podozreňja.

Gyár, fn. delňica, fabrika.

Gyarapít, cs. napomáhati.

Gyász, fn. smútok, smúteňja.

Gyászol, k. és cs. smútiři, — rmútiři sa.

Gyémánt, fn. diamant.

Gyémántos, mn. diamantovi.

Gyermek, fn. djeťa.

Gyilkolás, fn. mordovaňja, vražda.

Gyilkos, fn. vrah, vražedolník, mordár.

Gyilok, fn. díka (krátkí končiti zbroj).

Gyógyít, cs. hojři, lječři.

Gyomlál, cs. pleři, vipleři.

Gyors, mn. chitři, náhlí, á, uo.

Gyorsan, ih. chitre, náhle.

Gyökér, fn. koreň.

Gyöngé, mn. slabí, útlí, chatrní, á, uo.

Gyönyörködik, k. tešři, kochali, veselili, sa.

Gyönyörű, nm. utešeni, krásní, á uo.

Györgyike, fn. đordína, georgina. (kvet).

Gyöz, cs. vítazři, svítazři.

Győzelem, v. győzedelem, fn. vítazstvo.

Győzhetlen, nm. ňepremožitelodní, á, uo.

Gyújt, cs. zapáliři, rozložři, zažati.

Gyúl, k. zapáliři, rozňiři, rozhoři sa.

Gyulad, l. gyúl.
 Gyűjt, cs. sbjerači, hromaždíli.
 Gyűjtemény, fn. sbjerka, shromaždeňja.
 Gyűl, k. hromaždíli, scházati sa.
 Gyűlde, fn. smetlisko, smetisko, smetišto, hnojišto.

Gyűlés, fn. shromoždeňja, schvozka.
 Gyűlöl, cs. nenávideči.
 Gyűlölség, fn. nenávisť.
 Gyűmölcs, fn. ovoce, ovocja.
 Gyűmölcsös, fn. sad, štepničca, silváš.

H.

Ha, ih. keď, kdi, kdiž.
 Hab, fn. vlna.
 Háborgat, cs. míliči, nepokojíči, búriči.
 Háborodik, k. nepokojním se stáči, do zmatku padnúči.
 Háború, fn. vojna, boj, válka.
 Had, fn. vojna, vojsko.
 Hadakozik, k. bojovali, políkatí sa.
 Hadi, mn. vojenski, á. uo.
 Hácsó, fn. rebrík, schodi, lojtra.
 Hagy, cs. nechači, dopustíči, opustíči.
 Haj, fn. vlas.
 Hajdan, ih. ňjekdi, volakedi.
 Hajdú, fn. hajdúch, dráb, drabant.
 Hajlandó, mn. náchilní, á. uo.
 Hajlékony, mn. hibki, á. uo.
 Hajlong, k. zhibovalí sa.
 Hajnal, fn. zore.
 Hajnali, mn. zorňi, zorňajší, á. uo.
 Hajó, fn. loď, šíf, hajov.

Hajókáz, k. plaviči sa.
 Hajóz, k. és cs. plaviči.
 Hajt, cs. hnači, hoňiči, poháňiči.
 Hal, fn. riba.
 Hal, k. umreči, mreči, žomreči.
 Hála, fn. díka, ďakovaňja.
 Halad, k. pokračovalí, prospíčači.
 Háládatlan, mn. ňevďačni, á. uo.
 Halál, fn. smrť.
 Halálos, mn. smrtedolní, smrtíni, á. uo.
 Halandó, mn. smrtedolní, á. uo.
 Halandóság, fn. smrtedolnosť.
 Halászat, fn. ribárstvo.
 Haldoklik, k. zomjerači, umjerači.
 Halhatatlanság, fn. ňesmrtedolnosť.
 Hall, k. čuti, počúči, slúčači.
 Hallatlan, mn. ňeočúvaní, ňeslíchaní, á. uo.

- Hallgat, k. očúvaťi, poslúchaťi,** — mlčaťi, čušaťi.
Hallgatás, fn. očúvaňja, poslúchaňja, mlčaňja, čušaňja.
Háló, fn. síť, seť.
Halom, fn. vršok, pahrbok, kopec.
Halott, fn. umrlec.
Halotti, mn. umrlčí, á, uo.
Hamar, ih. skoro, brzo,
Hamis, mn. falešní, kriví, lziví.
Hamu, fn. papol.
Hanem, ksz. ale, než.
Hang, fn. hlas.
Hangos, mn. hlasití, zvuční, á, uo.
Hant, fn. hant, drn.
Hány, cs. házaťi, metaťi, kidaťi; ih. kolko, kelo, kolik.
Hanyatlik, k. klesaťi, klesnúťi.
Hányféle, mn. kolkorakí, koliknásobní, á, uo.
Hányszor, ih. kolkokrát, kelo-ráz, kolikrát.
Harangozás, fn. zvoňeňja.
Harap, cs. hrizťi, kúsaťi.
Harc, fn. bitka, boj.
Harcol, k. bojavaťi.
Hárít, cs. (-ra) privaliťi, uvaliťi, — (el-) odstraňiťi,
Harminc. mn. tridcat.
Három, mn. tri.
Hasadás, fn. rozpuklina, rozštěpeňina.
Hasonlít, k. podobňiťi sa, podobným biťi.
- Hasonló, mn. podobní.**
Használ, k. és cs. užívaťi, prospívaťi, užitočným biťi.
Hasznos, mn. užitoční, prospešní, á, uo.
Haszon, fn. užitok, prospech.
Hat, k. ůljehaťi, sjahaťi, účinkovaťi; — mn. šest.
Hát, fn. chrbát; ksz. teda.
Hatalmas, mn. mocní, vládní, á, uo.
Hatalom, fn. vláda, moc.
Határ, fn. hraňica, mezá, chotár, kraj.
Határoz, k. ustanovíťi, uložiťi, rozmisleťi sa.
Háttra, ih. na zadok.
Hattyú, fn. labút.
Hattyúdal, fn. labutoví zpev, odberaňja.
Hátúl, ih. nazadku, pozadu.
Hatvan, mn. šesdesat.
Haza, fn. vlast.
Ház, fn. dom.
Házi, mn. domácí, domovňí, á, uo.
Hazugság, fn. lež, klam, cižánztvo.
Hegy, fn. vrch, brch, koňjec.
Hegyes, mn. končítí, špicatí, vrškovatí, vrchovatí, á, uo.
Hegyesít, cs. končítí.
Hely, fn. mjesto.
Helyesen, ih. práve, porjadně, dobre, primereňe.

Helyett, nh. mesto, na mesto.

Helyez, cs. postavili.

Helyzet, helyezet, fn. stav, položenja.

Hengerít, cs. válaši, uvalíši.

Henyél, k. zahálaši, leñošiši.

Herceg, fn. kňíža, herceg.

Hernyó, fn. húseňica.

Hervad, k. vednúši.

Hét, fn. tiden, úšden; — mn. sedem.

Hetven, mn. sedemdesat.

Hév, fn. horúčosť, horko, — horlivosť.

Hez, hoz, nh. k, ku.

Hézag, fn. štrbina, chiba, práznuo mesto.

Hiába, ih. darmo, darobne.

Hiány, fn. nedostatok, uházaňja, chýba.

Hibáz, k. míliši sa, pochíbiši.

Hid, fn. most.

Hideg, fn. zima, studeno; — mn. studení, chladní, á. uo.

Hidegül, k. ostudeňjeti, ochladnúši.

Hihetetlen, mn. neveritedlní, k, vjeri nepodobní, á, uo.

Hint, cs. trúsíši, sipaši, stlaši.

Hires, mn. slovutní, slavní, chírešní, á, uo.

Hiresztel, cs. ohlašovaši, rozhlásíši, roztrúsíši.

Hirtelen, ih. zrazu, náhle, — nenadále.

Hisz, k. veriši.

Hiszen, is. ved.

Hiú, mn. mární, darobní, á, uo.

Hiúság, fn. márnosť, darobnosť.

Hív, l. hű.

Hivatal, fn. úrad.

Hivatkozík, k. odvolávaši sa.

Hizeleg, v. hizelkedik, k. pochlebovaši, líškaši.

Hizlal, cs. krmiši, vikrmiši.

Íó, fn. sňah.

Hódol, k. poddaši sa.

Hogy, ksz. že.

Hol, ih. kde, kađe.

Hold, fn. mesjac.

Holló, fn. havran, krkavec.

Holott, ksz. kdiž, a ked.

Homály, fn. tmavosť, temnosť.

Homályosít, cs. zatmiši, zatemníši.

Homlok, fn. čelo.

Homok, fn. pjesok.

Homokos, mn. pjesoční, pjeskovatí, á, uo.

Hon, fn. vlast, vlasteňec.

Hónap, fn. zajtra. — mesjac.

Honnan, ih. odkjal, zkađe, odkúl.

Hord, cs. nosíši.

Hordó, fn. sud, bečka.

Hordoz, cs. nosíši.

Horgony, fn. kotva, kotvica.

Hosszabbodik, k. dížiši sa.

Hosszúság, fn. dlhosť, zdíška.

Hová, ih. kam, kde.

Hoz, cs. dňjesši, priňjesši.

Hős, fn. víláz, hrdina, rek.
 Hull, k. padaši.
 Hullám, fn. vlna:
 Húny, k. zatvoriši, zažmúriši.
 Hús, fn. meso.
 Húsárus, fn. mesjar, masár.

Húsvét, fn. velká noc.
 Húsz, mn. dvacat.
 Húz, cs. ťahaši.
 Hű, mn. verní, á, uo.
 Hűség, fn. vernosť.

I.

Ide, ih. sem.
 Idő, fn. čas.
 Idős, mn. ročiti obstarní, á, uo.
 Ifjú, fn. mládeňec, mládenček;
 mn. mladí, á, uo.
 Ifjuság, fn. mladost
 Iga, fn. jarmo, jho.
 Igaz, fn. pravda: mn. oprav-
 diví, á, uo.
 Igazgat, cs. spravovaši.
 Igazit, cs. napraviši.
 Igaztalanság, fn. ňpravda,
 ňspravedlivost, krivda.
 Igazság, fn. pravda, spraved-
 livost.
 Igazságos, fn. spravedliví, á,
 uo.
 Igen, ih. ano, i velmi.
 Igér, cs. slubiši.
 Igy, ih. takto.
 Ij, fn. kuše, lučišto.
 Ijed, k. ləknuši, nalakati sa.
 Ijeszt, cs. lakati, strašiši.
 Iker, fn. dvojički.
 Illat, fn. vuona.
 Illeszt, cs. primeriši, prirovnati.
 Illik, k. náležeti, slušati.

Illyen, mn. takito, takáto, ta-
 kuoto.
 Imád, cs. modliši sa k ňjeko-
 mu.
 Imádkozik, k. modliši sa.
 Imádság, fn. modlitba.
 Ime, isz. hla, la.
 Imitt, ih. tuto.
 In, fn. žila.
 Inas, fn. slúha, mládeňec, slu-
 žobník.
 Indit, cs. hibaši, pohnuši.
 Indúl, k. pohnuši sa.
 Indulat, fn. misl, náruživost,
 vášeň.
 Ing, fn. košela.
 ingyen, ih. darmo, bez platu.
 Inkább, ih. radčej, rádňej, —
 večmej.
 Inség, fn. psota, núza.
 Int, cs. napomenuši, vistríhati,
 kivaši.
 Integet, cs. často napomínati,
 kivaši.
 Intéz, cs. spravovaši, — obrá-
 tiši, nameriši.
 Ipar, fn. obchod, pilnosť.
 Iram, fn. tarand.

Iránt, nb. k, ku, naproti.
Irás, fn. pismo.
Irigység, fn. nenávisť.
Irtózik, k. desíti, hroziťi sa.
Is, ksz. á, aj.
Ismét, ksz. zas, opet.
Ismétel, k. opetovali, opakovali.
Istáló, fn. staja, maštal, chljev.

Isten, fn. boh.
Istenség, fn. božstvo.
Iszik, k. piťi, — lochaťi.
Ital, fn. nápoj, nápitok.
Itél, cs. súdiťi.
Itt, ih. tu.
Íz, fn. článok, klub, — pokoleňja, — (v počtoch) krát.
Izzad, k. znojiti, poťiti sa.

J.

Jácint, fn. hiacint,
Jámbor, mn. ochotní, volní, trpeliví, á, uo.
Jár, k. chodiťi.
Járás, fn. chodeňja, choza; — časťka stolicí. —
Járom, fn. jarmo, jho.
Játék, fn. hra, hračka.
Játékos, fn. hráč.
Játszik, k. hraťi sa.
Javit, cs. napraviti, naprávaťi, polepšiti.
Javulás, fn. polepšeňja.
Jég, fn. ľad.
Jegenye, fn. topol.
Jeges, mn. ľadoví, ľadovití, á, uo.
Jelenet, fn. úkaz, videňja, zjeveňja.
Jelenik, k. ukázaťi, postaviťi sa, predstúpiťi.
Jelent, cs. znamenali, oznámili.

Jeles, mn. znační, viborní, á, uo.
Jelkép, fn. podobizna, simbol.
Jelöl, cs. viznačili.
Jó, mn. dobrí, á, uo.
Jobb, mn. lepší, — praví, á, uo (ruka).
Jobbágy, fn. poddani.
Jól, ih. dobre.
Jóság, fn. dobrota.
Jótétemény, fn. dobrodšňja.
Józan, mn. strjezví, strjezliví, á, uo.
Jő, k. prichádzaťi, pristi.
Jövő, mn. nasledujúcí, budúcí, á, uo.
Juh, fn. ovca.
Juhász, fn. ovčjar, bača, juhás.
Jut, k. dostaťi sa, dosjahnuťi.
Jutalmaz, cs. odplatiťi.
Jutalom, fn. odplata.

K.

- Kábít**, cs. ohromíti, zmámíti, omámíti.
Kád, fn. keď, kaď.
Kalapács, fn. mlačok, kladivo.
Kalitka, fn. kljetka, klec.
Kalpag, fn. kalpag (uhorskí klobúk.)
Kamra, fn. komora.
Kap, k. dostaťi, prijati.
Kapa, fn. motika, graca, nosatec.
Kapál, cs. kopaľi.
Kapcsolat, fn. spolok, spojčennja, svazok.
Kapitány, fn. kapitán.
Kapocs, fn. zápona, sponka, stuha, kramla.
Kápolna, fn. kaplona, kaplonka.
Kapu, fn. vráta, brána.
Kar, fn. rameno.
Kár, fn. škoda.
Kard, fn. šabla, meč.
Karó, fn. kuol.
Kasza, fn. kosa.
Kaszál, cs. kosíli.
Kasznár, fn. kasnár.
Katlan, fn. kotol.
Katona, fn. voják.
Kavics, fn. štrk, kamenčok.
Kebel, fn. nádra.
Kecske, fn. koza.
Kedv, fn. vuola, rozkoš.
Kedvel, cs. lúbiti sa (ňjekomu) rád maťi.
- Kedves**, mn. milí, úprimní, á, uo.
Kedveskedik, k. zavďačiti sa.
Kedvetlenít, cs. ňevolnám učíňiti.
Kedvez, k. prjaťi, povoliťi, hovjeťi.
Kedvezés, fn. prjaťja, hoveňja.
Kegyelmez, k. na milosť prijati, smilovaťi sa.
Kegyetlen, mn. ukrutní, krutí, á. uo.
Kegyetlenség, fn. ukrutnosť, krutosť.
Kék, mn. svetlí, belastí, modrí.
Kel, k. dvíhaťi sa, stáli, míňaťi sa, vihmaťi.
Keleti, mn. víchodní, á, uo.
Kell, k. treba, načím.
Kellék, fn. potrebnosť.
Kellemes, mn. prijemní, á, uo.
Kellemetlen, mn. ňeprijemní, á, uo.
Kém, fn. špehjár, špion.
Kemény, mn. tvrdí, tuhí, á, uo.
Keményedik, k. tvrduťi.
Keményiség, fn. tvrdosť, tuhosť.
Ken, cs. masťiti, mazaťi.
Kénkőves, mn. sirkovati, á, uo.
Kény, fn. vuola, lúbosť, — pohodlnosť.
Kényelem, fn. pohodlnosť, príhodnosť.

- Kénytelen**, mn. prinúcení, á, uo.
Kénytelenítetik, k. prinútií.
Kép, fn. obraz.
Képes, mn. obrazoví, á, uo — v stave.
Képest, nh. k, ku, vedla, zohladu.
Képez, cs. obrazií, podobíi, zpuosobií, zdelati.
Képzél, cs. misleti, domňjevati sa, obrazií si.
Kér, cs. píati, prosíi.
Kérd, v. kérdez, cs. píati sa.
Kéreg, fn. kvora.
Kerek, mn. okruhlí, kulatí, á, uo.
Kerekség, fn. okruhlosí, kulatosí.
Kérem, fn. prosba.
Keres, cs. hladati.
Kérés, fn. proseňja, prosba, pitaňja.
Kereskedés, fn. kupectvo, obcbod.
Kereskedő, fn. kupec.
Kereszt, fn. kríž.
Keresztes, mn. krížoví, á, uo.
Keresztül, nh. krížom, ces, pres.
Keresztyén, fn. kresťan.
Kerít, cs. zachitií, obsadií, ohraňií, obličíi, zaopatrií.
Kert, fn. zahrada.
Kerül, cs. és k. obejsí, — dostati sa, upadnúti, — stáňi, koštuvati.
- Kés**, fn. nuož.
Keserv, fn. horkosť, žalosť.
Keskeny, mn. úzkí, á, uo.
Késő, mn. pozdní, á, uo; — későn, ih. pozde.
Kész, mn. hotoví, dohotovení, á, uo.
Készít, cs. hotovíi, robiíi.
Készül, k. hotovíi, sa, — strojií sa.
Kételkedik, k. pochibovati.
Kétség, fn. pochibnosť, — zúfaňja; kétségbe esni, k. zúfati.
Kettő, mn. dva, dve.
Kevély, mn. pišní, á, uo.
Kevélykedik, k. píšií sa.
Kevélység, fn. pícha.
Kevés, mn. málo.
Kevéssé, ih. málo, trochu.
Kéz, fn. ruka.
Kezd, k. začati, počínaíi.
Kezdet, fn. začjatok, počjatok.
Ki, ih. vo, vou, szk.vi-, roz-, od.
Ki, mn. kdo; kiki, nm. jedonkaždí.
Kiáltás, fn. kričaňja, volaňja.
Kiáltoz, k. kríkali, volati.
Kiáltozás, fn. krikaňja.
Kicsap, k. vipadnúti, viraziíi, cs. vihodíi.
Kicsapás, fn. vipadnuťja, viraženja, vihodeňja.
Kicsapongólag, ih. vístupňe.
Kifejez, cs. visloviíi, vijadriíi.
Kiköt, k. k. prístati k brehu.

Kilátás, fn. vřhlad.
Kilenc, mn. devař.
Kilencven, mn. devadesjat.
Kimél, cs. řanovati.
Kimondhatatlan, mn. řevislo-
vitedlnř, ř, uo.
Kincs, fn. poklad.
Kínlódik, k. trřpiti, suřova-
ti sa.
Kinosan, ih. trřplive.
Kinoz, cs. trřpiti.
Kint, szk. p. o. egyenkint,
po jednom.
Kipótolhatlan, mn. řevinahra-
ditedlnř, ředoaditedlnř, ř,
uo.
Kis, kicsiny, mn. malř, ř, uo.
Király, fn. král.
Királyné, fn. královnř.
Kisded, mn. malř; řb. řnemlřv-
řjařko.
Kisebbedik, k. umenřuvati
sa, ubřvati.
Kiséř, cs. viprovadžiti, sprevadž-
zařti.
Kiséřet, fn. viprovadžařja, spre-
vadžařja, prevod, prřvod.
Kiséřlet, fn. zkřseřja, prřba.
Kiséřt, cs. zkřřiti, probovati,
— pokřřati.
Kitörés, fn. vřpad, viskok.
Kitřnik, k. viskitařti, viři-
kařti.
Kiván, cs. řjadařti, přtařti.
Kiváncsi, mn. řjadostřvř, chřř-
vř, dichřvř, ř, uo.
Kivánság, fn. řjadostř.

Kivesz, cs. viřmařti, vřjmřti;
k. vihinřti.
Kivisz, cs. viřjesřti, — viko-
nati.
Kívřl, ih. vonku, — nh. krem,
okrem.
Kocsj, fn. voz, koř.
Koldřs, fn. řobřak.
Komor, mn. řemni, tmavř, ř,
uo.
Komorság, fn. řemnoř, tma-
voř, řevola.
Koncol, řs. poraziti, podrobř-
ti, rozřřbati.
Koporsó, fn. umřřja truhla,
rakev.
Kor, fn. vek, řas; nh. o, v
řas.
Korán, ih. vřas.
Kórház, fn. řemocřnica, řpitřl.
Kormányos, fn. zpravca lode.
Kormányoz, cs. zpravovati.
Korona, fn. koruna.
Koronáz, cs. korunovati.
Kosár, fn. koř, kořjar, sotor.
Kő, fn. kameř, kemeř.
Kőd, fn. hmla, mhla.
Kődmön, fn. kořuch.
Költ, k. trovřti, — břiřiti.
Költemény, fn. břiřeř, řmiřl-
jenka.
Költő, fn. břiřjar, verřovřnik.
Költsönöz, cs. pořřařti, puj-
řiti.
Köny, fn. slza.
Könnyelmřen, ih. lahkomisl-
ře.

Könnyen, ih. lahko.
 Könnyű, mn. lahki, á, uo.
 Könyörül, k. smilovači sa, lu-
 tovači.
 Könyörületesség, fn. smilo-
 vaňja, lútosť.
 Könyv, fn. kniha, knižka.
 Könyvtár, fn. knihovňa.
 Köpönyeg, fn. kepeň, plášť.
 Kör, fn. kruh, kolo, koleso,
 okolok.
 Körmöl, cs. drjapači, škrabači.
 Körület, fn. okolok, okolja.
 Körtve, fn. hruška.
 Körül, nh. okolo; sz. ob-, o.
 Körülvesz, cs. obklíčili, obstú-
 píti, zavreči.
 Köszön, cs. ďakovači, k. pok-
 loňiti sa.
 Köszönet, fn. ďakovaňja.
 Köt, cs. vjazati.
 Kötél, fn. žinka, provaz, štra-
 nok.
 Kötelesség, fn. povinosť.
 Kötöz, cs. vjazati, povjazati.
 Követ, fn. posol; cs. nasle-
 dovači.
 Kövez, cs, kameňovači, s ka-
 meňom vikladači.
 Következik, k. nasledovači.
 Következőleg, ih. nasledovně.
 Köz, fn. práznuo mjesto; mn.
 obecní, společní, á, uo.

Közbe, ih. pomezi, mezi.
 Közben, ih. mezi, v prostred.
 Közél, ih. blízko, blízko.
 Közledik, k. blížiiti sa.
 Közép, fn. prostrjedok, prost-
 red.
 Közönséges, mn. obecní, obi-
 čajní, á, uo.
 Között, nh. mezi.
 Közöl, nh. z pomezi.
 Kristály, fn. krištál.
 Kukorica, fn. kukurica, tu-
 reckuo žito.
 Kulcs, fn. klúč.
 Kunyhó, fn. búda, chalupa,
 guňhov.
 Kutya, fn. pes, šteňec, koťaz-
 ňik.
 Küld, cs. poslači.
 Külön, ih. osobite, osvé.
 Különben, ih. inače, inak.
 Különbözik, k. delíti sa.
 Különböztet, cs. delíti.
 Különbőség, fn. rozdjel, rozděl.
 Különféle, mn. šakoví, všeli-
 jaki, rozdílní, rozliční, á, uo.
 Különösen, ih. obzlášte, naj-
 me.
 Külső, mn. vonkajší, zevňitor-
 ní, á, uo.
 Külváros, fn. predmestja, pod-
 mestja.
 Küzd, k. bojovači, potíkači sa.

L.

Láb, fn. noha, — šúch.
 Lábszár, fn. hnát.

Lak, fn. bidlo, přibitok.
 Lakás, fn. bivaňja, bidlo.

Lakatos, fn. zámočník.
 Lakik, k. bivači, bidleři.
 Lakó, fn. obivařel.
 Lakos, l. lakó.
 Lámpa, fn. lampa.
 Lánc, fn. řetaz.
 Lándzsa, fn. kopia.
 Láng, fn. plameň.
 Lángol, k. plameňom horeři,
 blčaři.
 Lángolón, ih. blčavo, horúce,
 vrúce.
 Langyos, mn. lesňi, vlažni, á,
 uo.
 Lány, fn, ďjovka, ďjovča.
 Lapály, fn. rovina.
 Lapos, mn. rovní, ploskí, á,
 uo.
 Laposan, ih. rovno.
 Lassan, ih. řicho, pomali.
 Lát, cs. viděři.
 Látás, fn. viděňja, zrak.
 Láthatár, fn. obloha, hori-
 zont.
 Látogat, cs. navřtívři.
 Látszik, k. viděři, zdaři sa.
 Látvány, fn. viděňja, řivad-
 lo.
 Láz, fn. zimňica, hodonka.
 Lázad, k. zbúřiti, pozdvihnúři
 sa.
 Le, ih. dole, dolu; szk. dolu-
 z-, od-.
 Lecke, fn, lekcia.
 Leereszkedés, fn. poňžeňja,
 sňžeňja.

Legel, k. pářti.
 Légekör, fn. povetrja.
 Légy, fn. mucha.
 Legény, fn. mláďeňec, chlap.
 Lehellet, fn, para, dich, dí-
 čhaňja.
 Lehet, k. mocři.
 Lehetetlen, n. ňemožni, á,
 uo.
 Lel, cs. najřti, naleznúři.
 Lélek, fn. duřa.
 Lelki, mn. duchovní, á, uo.
 Lelkiösméret, fn. svedomja.
 Lemond, k. zložiři, zhořřiti sa,
 odreknúři, odpovedaři sa.
 Lény, fn. býtnoř, podřtata.
 Lép, fn. lep; k. kročiři, krá-
 čaři.
 Lépcső, fn. schod.
 Lépdél, k. kráčaři.
 Lépés, fn. krok.
 Les, cs. strjehnúři, ukladaři.
 Lesz, k. býři, řtaři sa.
 Lét, fn. býtnoř.
 Levegő, fn. povetrja,
 Levelez, k. dopisovaři, — lis-
 ti obřraři, zpáři.
 Liszt, fn. múka.
 Ló, fn. kvoň.
 Lop, cs. kradnúři, krasři.
 Lovagol, k. ředeři, iřři, jezdi-
 ři na koři.
 Lő, cs. řteliři.
 Lövet, fn. nábitok.
 Lusta, mn. leňivi, záhalčivi,
 á, uo.

Ly.

Lyuk, fn. djera.

M.

Ma, ih. dnes, dneska.
 Macska, fn. mačka, kočka.
 Madár, fn. fták, pták, ftáča.
 Mag, fn. zrno, seme, jadro.
 Maga, nm. sám.
 Magány, fn. samotnosť, súkromnosť.
 Magányosan, ih. samoťne, súkromne.
 Magas, v. magos, mn. visokí, á, uo.
 Magasság, v. magosság, fn. visokosť, zviška.
 Magyar, fn. uhor. maďar; — mn. uhorskí, maďarskí, á, uo.
 Magyaráz, cs. visvetliťi, viložiti.
 Magyarország, fn. uhorská, maďarská zem, krajna.
 Magyarországi, mn. uhorskí, á, uo., -z uhorskej zemi.
 Magyarúl, ih. po uhorskí, po maďarskí.
 Majd, ih. skoro, už, takmer, až.
 Majdnem, ih. skoro, takmer.
 Malom, fn. mlin.
 Mandola, fn. mondula.
 Már, ih. už.
 Marad, k. ostaťi, zostati, pozostaťi.

Maradvány, fn. pozostatok,
 Marha, fn. hovedo.
 Márvány, fn. marmor, marmor.
 Más, mn. druhí, inší, á, uo.
 Másként, ih. ináče, inak.
 Mászás, fn. lezeňja, plazeňja.
 Matróz, fn. plavec, matróz.
 Mázsa, fn. cent.
 Meddig, ih. pokaď, dokuaď, dokjal.
 Medve, fn. medved.
 Meg, szk. u-, po-, za-, vi-, o-, zo.
 Megad, cs. daťi, oddaťi, podaťi.
 Megelégedés, fn. spokojnosť.
 Megelégszik, k. spokojnímbiti.
 Megesik, k, staťi, prihodiťi sa.
 Megfog, cs. chiťi, — pochopiťi.
 Meggyilkoltatás, fn. vražda, mord, zamordovaňja.
 Meggyőződés, fn. presvečenja.
 Meglehető, mn. snesitedlní, strední, á, uo.
 Megjegyzés, fn. poznamenania, poznačenja.

- Megvétél**, fn. vibojovaňja ,
 dobilja.
Megy, k. íšti, chodišti.
Méh, fn. včela.
Meleg, nm. teplí, á, uo.
Melegség, fn. teplo, teplota.
Melegítés, fn. tepleňja, hrjať-
 ja.
Melegszik, k. hrjaťi sa.
Mell, fn. prse.
Mellény, fn. lajblik, pruslak.
Mellett, nh. při.
Mellöz, cs. vihnúti, viňechaťi.
Méltán, ih. slušňe , náležiťe ,
 spravedlivo.
Méltó, mn. hodní, á, uo.
Méltóság, fn. hodnosť.
Mély, mn. hlbokí, á, uo.
Melly, nm. ktorí, ktorá, kto-
 ruo.
Mélység, fn. hlbokost, hlbina.
Menekül, k. uljeťi, uljekati.
Menet, fo. chod, chuoza.
Ment, cs. oslobodiťi, chrániťi,
 hájiťi, retovaťi.
Menyekző, fn. svadba.
Mennydörgés, fn. hrmeňja.
Mennyi, ih. kolko, kolik.
Mennyiben, ih. na kolko.
Mennyire, ih. jako delako ,
 jak daleko.
Mennyiség, fn. kolkost.
Mér, cs. meraťi, vážiťi.
Meredek, mn. strmí, prjekrí,
 á, uo.
Mérgez, cs. otraviťi, otráviťi,
 sjedovaťi.
- Mert**, ksz. lebo, poneváč.
Mértékletes, mn. mjerní, á,
 uo.
Mértékletesség, fn. mjernost.
Mértföld, fn. míla.
Merül, k. padaťi, moriťi, to-
 piťi sa, zapadaťi.
Mese, fn. bájka, fabula.
Mester, fn. majster.
Mesterember, fn. remeselník.
Mesterség, fn. remeslo, kunšt,
 obchod,
Messze, ih, daleko, delako.
Méz, fn. med.
Mező, fn. pole.
Meztelen, mn. nahý, holí, á,
 uo.
Mi, nm. čo.
Miatt, nh. pre.
Midőn, ih. keď, kdiž.
Mielőtt, ih. škorej jako, prv-
 než.
Miért, ih. prečo.
Mig, ih. dokud, dokjal.
Mihelyt, ksz. jako náhle, jak-
 náhle.
Mikép, ih. joko, jakim spuo-
 sobom.
Mikor, ih. kedi, kdi.
Millió, mn. millón.
Millyen, mn. jakí á, uo.
Mind, mn. každí, á, uo, všec-
 ko ksz. jako — tak.
Mindazáltal, ksz. predca, však.
Minden, nm. každí, á, uo.
Mindenfelé, ih. na všecki
 strani.

- Mindenbol, i. mindenütt.
 Mindenütt, ih. všade, všudi.
 Mindenki, mn. jedenkaždí.
 Mindenkor, ih. každjeho času.
 Mindez, mn. všecko to.
 Mindig, ih. vždy.
 Mindjárt, ih. hned, hnedki.
 Mindnyájan, mn. všeci.
 Minél, ksz. čím.
 Mint, ih. jako.
 Mintegy, ih. asi.
 Mise, fn. mša, omša.
 Miután, ksz. keď, kdiž.
 Mocsár, fn. bahno, močár.
 Mocsáros, mn. bahnatí, á, uo.
 Mód, fn. spuosob.
 Moh, fn. moch.
 Mohó, mn. chvatní, chvatí.
 Mogyoró, fn. ljeska, ljeskovec.
 Mond, cs. povedaši, pravíši, říkaši.
 Mondat, fn. vípoved, vírok.
 Mos, cs. míti, umívaši.
 Mosdik, k. umívaši sa.
- Most, ih. teraz, včul.
 Mostani, mn. terajší, včulajší, á, uo.
 Mozgás, fn. hibaňja, pohibovaňja.
 Mozgat, cs. hibaši, pohibovaši.
 Mozog, k. hibaši, pohibovaši sa.
 Mögött, ih. za.
 Mulaszt, cs. meškaši, zameškaši.
 Mulat, k. meškaši zabávaši, baviši sa.
 Mulatság, fn. zábavka.
 Mulatságos, mn. zábavní, á, uo.
 Múlik, k. míňaši sa.
 Múlva, nh. o.
 Munka, fn. djelo, práca.
 Munkás, fn. delník, pracovník, mn. pracovití, á, uo.
 Must, fn. mušt.
 Mutat, cs. ukázaši.
 Mű, fn. djelo.
 Művel, cs. pracovaši, obrábaši, zdelati.
 Művészet, fn. kunšt.

N.

- N, on, en, nh. na.
 Nádas, fn. trštinísto, trštinovina; — mn. trštinoví, á, uo.
 Nádor, fn. palatín.
 Nadrág, fn. nohavice.
 Nagy, mn. velkí, hrubí, á, uo.
- Nagylelkű, mn. velkomislní, á, uo, velkiho ducha.
 Nagyobbít, cs. vetšiti, veličiti.
 Nagyság, fn. velkost.
 Nagyszerű, mn. velkí, á, uo.
 Nál, nél, nh. pri, u.

- Nándorfehérvár, fn.** Belehrad.
Nap, fn. slunko, slunce, — den.
Nedv, fn. vlhkost, vlaha, mjazga.
Nedves, mn. vlhkí, vlažní, á, uo.
Négy, mn. štiri, čtiri.
Negyven, mn. štiricat, čtiricat.
Néha, ih. někdi, někedi.
Nehéz, mn. těžkí, á, uo.
Nehezen, ih. těžko.
Nehézség, fn. těžkost, těžoba.
Nehogy, ksz. abi — ně.
Nélkül, nh. bez.
Nélkülöz, cs. nemáí, bez něčoho bíí.
Nem, fn. pokoleňja, rodina, vrstva, zpuosob; — ih. něje.
Némelly, nm. nějektorí, nějektorá, nějektoruo.
Nemes, fn. zeman; mn. šlechtní, stačovní, á, uo.
Nemesség, fn. zemanstvo, šlechtnost.
Német, fn. němec, mn. německí, á, uo.
- Némileg, ih.** počjekud.
Nemzet, fn. národ.
Nép, fn. lud.
Népes, mn. ludnatí, á, uo.
Név, fn. meno.
Nevet, k. smjaí sa.
Nevetséges, mn. smješný, á, uo.
Nevez, cs. menovaí.
Nevezetes, mn. menovítí, pametní, slavní, chírní, á, uo.
Nevezetesség, fn. menovitost, pametnost, slávnost.
Néz, cs. hladjeí, dívaí sa.
Nézve, ksz. z ohladu.
Nincs, ksz. neí, ninto, niente.
Nosza, isz. no, nu, nuže
Nő, fn. žena, ženská; — k. ruostí, rjasí.
Női, mn. ženskí, á, uo.
Növel, cs. vichovaí, vichovávaí.
Növelés, fn. vichovávaňja.
Növelkedik, k. ruostí, priragataí.
Növény, fn. zrostlina.

Ny.

- Nyájas, mn.** vldní, přiveííví, á, uo.
Nyájasság, fn. vldnost, přiveíivost.
Nyak, fn. hrdlo, krk.
Nyakaz, ck. stínaí.
Nyár, fn. leto.
- Nyári, mn.** letíí.
Nyargal, k. cválaí, na koí bežalí.
Nyárs, fn. ražeň.
Nyársal, cs. nakolíí, na kuol ztjahnúí.
Nyé!l, fn. rukovet, porisko.

Nyel, cs. přežreli, chltali.
 Nyelv, fn. jazyk.
 Nyer, k. vibraři.
 Nyergel, cs. sedlaři.
 Nyers, mn. suroví, á, uo.
 Nyersen, ih. surovec.
 Nyilás, fn. otvorenina.
 Nyilt, mn. otevrení, důverní,
 á, uo.
 Nyiltan, ih. otvoreně, důver-
 ně.
 Nyit, cs. otvoriti, odomknuti.
 Nyolc, mn. osem.
 Nyolcvan, mn. osemdesat.
 Nyom, cs. tiskaři, tisnuli; tla-
 čili, uvázili;— fn. šlak, šla-
 paj.
 Nyomorúlt, mn. bjední, psotní,
 á, uo.

Nyomoz, cs. šlakováři.
 Nyomtatás, fn. tlačenja.
 Nyög, k. ždichaři, sienaři.
 Nyugat, fn. západ.
 Nyugati, mn. západní, á,
 uo.
 Nyugodalom, nyugalom, fn.
 odpočinutja.
 Nyugszik, k. odpočíváři.
 Nyugtat, cs. uspokojiti, uči-
 šili.
 Nyujt, cs. podaři, dodaři.
 Nyujtózik, k. vipínáři, nařaho-
 váři, visřjeraři sa.
 Nyul, fn. zajac, ušék; cs. ři-
 kaři.
 Nyulik, k. rozřjahnuti sa.
 Nyúz, cs. draři.

O.

Obelisk, fn. obelisk.
 Oda, ih. ta, henta.
 Odu, fn. jeskiřna.
 Óh, isz. ach, oh, oj.
 Óhajt, cs. řjadaři.
 Ok, fn. příčina.
 Okos, mn. múdři, rozumní, á,
 uo.
 Okoz, cs. příčinu dávaři.
 Olaj, fn. olej.
 Olasz, fn. talian, vlah, mn.
 talianskí, vlaskí, á, uo.
 Oldal, fn. bok, strana.
 Olt, cs. hasiři.
 Olvad, k. topiti, rozpustiři sa.

Olvas, cs. řitaři, řtetři.
 Olvaszt, cs. topiti, rozpustiři.
 Olly, mn. takí, takoví, á, uo.
 Ollyan, l. olly.
 Omlik, k. řucaři, řutiři sa.
 Óp, fn. olovo, cin.
 Onnan, ih. odřjal, odtud.
 Onta, szk. kařdo, (naponta,
 kařdodenře)
 Óra, fn. hořini.
 Orosz, fn. rus; mn. ruskí, á,
 uo.
 Oroszlán, fn. lev.
 Orr, fn. nos.
 Ország, fn. krajina.

Országgyűlés, fn. snem, diéta.	Ostromol, cs. zteknúti, dobívaši.
Orvos, fn. lekár, doktor.	Oszlik, k. rozcházať sa.
Oskola, fn. škola.	Oszlop, fn. stlp.
Ostoba, mn. sprostí, hlúpi, á, uo.	Oszta, cs. deliti.
Ostrom, fn. obleženja, zteknulja.	Osztály, fn. oddjel, delenja.
	Ott, ottan, ih. tam.

Ö.

Ö, nm. on, ona, ono.	Örömet, ih. vďačne, rád.
Öböl, fn. zátoka, lono.	Örül, k. radovati sa.
Ökör, fn. vuol.	Örül, k. zblázniši sa.
Öl, fn. sjaha; cs. klaši, zaklaši.	Örültség, fn. bláznivosť, pošečnosť.
Ölt, k. oblječi.	Örvény, fn. vír, ťišina, (voda okolo vúkol sa krúťjaca).
Öltözet, fn. oblek.	Ösmer, cs. znaši, poznaši.
Ölyv, fn. jastrab.	Ösmeretlen, mn. ňeznámi, á, uo.
Ömlik, k. teči, viljevaši sa.	Öszinte, mn. prostí, dúverni, á, uo.
Önt, cs. ljaši, ljevaši.	Össze, ih. spolu; szk. s-, pri-, k, ku.
Öntudat, fn. vedomja, svedomja.	Összeesküvés, fn. sprisahaňa, spiknuťja.
Ör, fn. stražca, strážník, hájník, bachter.	Ösztön, fn. podňet, vnuknuťja.
Ördög, fn. čert; ďjabol.	Öszvér, fn. mulica, mezek.
Öreg, mn. starí, dávní, á, uo.	Öt, mn. pet.
Öriz, cs. strážiti, chrániť, hájiti.	Ötven, mn, pädesjať, pädesjať.
Örizet, fn. stráž, schrana, hájenja.	Öv, fn. pás, opasok.
Örökké, ih. večne.	Öz, fn. srna.
Örökség, fn. dedietvo.	
Öröm, fn. radosť.	

P.

Pad, fn. lavica, — húra, podkrov, paláš.	Pajta, fn. stodola, pajta.
	Pajzánság, fn. rozpustilosť,

- prostopašnosť, — šan tovi-
 tošť.
 Palota, fn. palác.
 Panasz, fn. žaloba, po-
 nos.
 Panaszkodik, k. žalovaťi, po-
 nosovaťi sa.
 Pap, fn. kňaz.
 Pápa, fn. pápež.
 Papagáj, fn. papagaj, papú-
 šok.
 Pápaszem, fn. okuljare.
 Pár, fn. pár.
 Paradicsom, fn. ráj.
 Parancs, fn. rozkaz.
 Parancsol, cs. rozkázati, roz-
 kazovaťi.
 Paraszt, fn. sedljak.
 Paripa, fn. jezňeckí kvoň.
 Párológ, k. pariťi.
 Part, fn. breh.
 Patak, fn. potok.
 Patkány, fn. potkan.
 Patkó, fn. podkova.
 Pazarlás, fn. márněňa, mr-
 haňa.
 Pazarol, cs. márněti, mrhaťi.
 Pedig, ksz. ale, než, veru.
 Példa, fn. príklad.
 Pelyhes, mn. páperoví, á,
 uo.
 Pénz, fn. peňjaz.
 Perc, fn. minúta.
 Philosophus, fn. mudrc, filo-
 sof.
- Pihen, k. odděchnúťi, odpo-
 čívaťi.
 Pipa, fn. fajka, dímka.
 Pirúl, k. červeňjeťi, zapáliťi,
 žjariťi sa.
 Piszkos, mn. zamazaní, špina-
 ví, mrskí, oškliví, zašpání,
 á, uo.
 Pofa, fn. líce.
 Pogány, fn. pohan; mn. po-
 hanskí, á, uo.
 Pók, fn. pavúk.
 Pompa, fn. nádhernosť, skvos-
 nosť.
 Pompás, mn. nádherní,
 skvostní.
 Por, fn. prach.
 Pophir, fn. porfir.
 Portéka, fn. kúpa, kram.
 Posztó, fn. súkno.
 Pótol, cs. vinahraďiťi, vipl-
 ňiťi.
 Pózna, fn. pavúz, drúk.
 Próbál, cs. pröbovaťi, zkú-
 siťi.
 Puha, mn. mekí, á, uo.
 Puska, fn. flinta, puška, ruč-
 ňica.
 Puskapor, fn. puškoví, puš-
 ní prach.
 Puszta, fn. pustalina, púšť;
 mn. pustí, zpušteni, á, uo.
 Pusztít, cs. pustíťi, pustošili.
 Puttony, fn. putňa.
 Püspök, fn. biskup.

R.

- Ra, re, nh. na.**
Rab, fn. vezeň, rab, otrok.
Rabló, fn. zbojník, lúpežník, dráč, lotor.
Rabság, fn. vezeňja, rabstvo, otroctvo.
Rabszolga, fn. otrok.
Ragad, k. pilepiťi, pričítiti sa; — cs. trhaťi, vitrhnutí, odtrhnúťi, lúpiťi, draťi, chvataťi, uchvátiťi.
Ragadozó, mn. lepkaví, a, uo, — chmatlaví, lúpežní, draví, á, uo.
Rágalom, fn. utrhaňja, haňňa.
Ragaszkodik, k. pridržati sa.
Ragyogás, fn. ligotaňja, blíštaňja, blesk.
Ragyogó; mn. ligotaví, blisklaví, á, uo.
Rajta, isz. mn, taže, lenže!
Rak, cs. kláști, položiti, nakladaťi.
Ránt, cs. miknúťi, trhnúťi, — zapražiti, zasmažiti.
Ravasz, mn. chitří, ošemetní, falešní, á, uo.
Rázkodás, fn. traseňja, ztraseňja.
Réce, fn. kačica.
Reg, reggel, fn. ráno.
Reggeli, fn. snídaňja, frušík; mn. raňajší, raňní, á, uo.
Régen, ih. dávno.
Régi, mn. dávyňajší, starí, á, uo.
Régiség, fn. starobitnosť, starožitnosť.
Rejtek, fn. skovaňja, ukriťja.
Remeg, k. strjasťi sa.
Remek, fn. majstrovskí kus; mn. majstrovskí, umelí, smisl- ní, á, uo.
Remél, cs. dúfaťi, ufaťi, nadaťi sa.
Remény, f, nádeja, dúfaňja, čáka.
Reménytelenül, ih. neočakáva- ňe, bez nádeji.
Remete, fn. pustovňík.
Rémítő, nm. strašní, á, uo.
Rémül, k. nalakaťi, nastrašiti sa.
Rémülés, fn. strach, lak.
Rémülten, fh. nastrašeňe, nalakaňe.
Rend, fn. rad, porjadok.
Rendeltetés, fn. urídeňja.
Rendesen, ih. rajadňe, porjad- ňe.
Rendkívül, ih. bez porjadku, kromobičajňe.
Rendületlenül, ih. ňeprestra- šeňe.
Rengés, fn. traseňja.
Reped, k, pukati, šijepati sa.
Repül, l. röpül.
Rés, fn. prjelaz, otvoreňina, puklina.

Rész, fn. částka.
 Részesül, k. priučasníti sa, učasním biiti.
 Részint, ih. z částki.
 Reszket, k. trjasiti sa.
 Részvétlenség, fn. jednostajnost, neždjelnost.
 Réteg, fn. šichta.
 Réz, fn. mosac, med.
 Rideg, mn. diví, nespoleční, á, uo.
 Rigó, fn. drost, kos.
 Ritka, mn. rjedkí, á, uo.
 Ritkán, ih. zrjedka, málokedi.
 Ritkaság, fn. rjedkost, vzácnost.
 Roham, fn. napadňuťja, úpad, nápad, pohrom.
 Rohan, k. napadnúti, uderiti, dorážati.
 Rohanás, fn. napadňuťja, útok.
 Róka, fn. liška.
 Rokon, fn. prjaťel; mn. prjaťelskí, príbuzní, á, uo.

Rokonság, fn. prjaťelstvo, príbuznosť, rodina.
 Ról, ról, nh. z, zo.
 Rom, fn. zrucaňina, rum.
 Római, fn. rimskí, rimanskí.
 Ront, cs. kaziťi, hubiiti, rucati, — napadnúti.
 Roppant, mn. veličizní, veličanskí, á, uo.
 Rosz, mn. zlí, á, uo.
 Roszúl, ih. zle.
 Rothad, k. hñiti.
 Rózsa, fn. ruža.
 Rögtön, ih. znáhla, chitro, nenadále.
 Röpked, k. obletovaťi.
 Röppen, k. odleťeti.
 Röpül, k. leťeti, ljetaťi.
 Rövid, mn. krátkí, á, uo.
 Rúd, fn. drúk, oje.
 Ruha, fn. šata, rúcho.
 Rubázat, fn. fn. odev, šatstvo, oblek.
 Rút, mn. špatní, oškliví, hausní, á, uo.

S.

Sajnál, cs. lutovaťi, neprjaťi.
 Sajnos, mn. lutovaňja hodní, bolesní, á, uo.
 Sapka, k. čapka, čapica.
 Sár, fn. blato.
 Sárga, mn. žltí, á, uo.
 Sarló, fn. kosák, srp.
 Sas, fn. orol.
 Sátor, fn. búda, šjator.

Savanyú, mn. kislí, á, uo.
 Seb, fn. rana.
 Sebes, mn. ranovití, — skorní, ríchlí, á, uo.
 Sebesen, ih. skoro, ríchle.
 Sebesit, cs. raňiti.
 Segéd, fn. pomocník, mn. pomocní, á, uo.
 Segítség, fn. pomoc.

Sehol, ih. ňikde.
 Segél, cs. pomáhaťi, napomá-
 haťi.
 Segít, l. segél.
 Selyem, fn. hodbab, hedbav.
 Sehogy, ih. ňijako, žjadním
 zpusobom.
 Sem, ksz. aňi.
 Semhogy, ksz. abi, nežbi.
 Senki, fn. ňikdo.
 Sereg, fn. zástup, bluk
 Sért, cs. urazili, obraziťi.
 Sértés, fn. úražka, obrazeňja.
 Séta, fn. precházka.
 Sétál, k. precházati sa.
 Sétálás, fn. precházati sa, pre-
 cházka.
 Sikolt, k. vikriknúťi.
 Simúl, k. oblaďeťi, — prituliti
 sa.
 Sír, fn. hrob; k. plakati.
 Sivatag, mn. pustí, diví, á, uo,
 Sodor, cs. učititi, — krúťiti,
 súkati.
 Soha, ih. ňikdi, ňikdej.
 Sohajt, k. zdichaťi.
 Sohajtás, fn. zdichnuťja.
 Sok, mn. vela, mnoho, moc.
 Sokáig, ih. dlho, zadlho, za-
 vela.

Sokára, ih. na vela.
 Sokaság, fn. množstvo.
 Sokszor, ih. velaráz, mnohok-
 ráť.
 Sopánkodás, fn. zdichaňja,
 narjekaňja, horekovaňja.
 Sor, fn. rad, šor.
 Sors, fn. los, osud, osudok.
 Servedoz, k. schnúťi, chrad-
 núťi.
 Söt, ksz. ba, daver.
 Sötét, mn. tmaví, temní, á,
 uo.
 Sötétség, fn. tma, temnosť.
 Spanyol, fn. špaňjel; mn. špaň-
 jelskí, a, uo.
 Sóg, k. šoptati, šeptati, šuš-
 kati.
 Sugár, fn. papršlok.
 Suly, fn. ľarcha, bremeno.
 Sükerül, k. podariti, zdariti
 sa.
 Sül, k. pjecti, smažiti, pražiti
 sa.
 Sült, fn. pečeňa.
 Süllyed, k. padaťi, zapadaťi,
 prepadnúťi.
 Sürü, mn. hustí, á, uo.
 Süt, cs. pjecti, smažiti, pražiti,
 škvariti.

Sz.

Szab, cs. vikrojiti, pristrihnúťi,
 — naložiti, ustanoviti.
 Szabad, k. dovolenua biťi.
 Szabad, mn. slobodní, volní.

Szabadít, cs. osloboditi, vis-
 loboditi.
 Szabadítás, fn. oslobodeňja,
 vislobodeňja.

- Szabadon, ih. slobodně, po slo-
 bode.
 Szabadság, fn. sloboda, vol-
 nost.
 Szabadúl, k. vislobodiťi, oslo-
 bodiťi sa.
 Szabadulás, fn. vislobodeňja,
 oslobodeňja.
 Szabály, fn. regula, pravidlo,
 zákon.
 Száj, fn. ústa, huba, papúla.
 Szajkó, fn. sojka.
 Szakad, k. trhaťi, drjapaťi, lá-
 maťi, rúcaťi sa.
 Szakadatlanúl, ih. nepřetrže-
 ně, ustavičně.
 Szakál, fn. brada.
 Szakaszt, cs. trhaťi, odtrhnúťi.
 Szalad, k. bežaťi.
 Száll, k. letjeťi, padaťi, sadaťi
 sa, scházati, ľjahnúťi.
 Szállás, fn. hospoda, kvarťjel.
 Szám, fn. počet, číslo, numer.
 Szamár, fn. somár, osol.
 Számára, nh. pre.
 Számít, cs. počtovaťi, čítaťi.
 Számívet, cs. vihmaťi, vipú-
 diťi.
 Számívettetés, fn. vihnanst-
 vo.
 Szán, cs. lutovaťi, — ozeleťi
 sa.
 Szánakozik, k. slutovaťi, smi-
 lovaťi sa.
 Szándék, fn. úmisol.
 Szándékozik, k. úmisol maťi.
 Szánt, cs. oraťi.
- Szár, fn. rukoveť, štepka, steb-
 lo, — sára (na čízme.)
 Száraz, mn. suchí, á, uo.
 Szárít, cs. sušiti.
 Szarka, fn. straka.
 Szárny, fn. kridlo.
 Szarv, fn. roh.
 Szarvas, fn. jeleň.
 Szász, fn. Sax, — mn. saxskí,
 á, uo.
 Szavú, mn. hlasoví, hlasiti, á,
 uo.
 Száz, mn. sto.
 Század, fn. stoleťja, — švad-
 ron, kompánia.
 Szed, cs. zbjeraťi, oberaťi.
 Szédít, cs. zavraťiti, závrat
 puosobiťi.
 Szegény, mn. chudobní, chudí;
 — fn. chudák, ňeborák.
 Szegfű, fn. klinčec, klinčok,
 hřebčok.
 Szék, fn. stolica, stolec.
 Székhely, fn. sídlo, obidlja.
 Szél, fn. vetor, vjetor, — kraj.
 Szeles, mn. vetroví, vetorní,
 labkomislní, pochabí, á, uo.
 Széles, mn. širokí, á, uo.
 Szélesség, fn. širokosť.
 Szelíd, mn. ľichí, krotkí, á, uo.
 Szellem, fn. duch.
 Szellemi, mn. duchovní, á, uo.
 Szellőcske, fn. vetřík, vetří-
 čok.
 Szem, fn. oko, — jadro, se-
 me, zrno.
 Szemét, fn. smet.

- Szemüveg, fn. okuljare, ku-
 kadlo.
 Széna, fn. seno.
 Szent, mn. svatí, á, uo.
 Szentel, cs. posvetíli, posv-
 jacali.
 Szenved, k. trpeši.
 Szenvedés, fn. trpeňja, žalost,
 bolest.
 Szép, mn. pekní, á, uo.
 Szépség, fn. peknota, krása.
 Szer, fn. porjadok, zpuosob,
 ljek.
 Szerb, fn. srb; mn. srbskí, á,
 uo.
 Szerencse, fn. šťastja.
 Szerencsés, mn. šťastní, á,
 uo.
 Szerencsétlen, mn. něšťasní,
 á, uo.
 Szerény, mn. mjerní, lichí, á,
 uo.
 Szeret, cs. miluvali, lúbiši.
 Szeretet, fn. milovaňja, láska,
 lúbosť.
 Szerez, cs. zaopatriši.
 Szerint, nh. vedla, podla.
 Szerszám, fn. nástroj, příp-
 rava.
 Szertartás, fn. ceremonia.
 Szerű, fn. humno, mlat, ho-
 lovňica.
 Sziget, fn. ostrov, sigot.
 Szigorú, mn. prísni, á, uo.
 Szigoruan, ih. prísne.
 Szikla, fn. skala, skalina.
 Szliva, fn. slúka, slivka.
- Szín, fn. zdaňja, tvárnost, —
 farba, barva.
 Színlel, cs. podobíti, zdaši,
 tváriši sa.
 Színház, fn. divadlo, divadlo-
 ví dom.
 Szinte, ih. skoro, takmer; ksz.
 tjež, aj.
 Szív, fn. srdco.
 Szivárvány, fn. dúha.
 Szíves, mn. srdeční, laskavi.¹
 Szívesen, ih. srdečne, vážne.
 Szívesség, fn. srdečnost, vďač-
 vost.
 Szó, fn. slovo, hlas.
 Szoba, fn. chiža, izba, svet-
 lica.
 Szobor, fn. stlp, socha.
 Szok, szokik, k. priviknúti,
 privikaši, zvikati.
 Szokás, fn. zvik.
 Szokatlan, mn. nězviki, neo-
 bičejní, á, uo.
 Szoktat, cs. privikaši, priučati.
 Szól, k. prehovoriši, promlú-
 viši, — zvetčati, zňeti.
 Szolga, fn. slúha. slúžobník.
 Szolgál, cs. slúžiši.
 Szolgálat, fn. slúžba.
 Szólít, cs. osloviši.
 Szomjúság, fn. žízeň, žižňi-
 vost.
 Szomorú, mn. smutní, skor-
 mútení, zarmútení, á, uo.
 Szomorún, ih. smutně, zarmú-
 ceňe.
 Szomszéd, fn. sused.

Szomszédság, fn. susedstvo.	Szörnyü, mn hrozni, strašni, á, uo.
Szor, szer, szk. krát.	Szúr, cs. pichaŕi, bodnúti.
Szorgalom, fn. pílnost, bedlivost.	Szurok, fn. smola.
Szorgalmas, mn. pílní, bedliví, á, uo.	Szükség, fn. potreba.
Szoros, mn. úzkí, řesní, á, uo.	Szükséges, mn. potrební, á, uo.
Szorosan, ih. úzko, řesno.	Születés, fn. narozeňja.
Szózat, fn. slovo, hlas, oslovenja.	Születik, k. naroditi sa.
Szög, fn. kút, uhol, kliñec.	Szülö, fn. rodič.
Szöglet, fn. kút, uhol.	Szünik, k. prestávaŕi.
Szökik, k. skočiti, skákaŕi.	Szünnap, fn. ðen oddíchaňja, odpočinuťja, veňja.
Szökökút, fn. vodní stroj, vrchovišťa.	Szüntelen, mn. ñeprestálí, á, uo.
Szöölö, fn. brozno, — viñica, vinograd.	Szüntelenül, ih. ñeprestále.
Ször, fn. srsť.	Szüret, fn. oheračka, objerka.
Szörny, fn. potvora, potvornost.	Szurke, mn. siví, sirkaví, á, uo.

T.

Tábor, fn. lezaňja, vojsko, tábor.	Találmány, fn. nálezok, nalezuňja.
Tag, fn. úd.	Támad, k. poostaŕi; cs. napadnúti.
Tagad, cs. tajiŕi.	Támaszt; cs. pozdvihnúti, pozbuditi.
Táj, fn. kraj.	Tanács, fn. rada.
Takar, cs. prikriŕi, — zakriŕi.	Tanácskozik, k. radiŕi sa.
Takaró, fn. prikri vadlo, zakri vadlo.	Tanácsol, cs. radiŕi.
Tál, fn. misa, miska.	Tanit, cs. učiti.
Talál, cs. és k. najsti, nalezuňti.	Tanító, fn. učitel.
Találkozik, k. sejsŕi, scházaŕi sa.	Tanitvány, fn. učedlňík, žjak.
	Tanúl, cs. učiti sa.
	Tanulás, fn. učeňja.

- Tanulság, fn. naučenja.
 Tapasztal, cs. zkúsiť.
 Tapasztalás, fn. zkúšeňja.
 Táplál, cs. krmíť, chováť, ži-
 víť.
 Tapos, cs. šlápať.
 Taposás, fn. šlápaňja.
 Tárgy, fn. námet, predmet,
 vec.
 Tarka, mn. strakaví, tarkaví,
 á, uo.
 Társ, fn. tovariš.
 Társalkodik, k. obchádzať.
 Társaság, fn. spolok, spoloč-
 nosť.
 Tart, cs. držať, trímali, —
 trvať.
 Tartás, fn. držaňja, trínaňja,
 trvaňja.
 Tartomány, fn. krajna.
 Tartósság, fn. trvanlivosť.
 Tartózkodik, k. zdržavať sa.
 Tartóztat, cs. zdržavať.
 Tatár, fn. tatár.
 Tavasz, fn. jar, jaro.
 Távol, ih. ďaleko, ďelako.
 Távolság, fn. zdjalenosť.
 Távozik, k. zdjalíť sa.
 Te, nm. ti.
 Téglá, fn. tehla.
 Tegnap, ih. včera.
 Tehát, ksz. teda.
 Tehén, fn. krava.
 Tehetség, fn. zpuosobnosť,
 schopnosť.
 Tehetős, mn. možní, á, uo:
 Tej, fn. mljeko.
- Tekint, cs. pozreť, pohľad-
 núť.
 Tekintet, fn. ohlad, pohlad,
 zreňja.
 Tél, fn. zima.
 Telepedik, k. osadíť sa.
 Téli, mn. zimní, á, uo.
 Telik, k. plniť, dariť sa.
 Teljes, mn. plní, á, uo.
 Teljesít, cs. plniť.
 Teljesül, k. viplniť, stáť sa.
 Temet, cs. pochovať.
 Temetés, fn. pochovaňja, poh-
 rab.
 Temetkezés, fn. pochovávaňja
 pohrabaňja.
 Temető, fn. cintor, cintorín.
 Tenger, fn. more.
 Tengeri, fn. kukurica, turec-
 kuo žito, mn. morskí, á, uo.
 Tép, cs. trhať, šklbať, drja-
 pať.
 Tér, fn. prostranstvo, miesto;
 — k. spratať sa, vráťť sa.
 Térd, fn. koleno.
 Terem, fn. síň, síňa; cs. ru-
 osť, rodíť, — k. v náhlosťi
 sa ukázať.
 Teremt, cs. tvoríť.
 Teremtés, fn. tvor, stvo-
 reňja.
 Terhes, mn. ťarchaví, ťažkí,
 obľížni, á, uo.
 Terjed, k. rozšíriť sa.
 Terjeszt, cs. rozširovať.
 Térkép, fn. mappa, obraz ze-
 mí.

- Természet**, fn. prírozeňja, príroda.
Természetes, mn. prírození, á, uo.
Természetesen, ih. prírozeňe.
Termékeny, mn. úrodní, plodní, á, uo.
Természeti, mn. prírození, á, uo.
Termeszt, cs. rodiťi, dělafi.
Termet, fn. postava, zrost.
Terül, k. šířiti, prestreťi sa.
Terület, fn. povrchnost', roveň.
Test, fn. tělo.
Testi, mn. tělesní, á, uo.
Testvér, fn. brat a sestra.
Tesz, v. teszen, cs. činiťi, robiti, — znamenati, — položiti, postaviti.
Tetet, cs. činiťi kázati, — něchati abi sa činilo, robilo, — pretvoriti sa.
Tető, fn. vrch.
Tetszik, k. zdati sa, — lúbiti sa.
Tett, fn. čin, účinok.
Tettlen, mn. něučinliví, á, uo.
Tetű, fn. voš, veš.
Téved, k. mšliti, túlati sa.
Tilt, cs. brániťi, zakázati
Tiszta, mn. čistí, á, uo.
Tisztaság, fn. čistota.
Tisztátalanság, fn. něčistota.
Tiszt, fn. úradník, oficír.
Tisztel, cs. čtiťi, uctiťi, vážiťi, všimati si.
- Tisztelet**, fn. čest', úcta.
Tiszteletes, mn. čti, úcti hodní, á, uo.
Titkol, cs. tajiti.
Titkon, ih. tajňe, pokradomki.
Tiz, mn. deset.
Tó, fn. říbňík, tov.
Tol, cs. lískati, lísnúťi.
Tól, tól, nh. od.
Toll, v. tollú, fn. pjero, perja.
Tolongás, fn. líškaňja, łjeseň, tlačeňica.
Tolvaj, fn. zloďej, kmín.
Tompa, mn. tupí, á, uo. †
Torlat, fn. hromada, množstvo, shromažďeňja.
Torok, fn. hrdlo, hrtan.
Torony, fn. veža, túreň, túrňa.
Tova, ih. přeč, ďaleko, ďelako.
Többnyire, ih. najvjac, z vetšej čjastki.
Tökéletes, mn. dokonali, á, uo.
Tökéletesedés, fo. zdokonalovaňja.
Tölt, cs. plňiti, — naljati, naljevati.
Töltés, fn. lev, ljevík, trich-tár.
Töm, cs. pchaťi, krmiti.
Tör, cs. zlomiti, lámati, tleti.
Törés, fn. zlomok, zlomeňja, rušeňja, tlčeňja.
Török, k. lámati, zlomiti, zabiti sa.
Törleszkedik, k. obłjerati sa.
Török, fn. turek; mn. tureckí, á, uo.

- Történet, fn. príbeh, historia.
 Történeti, mn. historickí, á, uo.
 Történik, k. staři, pridaři sa.
 Törvény, fn. zákon.
 Trágyáz, cs. hnojíři.
 Tréfál, k. žartovaři, šprimovaři.
 Tréfálás, fn. žartovaňja, šprimovaňja.
 Trón, fn. trún, trón, královská stolica.
 Tud, k. vedeři, znaři,
 Tudatlan, mn. ňevedúci, ňepovedomí, á, uo.
 Tudomány, fn. um, známost, nauka.
 Tudósít, cs. oznámiři, zprávu daři.
- Tulajdon, fn. vlasnost; — mn. vlasní á, uo.
 Tulajdonít, cs. vlastniři, privlastniři.
 Turó, fn. sír, sira, tvaroh.
 Tükör, fn. zrkadlo.
 Tünetény, fn. úkaz, videňja, zjeveňja.
 Tünik, k. ukázati-sa, zmizeři, zmiznúři.
 Tűr, cs. trpeři, sűjesři.
 Tüstént, ih. hűed, hűedki.
 Tűz, fn. oheň, horlivost.
 Tűzi, mn. ohňoví. á, uo.
 Tűzes, mn. ohňiví, horliví, á, uo.
 Tűzesedik, k. ohňiveři, — rozžjariři sa.
 Tűzokádó, mn. oheň vihazuři-ci, á, uo.

U.

- Udvar, fn. dvor.
 Ugrál, k. skákaři, viskako-vaři.
 Ugrás, fn. skok.
 Ugrik, k. skočiři, viskočiři.
 Úgy, ih. tak.
 Ugyan, ksz. síce.
 Ugyanannyi, ih. práve tolko, práve tolik.
 Ugyanaz, nm. ten istí, tá istá, to istuo.
 Új, fn. prst, rukáv; — mn. noví, á, uo.
 Újság, fn. novina.
- Ún, cs. unovaři, zunovaři, omrzeři, omrznúři.
 Untató, mn. unovní, omrzlí, á, uo.
 Unoka, fn. vűuk, vűučka.
 Úr, fn. pán.
 Úrias, mn. pánskí, á, uo.
 Uralkodás, fn. panovaňja.
 Uralkodik, k. panovaři.
 Uralkodó, fn. panovník.
 Úszik, k. plávaři, pluvaři.
 Út, fn. cesta, dráha.
 Utál, cs. oškliviři si, v oškli-voři, v ohavnosti maři.

Után, nh. za.

Utánoz, cs. nasledovaťi.

Utas, fn. pocestní, cestovařel,
půtňik.

Utaz, k. cestovaři, putovaři.

Utazás, fn. cestovařja, putovařja.

Útca, fn. ulica.

Útód, fn. potomok, nástupňik,
následovňik.

Utolér, cs. dohoňili.

Útósó, mn. ostatňi, posledňi,
á, uo.

Ů.

Ůgyekszik, k. usilovaři, snaži-
ti, vinasnařovaři sa.

Ůgyesség, fn. hotovost, schop-
nost, šikovnost.

Ůl, k. sedeti.

Ůldöz, cs. prenasledovaři.

Ůllő, fn. náková, nákovadlo.

Ůltet, cs. sađiti, posadiři.

Ůnnep, fn. svjatosk, slávnost.

Ůnnepélyes, mn. slavní á,
uo.

Ůreg, fn. jeskiňa.

Ůt, cs. uderili, biři.

Ůtközet, fn. bitka.

Ůtődik, k. uderiti sa.

Ůz, cs. hnaři, duriři.

Ůzenet, fn. posolstvo, odká-
zařja.

V.

Vá, vé, nh. m, om, ou. (ňje-
cim sa státi.)

Vad, tn. zverina, divočina; mn.
điví, divokí, á, uo.

Vadász, fn. lovec, mislivec,
jáger, cs. hoňili, loviti,
polovaři.

Vadászat, fn. polovka, polo-
vařka, lov.

Vádol, cs. obviňiti, obžalo-
vaři.

Vág, cs. rezaři, krájaři, seka-
ři, rúbaři.

Vagy, vagyis, ksz. lebo, alebo,
aňeb, aňebo.

Vágy, fn. žjadosť, túžeňja; k.
žjadati, túžiři.

Vagyon, fn. majetnost, meňja.

Vaj, fn. maslo.

Vajjon, ih. či, či ozaj.

Vakít, cs. oslepili, zaslepiti.

Val, vel, nh. s, so.

Valaha, ih. volakedi, dakedi

Valahol, ih. volakde, dakde.

Valaki, nm. volakdo, ňjekdo,
dakdo.

Valamelly, nm. volaktori, vo-
lakterá, volactoruo, daktori,
á, uo.

Valamennyi, mn. vsecko.

- Valami, nm. volačo, dačo.
 Valamint, ih. jako, ako.
 Válasz, fn. odpoveď.
 Válaszol, cs. odpovedali.
 Választ, cs. volíti, viberáti.
 Választás, fn. voleňja, víbe-
 raňja.
 Válik, k. staťi sa, — slúžiťi, —
 oddeliťi, rozlúčiťi sa.
 Vall, cs. viznaťi.
 Vállal, cs. naseba vzáti, pri-
 jaťi.
 Vallás, fn. náboženstvo.
 Vallásos, mn. nábožní, á, uo.
 Valóban, ih. v. pravde, vjeri
 podobní, á, uo.
 Valószínűleg, ih. bezpochíbi,
 nepochíbně.
 Vált, cs. premeňiti, odmeňiti,
 vimeňiti.
 Változik, k. premeňiti sa.
 Van, k. biťi, — maťi.
 Vár, fn. zámok, hrad; — cs.
 čakaťi.
 Varjú, fn. vrana.
 Város, fn. mesto.
 Vas, fn. železo, zezezo.
 Vásár, fn. jarmok.
 Vasárnap, fn. nedela.
 Vasút, fn. železnica, železná
 cesta.
 Vásárol, cs. kúpiťi, kupovaťi.
 Vastag, mn. hrubí, tlstí, á, uo.
 Vászon, fn. plátno.
 Véd, cs. chrániťi, brániťi, zas-
 távaťi.
 Védelem, fn. ochrana, obrana.
- Védelmez, l. véd.
 Vég, fn. koňjec.
 Végbevitel, fn. vikonaňja,
 skončeňja.
 Végetlen, mn. ňekoňeční, á,
 uo.
 Végett, nh. pre.
 Végez, cs. končiťi, dokončiťi.
 Véghezvitel, l. végbevitel.
 Végrehajt, cs. vikonaťi, usku-
 točníti.
 Végződik, k. končili sa.
 Vél, cs. misleťi, domňjevaťi sa.
 Vélemény, fn. mišljenka, dom-
 ňeňja.
 Véletlenül, ih. ňenadále.
 Vendégfogadó, fn. hostiňec,
 hospoda.
 Vénség, fn. starosť, staroba.
 Ver, cs. biťi, tlcťi, — hnaťi.
 Verekedik, k. biťi, tlcťi sa.
 Vér, fn. krú, krev.
 Véres, mn. krvaví, á, uo.
 Vesz, v. vész. k. straťiti sa,
 skapaťi, zahinúťi.
 Vesz, cs. vzáti, prijáti, zdvih-
 núťi, kúpiťi.
 Vész, fn. búra, búrka, ňebez-
 pečenstvo.
 Veszedelem, fn. ňebezpe-
 čenstvo.
 Veszedelmes, mn. ňebezpeč-
 ní, á, uo.
 Veszély, l. veszedelem.
 Vessző, fn. prút, metla.
 Veszt, cs. traťiti, ztraťiti.
 Veszteget, cs. márniti, mraťi

- Vesztés**, fn. útrata, ztračeňja.
Vesztés, fn. útrata, ztrata.
Vet, cs. hoditi, házati, sjaťi, rozsjevaťi.
Vét, k. chibeli, zviňiti, — pomiliťi sa.
Vétek, fn. vina, hrjech.
Vetemény, fn. sjaťa.
Vétkezik, k. hrešiti, previšiti.
Vezér, fn. vudca, predchodca.
Vezérlet, fn. vudcovstvo.
Vezet, cs. vjezťi, vodiťi.
Ví, l. vív.
Vidám, mn. veselí, ochotní, á, uo.
Vidámon, ih. vesele, ochotne.
Vidúl, k. rozveseliťi sa.
Vig, mn. veselí, á, uo.
Vigan, ih. vesele.
Vigasztal, cs. ťešiti.
Vigyáz, k. és cs. pozorovaťi, merkovaťi, strážiťi.
Vigyázat, fn. pozornosť, pozorovaňja.
Vihar, fn. búra, búrka.
Vijong, k. škrečati, skučati.
Világ, fn. svet, svetlo.
Világt, cs. svjeteľi.
Világtás, fn. svjeteňja.
Világos, mn. svetlí, vidní, — blelí (den.)
Világosítás, fn. svjeteňja, osveteňja, visvetleňja.
Világosság, fn. svetlosť.
Villám, fn. blesk, bleskot, bliskaňja.
Viola, fn. fujalka, fajalka.
Virág, fn. kvet, pjero, kvetina.
Virágoz, virágozik, k. kvitnúťi, kvésťi.
Virrad, k. svitaťi.
Virúl, k. kvitnúťi, kvésťi, — zelenatiťi sa.
Visel, cs. ňjesťi, nosiťi.
Visz, cs. ňjesťi, nosiťi, vjezťi.
Viszálkodik, k. odporovaťi, — odpor, vadu, rozbroj čiňiti.
Viszály, fn. vada, rozbroj, odpor.
Viszhang, fn. ohlas, echo.
Viszoz, k. odpovedaťi, — odplatiťi, odmeňiti.
Viszont, ih. spoločne, obostanne, zas, opeť.
Vissza, ih. naspak, naspátok, naspet.
Visszatér, k. vráťiti, navráťiti sa.
Vitéz, fn. bojovník, víťaz, ríťir, hrđina, rek; mn. udatní, zmužili, víťazskí, á, uo.
Vitézség, fn. víťazstvo, udatnosť, zumžilosť.
Vív, cs. és k. bojovaťi, poliťi sa, oblehnúťi.
Víz, fn. voda.
Vizsgál, cs. skúmaťi, zpitovaťi, zvedaťi, ohladávaťi, zkušovaťi.
Vizsgálás, fn. skúmaňja, zpitovaňja, zvedaňja, ohladávaňja, zkušovaňja.
Von, cs. ťahaťi.

Vonakodik, k. ostíchaťi, zdrá- haťi, zbraňovaťi sa.	Vörös, mn. červení, — á, uo.
Vonúl, k. ľahaťi, ľjahnúťi sa.	Vulkán, fn. vulkán (obeň vi- hazujúci vrch)
Völgy, fn. dolina, údolja.	

Z.

Zaj, fn. hrmot, hluk, šrmot, lárma.	Zenés, fn. hudec, muzikant.
Zálog, fn. základ, zástavok, záloh.	Zeng, k. zvučaťi, zňeťi.
Zár, fn. zámka, plach, závora; cs. zavreťi, zamknúťi.	Zerge, fn. kamzík; jemzík.
Zárda, fn. kláštor.	Zöld, mn. zelení, á, uo.
Zászló, fn. zástava, praporec, koruhva.	Zöldes, mn. zelenaví, ze- nastí, á, uo,
Zátony, fn. melčina, nákol, brod.	Zörej, fn. hrmot, šrmot, šust, chrest.
Zavar, fn. zmatok, zmateňina, pletka; cs. pljesťi, motaťi, múťiťi.	Zörgés, fn. hrmeňja, šrmotaň- ja, chresteňja.
Zene, fn. hudba, muzika.	Zúgás, fn. hučaňja, huk, šuš- taňja.
	Zultán, fn. zultan.
	Zúz, cs. šlapaťi, mačkaťi, zdro- biťi, roztreťi.

Zs.

Zsák, fn. vrece, mech.	Zseb, fn. vačok, vrecko, mje- šok.
Zsarnok, fn. ukrutník, násil- ník, tiran; mn. ukrutní, ná- silní, á. uo.	Zsidó, fn. žid, židák.
	Zsír, fn. masť.

Tartalom.

	<i>Lap.</i>
I. Mondatok	1
II. Erkölc- és életszabályok	9
III. Beszélgetések	13
1. A kert	—
2. Az iskola	15
3. A gazdaság	17
4. Magyar nyelv	18
5. A szüret	19
6. Isten	21
7. A vásár	22
8. A temető	23
IV. Mesék	25
V. Tréfás történetecskék	31
VI. Történeti adatok	36
1. Sicíliai estve	—
2. Különös temetés	—
3. Nero	37
4. Keresztes háborúk	38
5. Párisi vérmenyekző	39
6. Szent István	40
7. Salamon	—
8. I. Lajos	41
9. Kemény Simon	—
10. Hunyady János	42
11. Hunyady László	—
12. Mátyás	43
13. Mohácsi ütközet	44
14. Eger ostroma	45
15. Zrínyi Miklós	46
16. Buda visszavétele	47

	<i>Lap.</i>
VII. Uti képek	48
1. Grönland	—
2. A samojedek	51
3. Csúcshegy	52
4. Éjszaki utazás	53
5. A hottentottok	58
6. Az írőkezek	59
7. Holland	60
8. Páris	61
9. Róma	62
10. Aetna	63
11. Nápoly	64
12. Velencze	66
13. Schweitz	—
14. London	68
VIII. Költemények.	70
1. Tarka madár	—
2. Viz, szél, böcsület	71
3. Dal	72
4. Dal	—
5. Sóhajtás	73
6. Szózat	—
7. Tavaszdal	76
8. Rákosi szántó török alatt	—
9. Vándordal	77
IX. Szótárca	79

1

111

